Kohtulahendite kogumik

EUROOPA KOHTU OTSUS (suurkoda)

18. detsember 2025 *

Sisukord

Õiguslik raamistik 4

Liidu õigus 4

Ühinemisakt 4

EL leping 4

EL toimimise leping 6

Harta 6

Deklaratsioon nr 17 ülimuslikkuse kohta 7

Poola õigus 7

Poola põhiseadus 7

Trybunał Konstytucyjny (konstitutsioonikohtu) korraldust ja toimimist reguleerivad õigusnormid 9

Vaidluse taust 13

Trybunał Konstytucyjny (konstitutsioonikohus) kolme kohtuniku ja esimehe ametisse nimetamise menetlused 13

Trybunał Konstytucyjnys (konstitutsioonikohus) kolme kohtuniku ametisse nimetamise menetlus 2015. aasta detsembris 13

Trybunał Konstytucyjny (konstitutsioonikohus) esimehe ametisse nimetamise menetlus . . . 15

Trybunał Konstytucyjny (konstitutsioonikohus) 14. juuli 2021. aasta kohtuotsus ja 7. oktoobri 2021. aasta kohtuotsus 16

14. juuli 2021. aasta kohtuotsus 16

* Kohtumenetluse keel: poola.

7. oktoobri 2021. aasta kohtuotsus . . . 17

Kohtueelne menetlus . . . 18

Menetlus Euroopa Kohtus . . . 19

Hagiavaldus . . . 19

Esimene väide . . . 19

Poolte argumendid . . . 19

Euroopa Kohtu hinnang . . . 22

– Esimese väite esimene osa . . . 22

– Esimese väite teine osa . . . 26

Teine väide . . . 28

Poolte argumendid . . . 28

Euroopa Kohtu hinnang . . . 31

– Liidu õiguse autonoomia, esimuse, tõhususe ja ühetaolise kohaldamise põhimõtte väidetav rikkumine . . . 32

– Euroopa Kohtu praktika siduva jõu põhimõtte väidetav rikkumine . . . 37

Kolmas väide . . . 42

Poolte argumendid . . . 42

Euroopa Kohtu hinnang . . . 45

– Kolmanda väite esimene osa . . . 45

– Kolmanda väite teine osa . . . 49

Kohtukulud . . . 52

Liikmesriigi kohustuste rikkumine – ELL artikkel 2 – ELL artikli 4 lõige 3 – ELL artikli 19 lõike 1 teine lõik – Õigusriik – Tõhus kohtulik kaitse liidu õigusega hõlmatud valdkondades – Liidu õiguse autonoomia, esimuse, tõhususe ja ühetaolise kohaldamise põhimõte – Euroopa Kohtu praktika siduva jõu põhimõte – Trybunał Konstytucyjny (Poola konstitutsioonikohus) otsused – Euroopa Kohtu otsused ja vastavalt ELTL artiklile 279 kohaldatavad ajutised meetmed seoses ELL artikli 19 lõike 1 teise lõiguga – Trybunał Konstytucyjny (konstitutsioonikohus) poolt nende kohtuotsuste ja ajutiste meetmete tagasilükkamine, kuna need on kehtestatud *ultra vires* – Riigi põhiseaduslik identiteet – Trybunał Konstytucyjny (konstitutsioonikohus) poolt kõigile avaliku võimu organitele seatud keeld kohaldada ELL artiklit 2 ja artikli 19 lõike 1 teist lõiku – Euroopa Liidu põhiõiguste harta

artikli 47 teine lõik – Seaduse alusel moodustatud sõltumatu ja erapooletu kohtu nõue – Trybunał Konstytucyjny (konstitutsioonikohus) koosseis, mis ei vasta nõuetele

Kohtuasjas C-448/23,

mille ese on ELTL artikli 258 alusel 17. juulil 2023 esitatud liikmesriigi kohustuste rikkumise hagi,

Euroopa Komisjon, esindajad: K. Herrmann, C. Ladenburger ja P. J. O. Van Nuffel,

hageja,

keda toetavad:

Belgia Kuningriik, esindajad: M. Jacobs, C. Pochet, L. Van den Broeck ja M. Van Regemorter, hiljem M. Jacobs, C. Pochet ja M. Van Regemorter,

Madalmaade Kuningriik, esindajad: M. K. Bulterman, J. M. Hoogveld ja C. S. Schillemans,

menetlusse astujad,

versus

Poola Vabariik, esindajad: B. Majczyna ja S. Żyrek, hiljem B. Majczyna,

kostja,

EUROOPA KOHUS (suurkoda),

koosseisus: president K. Lenaerts, asepresident T. von Danwitz (ettekandja), kodade presidendid F. Biltgen, I. Jarukaitis, M. L. Arastey Sahún, I. Ziemele, J. Passer, O. Spineanu-Matei, M. Condinanzi ja F. Schalin, kohtunikud A. Kumin, N. Jääskinen, D. Gratsias, Z. Csehi ja B. Smulders,

kohtujurist: D. Spielmann,

kohtusekretär: A. Calot Escobar,

arvestades kirjalikku menetlust,

olles 11. märtsi 2025. aasta kohtuistungil ära kuulanud kohtujuristi ettepaneku,

on teinud järgmise

kohtuotsuse

1 Euroopa Komisjon palub oma hagiavalduses Euroopa Kohtul:

– tuvastada, et võttes arvesse tõlgendust, mille Trybunał Konstytucyjny (Poola konstitutsioonikohus) andis 14. juuli 2021. aasta kohtuotsuses (kohtuasi P 7/20) ja 7. oktoobri 2021. aasta kohtuotsuses (kohtuasi K 3/21) Poola Vabariigi põhiseadusele (Konstytucja

Rzeczypospolitej Polskiej; edaspidi „Poola põhiseadus“), on Poola Vabariik rikkunud ELL artikli 19 lõike 1 teisest lõigust tulenevaid kohustusi;

– tuvastada, et võttes arvesse tõlgendust, mille Trybunał Konstytucyjny (konstitutsioonikohus) andis 14. juuli 2021. aasta kohtuotsuses (kohtuasi P 7/20) ja 7. oktoobri 2021. aasta kohtuotsuses (kohtuasi K 3/21) Poola põhiseadusele, on Poola Vabariik rikkunud kohustusi, mis tulenevad liidu õiguse autonoomia, esimuse, tõhususe ja ühetaolise kohaldamise üldpõhimõttest ning Euroopa Kohtu otsuste siduva jõu põhimõttest;

– tuvastada, et kuna Trybunał Konstytucyjny (konstitutsioonikohus) ei vasta seaduse alusel moodustatud sõltumatu ja erapooletu kohtu nõuetele, sest selle kohtu kolme liikme ametisse nimetamise menetluses 2015. aasta detsembris ja selle kohtu esimehe ametisse nimetamise menetluses 2016. aasta detsembris esines rikkumisi, siis on Poola Vabariik rikkunud ELL artikli 19 lõike 1 teisest lõigust tulenevaid kohustusi, ja

– mõista kohtukulud välja Poola Vabariigilt.

Õiguslik raamistik

Liidu õigus

Ühinemisakt

2 Akti Tšehhi Vabariigi, Eesti Vabariigi, Küprose Vabariigi, Läti Vabariigi, Leedu Vabariigi, Ungari Vabariigi, Malta Vabariigi, Poola Vabariigi, Sloveenia Vabariigi ja Slovaki Vabariigi ühinemistingimuste ja Euroopa Liidu aluslepingutesse tehtavate muudatuste kohta (ELT 2003, L 236, lk 33; edaspidi „ühinemisakt“) artiklis 2 on sätestatud:

„Alates ühinemiskuupäevast on asutamislepingute sätted ning institutsioonide ja Euroopa Keskpanga poolt enne ühinemist vastuvõetud aktid uutele liikmesriikidele siduvad ja neid kohaldatakse nendes riikides vastavalt kõnealustes lepingutes ja käesolevas aktis sätestatud tingimustele.“

3 Ühinemisakti artikkel 10 on sõnastatud järgmiselt:

„Asutamislepingute ja institutsioonide poolt vastuvõetud aktide kohaldamise suhtes kehtivad üleminekumeetmetena käesoleva aktiga ettenähtud erandid.“

EL leping

4 ELL artikli 1 esimeses ja teises lõigus on ette nähtud:

„Käesoleva lepinguga asutavad kõrged lepinguosalised omavahelise Euroopa Liidu, edaspidi nimetatud „liit“, millele liikmesriigid annavad pädevuse oma ühiste eesmärkide saavutamiseks.

Käesolev leping tähistab uut etappi Euroopa rahvaste üha tihedama liidu loomises, kus otsused tehakse nii avalikult kui võimalik ja nii kodanikulähedaselt kui võimalik.“

5 ELL artikkel 2 on sõnastatud järgmiselt:

„Liit rajaneb sellistel väärtustel nagu inimväärikuse austamine, vabadus, demokraatia, võrdsus, õigusriik ja inimõiguste, kaasa arvatud vähemuste hulka kuuluvate isikute õiguste austamine. Need on liikmesriikide ühised väärtused ühiskonnas, kus valitsevad pluralism, mittediskrimineerimine, sallivus, õiglus, solidaarsus ning naiste ja meeste võrdõiguslikkus.“

6 ELL artiklis 4 on sätestatud:

„1. Vastavalt artiklile 5 kuulub pädevus, mida aluslepingutega ei ole liidule antud, liikmesriikidele.

2. Liit austab liikmesriikide võrdsust aluslepingute ees ning nende rahvuslikku identiteeti, mis on omane nende poliitilistele ja põhiseaduslikele põhistruktuuridele, sealhulgas piirkondlikule ja kohalikule omavalitsusele. Liit austab riigi põhifunktsioone, sealhulgas riigi territoriaalse terviklikkuse tagamist, avaliku korra säilitamist ja riigi julgeoleku kaitsmist. Eelkõige riigi julgeolek jääb iga liikmesriigi ainuvastutusse.

3. Kooskõlas lojaalse koostöö põhimõttega abistavad liit ja liikmesriigid täielikus vastastikuses austuses üksteist aluslepingutest tulenevate ülesannete täitmisel.

Liikmesriigid kasutavad kõiki asjakohaseid üld- või erimeetmeid, et tagada aluslepingutest või liidu institutsioonide õigusaktidest tulenevate kohustuste täitmine.

Liikmesriigid aitavad kaasa liidu ülesannete täitmisele ja hoiduvad kõigist meetmetest, mis võiksid ohustada liidu eesmärkide saavutamist.“

7 ELL artikli 5 lõigetes 1 ja 2 on sätestatud:

„1. Liidu pädevuse piire reguleerib pädevuse andmise põhimõte. Liidu pädevuse kasutamist reguleerib subsidiaarsuse ja proportsionaalsuse põhimõte.

2. Kooskõlas pädevuse andmise põhimõttega tegutseb liit aluslepingutes seatud eesmärkide saavutamiseks talle liikmesriikide poolt aluslepingutega antud pädevuse piires. Pädevus, mida aluslepingutega ei ole liidule antud, kuulub liikmesriikidele.“

8 ELL artikli 13 lõige 2 on sõnastatud järgmiselt:

„Iga institutsioon tegutseb talle aluslepingutega antud volituste piires ning vastavalt nendes sätestatud korrale, tingimustele ja eesmärkidele. Institutsioonid on omavahelises koostöös üksteise suhtes lojaalsed.“

9 ELL artikli 19 lõikes 1 on sätestatud:

„Euroopa Liidu Kohus koosneb Euroopa Kohtust, üldkohtust ja erikohtutest. Euroopa Liidu Kohus tagab, et aluslepingute tõlgendamisel ja kohaldamisel austatakse õigust.

Liikmesriigid näevad ette tulemusliku õiguskaitse tagamiseks vajaliku kaebeõiguse liidu õigusega hõlmatud valdkondades.“

10 ELL artiklis 49 on ette nähtud:

„Liidu liikmeks astumise avalduse võib esitada iga Euroopa riik, kes austab artiklis 2 osutatud väärtusi ning võtab endale kohustuse neid edendada. Sellest avaldusest teavitatakse Euroopa Parlamenti ja riikide parlamente. Taotlejariik esitab avalduse nõukogule, kes teeb otsuse ühehäälselt pärast konsulteerimist komisjoniga ning nõusoleku saamist Euroopa Parlamendilt, kes langetab otsuse oma liikmete häälteenamusega. Arvesse võetakse liitu astumise tingimusi, milles Euroopa Ülemkogu on kokku leppinud.

Vastuvõtutingimused ja niisuguse vastuvõtmisega kaasnevad kohandused liidu aluseks olevates lepingutes määratakse kindlaks liikmesriikide ja avalduse esitanud riigi vahelise lepinguga. See leping esitatakse kõikidele asjaosalistele riikidele ratifitseerimiseks kooskõlas nende riikide põhiseadusest tulenevate nõuetega.“

EL toimimise leping

11 ELTL artiklis 267 on sätestatud:

„Euroopa Liidu Kohus on pädev tegema eelotsuseid, mis käsitlevad:

a) aluslepingute tõlgendamist;

b) liidu institutsioonide, organite või asutuste õigusaktide kehtivust ja tõlgendamist.

Kui selline küsimus antakse liikmesriigi kohtusse, võib see kohus, kui ta leiab, et otsuse tegemiseks on vaja kõnealune küsimus lahendada, taotleda sellekohast eelotsust kohtult.

Kui mingi niisugune küsimus kerkib üles poolelioleva kohtuasja käigus liikmesriigi kohtus, mille otsuste peale ei saa siseriikliku õiguse järgi edasi kaevata, siis peab nimetatud kohus saatma asja kohtusse.

[…]“.

12 ELTL artiklis 279 on sätestatud:

„Euroopa Liidu Kohus võib igasuguse tema lahendada antud asja puhul ette kirjutada vajalikke ajutisi meetmeid.“

Harta

13 Euroopa Liidu põhiõiguste harta (edaspidi „harta“) VI jaotis „Õigusemõistmine“ sisaldab muu hulgas artiklit 47 „Õigus tõhusale õiguskaitsevahendile ja õiglasele kohtulikule arutamisele“, mis on sõnastatud järgmiselt:

„Igaühel, kelle liidu õigusega tagatud õigusi või vabadusi rikutakse, on selles artiklis kehtestatud tingimuste kohaselt õigus tõhusale õiguskaitsevahendile kohtus.

Igaühel on õigus õiglasele ja avalikule asja arutamisele mõistliku aja jooksul sõltumatus ja erapooletus seaduse alusel moodustatud kohtus. […]

[…]“.

14 Harta artikli 52 lõigetes 1 ja 3 on sätestatud:

„1. Hartaga tunnustatud õiguste ja vabaduste teostamist tohib piirata ainult seadusega ning arvestades nimetatud õiguste ja vabaduste olemust. Proportsionaalsuse põhimõtte kohaselt võib piiranguid seada üksnes juhul, kui need on vajalikud ning vastavad tegelikult liidu poolt tunnustatud üldist huvi pakkuvatele eesmärkidele või kui on vaja kaitsta teiste isikute õigusi ja vabadusi.

[…]

3. Hartas sisalduvate selliste õiguste tähendus ja ulatus, mis vastavad Euroopa inimõiguste ja põhivabaduse kaitse konventsiooniga tagatud õigustele, on samad, mis neile nimetatud konventsiooniga ette on nähtud. See säte ei takista liidu õiguses ulatuslikuma kaitse kehtestamist.“

Deklaratsioon nr 17 ülimuslikkuse kohta

15 Lissaboni lepingu vastu võtnud valitsustevahelise konverentsi lõppaktile lisatud deklaratsioon nr 17 ülimuslikkuse kohta (ELT 2012, C 326, lk 346) on sõnastatud järgmiselt:

„Konverents tuletab meelde, et vastavalt Euroopa Liidu Kohtu väljakujunenud praktikale on aluslepingud ja liidu poolt aluslepingute alusel vastu võetud õigusaktid liikmesriikide õiguse suhtes ülimuslikud nimetatud kohtupraktikaga kehtestatud tingimustel.

Lisaks on konverents otsustanud käesolevale lõppaktile lisada nõukogu õigustalituse arvamuse dokumendis 11197/07 (JUR 260) esitatud kujul:

„Nõukogu õigustalituse arvamus, 22. juuni 2007

Euroopa Kohtu […] praktikast tulenevalt on ühenduse õiguse ülimuslikkus üks ühenduse õiguse aluspõhimõtteid. Euroopa Kohtu arvates kuulub asjaomane põhimõte Euroopa Ühenduse ainulaadse olemuse juurde. Asjaomase väljakujunenud kohtupraktika esimese kohtuotsuse ajal ([15. juuli 1964. aasta kohtuotsus Costa (6/64; EU:C:1964:66)]) asutamisleping ülimuslikkust ei maininud. Nii on see ka praegu. Asjaolu, et tulevane leping ülimuslikkuse põhimõtet ei sisalda, ei muuda kuidagi põhimõtte olemasolu ega Euroopa Kohtu kehtivat […] praktikat.““

Poola õigus

Poola põhiseadus

16 Poola põhiseaduse artiklis 2 on ette nähtud:

„Poola Vabariik on demokraatlik õigusriik, mis järgib sotsiaalse õigluse põhimõtteid.“

17 Poola põhiseaduse artikli 4 lõikes 1 on sätestatud:

„Poola Vabariigis kuulub kõrgeim võim rahvale.“

18 Poola põhiseaduse artiklis 7 on ette nähtud, et „[a]valikku võimu teostavad asutused tegutsevad õiguse alusel ja piires“.

19 Poola põhiseaduse artikli 8 lõike 1 kohaselt „[o]n põhiseadus Poola Vabariigi ülimuslik õigusnorm“.

20 Poola põhiseaduse artikli 90 lõikes 1 on sätestatud, et „Poola Vabariik võib riigivõimu teostavate asutuste volitused teatavates asjades välislepinguga loovutada rahvusvahelisele organisatsioonile või asutusele“.

21 Poola põhiseaduse artikli 91 lõigetes 1 ja 2 on sätestatud:

„1. Poola Vabariigi ametlikus väljaandes avaldamise järel on ratifitseeritud välisleping riigi õiguskorra lahutamatu osa; see on vahetult kohaldatav, välja arvatud juhul, kui kohaldamine sõltub seaduse vastuvõtmisest.

2. Seaduse ja välislepingu vahelise vastuolu korral on ülimuslik välisleping, mis on jõustatud ratifitseerimisseadusega.“

22 Poola põhiseaduse artiklis 144 on ette nähtud:

„1. [Poola] Vabariigi president annab välja ametlikke akte oma põhiseaduslike ja seaduslike ülesannete täitmiseks.

2. [Poola] Vabariigi presidendi ametlikud aktid peab kehtimiseks olema kaasallkirjastanud peaminister, kes aktile alla kirjutades vastutab Sejmi [(Poola parlamendi alamkoda)] ees.

3. Lõike 2 sätteid ei kohaldata järgmistel juhtudel:

[…]

17. kohtunike ametisse nimetamine;

[…]“.

23 Poola põhiseaduse artikli 178 lõikes 1 on sätestatud:

„Kohtunik on oma ametikohustusi täites sõltumatu ning allub ainult [Poola] põhiseadusele ja teistele seadustele.“

24 Poola põhiseaduse artikkel 179 on sõnastatud järgmiselt:

„Kohtuniku nimetab ametisse [Poola] Vabariigi president Krajowa Rada Sądownictwa [(riiklik kohtute nõukoda, Poola) (edaspidi „KRS“)] ettepanekul määramata ajaks.“

25 Poola põhiseaduse artiklis 188 on sätestatud:

„Trybunał Konstytucyjny [(konstitutsioonikohus)] lahendab asju, mis puudutavad:

1. seaduste ja välislepingute kooskõla [Poola põhiseadusega];

2. seaduste kooskõla ratifitseeritud välislepingutega, mille ratifitseerimiseks oli vaja seadusega antud eelnev luba;

3. riigivõimu keskasutuste üldaktide kooskõla [Poola põhiseaduse], ratifitseeritud välislepingute ja seadustega;

4. poliitiliste erakondade eesmärkide või tegevuse kooskõla [Poola põhiseadusega];

5. artikli 79 lõikes 1 sätestatud põhiseaduslikkuse järelevalve taotlusi.“

26 Poola põhiseaduse artiklis 190 on sätestatud:

„1. Trybunał Konstytucyjny [(konstitutsioonikohus)] kohtuotsused on kõigile siduvad ja lõplikud.

2. Trybunał Konstytucyjny [(konstitutsioonikohus)] kohtuotsused artiklis 188 nimetatud kohtuasjades avaldatakse viivitamata selles ametlikus väljaandes, kus avaldati õigusakt. Kui akti ei ole avaldatud, avaldatakse kohtuotsus Poola Vabariigi ametlikus väljaandes *Monitor Polski*.

3. Trybunał Konstytucyjny [(konstitutsioonikohus)] kohtuotsus jõustub selle avaldamise päeval […].

[…]

5. Trybunał Konstytucyjny [(konstitutsioonikohus)] teeb kohtuotsuse häälteenamusega.“

27 Poola põhiseaduse artikkel 193 on sõnastatud järgmiselt:

„Iga kohus võib esitada Trybunał Konstytucyjnyle ([konstitutsioonikohus]) õigusliku küsimuse, mis puudutab õigusakti kooskõla [Poola põhiseadusega], ratifitseeritud välislepinguga või seadusega, kui selles kohtus arutatava kohtuasja lahendamine sõltub vastusest sellele küsimusele.“

28 Poola põhiseaduse artiklis 194 on ette nähtud:

„1. Trybunał Konstytucyjny [(konstitutsioonikohus)] koosneb 15 kohtunikust, kes isiklikult on Sejmi [(Poola parlamendi alamkoda)] poolt üheksaks aastaks välja valitud isikute hulgast, kellel on silmapaistvad õigusalased teadmised. Nende tagasivalimine Trybunał Konstytucyjnysse [(konstitutsioonikohus)] ei ole lubatud.

2. Trybunał Konstytucyjny [(konstitutsioonikohus)] esimehe ja aseesimehe nimetab [Poola] Vabariigi president Trybunał Konstytucyjny [(konstitutsioonikohus)] kohtunike üldkogu [(edaspidi „üldkogu“)] esitatud kandidaatide hulgast.“

29 Poola põhiseaduse artiklis 197 on sätestatud, et „Trybunał Konstytucyjny [(konstitutsioonikohus)] korraldus ja selle kohtu menetluskord määratakse kindlaks seadusega“.

Trybunał Konstytucyjny (konstitutsioonikohtu) korraldust ja toimimist reguleerivad õigusnormid

30 Sejm (parlamendi alamkoda) võttis 2015. ja 2016. aastal vastu mitu seadust, millega muudeti Trybunał Konstytucyjny (konstitutsioonikohus) korraldust ja toimimist.

31 Sejm (parlamendi alamkoda) võttis 25. juunil 2015 vastu konstitutsioonikohtu seaduse (ustawa o Trybunale Konstytucyjnym) (*Dz. U.*, jrk nr 1064; edaspidi „25. juuni 2015. aasta konstitutsioonikohtu seadus“), mis jõustus 30. augustil 2015.

32 Selle seaduse artikli 19 lõigetes 1 ja 2 oli sätestatud:

„1. Õigus esitada kandidaat kohtuniku ametikohale [Trybunał Konstytucyjnys (konstitutsioonikohus)] on Sejmi [(parlamendi alamkoda)] presiidiumil ja vähemalt 50 saadikust koosneval rühmal.

2. Ettepanek nimetada kandidaat [Trybunał Konstytucyjny (konstitutsioonikohus)] kohtuniku ametikohale tuleb esitada Sejmi [(parlamendi alamkoda)] esimehele hiljemalt kolm kuud enne [Trybunał Konstytucyjnys (konstitutsioonikohus)] kohtuniku ametiaja lõppu."

33 Seaduse artikli 21 lõike 1 kohaselt pidi Trybunał Konstytucyjny (konstitutsioonikohus) kohtuniku ametikohale valitud isik andma Poola Vabariigi presidendi ees ametivande nimetatud sättes ette nähtud sõnastuses.

34 25. juuni 2015. aasta konstitutsioonikohtu seaduse artiklis 137 oli üleminekumeetmena ette nähtud, et Trybunał Konstytucyjny (konstitutsioonikohus) kohtuniku puhul, kelle ametiaeg lõppes 2015. aastal, tuleb selle seaduse artikli 19 lõikes 2 osutatud ettepanek esitada 30 päeva jooksul alates selle seaduse jõustumisest.

35 Sejm (parlamendi alamkoda) võttis 19. novembril 2015 kiirmenetluses vastu seaduse 25. juuni 2015. aasta konstitutsioonikohtu seaduse muutmise kohta (ustawa o zmianie ustawy z dnia 25 czerwca 2015 r. o Trybunale Konstytucyjnym) (*Dz. U.* jrk nr 1928; edaspidi „19. novembri 2015. aasta muutmisseadus"), mis jõustus 5. detsembril 2015.

36 Selle seaduse artikli 1 punktiga 3 sõnastati 25. juuni 2015. aasta konstitutsioonikohtu seaduse artikli 19 lõige 2 ümber järgmiselt:

„Ettepanek nimetada kandidaat [Trybunał Konstytucyjny (konstitutsioonikohus)] kohtuniku ametikohale tuleb esitada Sejmi [(parlamendi alamkoda)] esimehele 30 päeva enne [Trybunał Konstytucyjny (konstitutsioonikohus)] kohtuniku ametiaja lõppu."

37 19. novembri 2015. aasta muutmisseaduse artikli 1 punkti 4 alapunktiga a sõnastati 25. juuni 2015. aasta konstitutsioonikohtu seaduse artikli 21 lõige 1 ümber järgmiselt:

„[Trybunał Konstytucyjny (konstitutsioonikohus)] kohtuniku ametikohale valitud isik annab [Poola] Vabariigi presidendi ees ametivande 30 päeva jooksul alates tema valimise kuupäevast […]."

38 19. novembri 2015. aasta muutmisseaduse artikli 1 punkti 4 alapunktiga b lisati 25. juuni 2015. aasta konstitutsioonikohtu seadusesse artikli 21 lõige 1a järgmises sõnastuses:

„Ametivande andmisega algab [Trybunał Konstytucyjny (konstitutsioonikohus)] kohtuniku ametiaeg."

39 19. novembri 2015. aasta muutmisseaduse artikli 1 punktiga 5 tunnistati 25. juuni 2015. aasta konstitutsioonikohtu seaduse artikkel 137 kehtetuks ja punktiga 6 lisati viimati nimetatud seadusesse artikkel 137a, milles on Trybunał Konstytucyjny (konstitutsioonikohus) kohtuniku puhul, kelle ametiaeg lõppes 2015. aastal, ette nähtud, et artikli 19 lõikes 2 nimetatud ettepanek tuleb esitada seitsme päeva jooksul alates artikli 137a jõustumisest.

40 19. novembri 2015. aasta muutmisseaduse artiklis 2 oli sätestatud:

„[Trybunał Konstytucyjny (konstitutsioonikohus)] praeguse esimehe ja aseesimehe ametiaeg lõpeb kolme kuu möödumisel seaduse jõustumisest.“

41 Sejm (parlamendi alamkoda) võttis 22. juulil 2016 vastu konstitutsioonikohtu seaduse (ustawa o Trybunale Konstytucyjnym) (*Dz. U.*, jrk nr 1157; edaspidi „22. juuli 2016. aasta konstitutsioonikohtu seadus“), mille eesmärk oli asendada 22. juuni 2015. aasta konstitutsioonikohtu seadus ja mis pidi jõustuma 16. augustil 2016.

42 22. juuli 2016. aasta konstitutsioonikohtu seaduse artikli 16 lõiked 4 ja 7 olid sõnastatud järgmiselt:

„4. Üldkogu seda osa, mis puudutab kandidaatide valimist [Trybunał Konstytucyjny (konstitutsioonikohus)] esimehe või aseesimehe ametikohale, juhatab üldkogul osalev kõige vanem [Trybunał Konstytucyjny) (konstitutsioonikohus)] kohtunik.

[…]

7. Kandidaatide valimine toimub, kui üldkogul osaleb vähemalt kümme kohtunikku [Trybunał Konstytucyjny (konstitutsioonikohus)] kohtunike koguarvust, mis on määratletud [Poola põhiseaduse] artikli 194 lõikes 1. Igal valimismenetluses osaleval [Trybunał Konstytucyjny (konstitutsioonikohus)] kohtunikul on ainult üks hääl ja ta võib hääletada ainult ühe kandidaadi poolt.“

43 22. juuli 2016. aasta konstitutsioonikohtu seaduse artikkel 90 oli sõnastatud järgmiselt:

„[Trybunał Konstytucyjny (konstitutsioonikohus)] kohtunike, kes on andnud [Poola] Vabariigi presidendi ees ametivande, kuid ei ole käesoleva seaduse jõustumise kuupäevaks ametisse asunud, kohtukoosseisu kuulumise otsustab ja määrab neile kohtuasjad [Trybunał Konstytucyjny (konstitutsioonikohus)] esimees.“

44 Trybunał Konstytucyjny (konstitutsioonikohus) leidis 11. augusti 2016. aasta kohtuotsuses (kohtuasi K 39/16), et 22. juuli 2016. aasta konstitutsioonikohtu seaduse artikkel 90 on vastuolus Poola põhiseaduse artikli 194 lõikega 1.

45 Sejm (parlamendi alamkoda) võttis 13. detsembril 2016 vastu seaduse, mis sisaldab konstitutsioonikohtu korralduse ja menetluskorra seaduse ning konstitutsioonikohtu kohtunike staatuse seaduse sissejuhatavaid sätteid (ustawa przepisy wprowadzające ustawę o organizacji i trybie postępowania przed Trybunałem Konstytucyjnym oraz o statusie sędziów Trybunału Konstytucyjnego; *Dz. U.*, jrk nr 2074; edaspidi „sissejuhatavate sätete seadus“), mis jõustus 20. detsembril 2016.

46 Selle seaduse artikliga 3 tunnistati 22. juuli 2016. aasta konstitutsioonikohtu seadus kehtetuks.

47 Sissejuhatavate sätete seaduse artiklis 18 on ette nähtud, et Poola Vabariigi president võib anda Trybunał Konstytucyjny (konstitutsioonikohus) esimehe ülesannete täitmise mõnele selle kohtu kohtunikule.

48 Selle seaduse artiklis 20 on sätestatud:

„Kohtunik, kes täidab [Trybunał Konstytucyjny (konstitutsioonikohus)] esimehe ülesandeid, viib Poola Vabariigi presidendile [Trybunał Konstytucyjny (konstitutsioonikohus)] esimehe ametikohale kandidaatide esitamise menetluse artiklis 21 sätestatud tingimustel läbi ühe kuu jooksul alates käesoleva seaduse väljakuulutamisele järgnevast päevast.“

49 Seaduse artiklis 21, milles on sätestatud menetlus, mille kohaselt nimetatakse Poola Vabariigi presidendile esitatavad kandidaadid Trybunał Konstytucyjny (konstitutsioonikohus) esimehe ametikohale, on ette nähtud:

„1. [Trybunał Konstytucyjny (konstitutsioonikohus)] esimehe ülesandeid täitev kohtunik kutsub viivitamata kokku üldkogu istungi, kus arutatakse Poola Vabariigi presidendile kandidaatide esitamist [Trybunał Konstytucyjny (konstitutsioonikohus)] esimehe ametikohale, ning teatab [Trybunał Konstytucyjny (konstitutsioonikohus)] kohtunikele üldkogu toimumise kuupäeva.

2. Lõikes 1 nimetatud üldkogu istungil osalevad need [Trybunał Konstytucyjny (konstitutsioonikohus)] kohtunikud, kes on andnud Poola Vabariigi presidendi ees ametivande. Kohtunik, kes täidab [Trybunał Konstytucyjny (konstitutsioonikohus)] esimehe ülesandeid, koostab päevakorra ja juhatab üldkogu istungit.

3. Üldkogu valib kandidaadid [Trybunał Konstytucyjny (konstitutsioonikohus)] esimehe ametikohale hääletamise teel vastavalt lõigetes 4–9 sätestatud põhimõtetele.

4. Iga lõikes 2 nimetatud [Trybunał Konstytucyjny (konstitutsioonikohus)] kohtunik võib kandideerida [Trybunał Konstytucyjny (konstitutsioonikohus)] esimehe valimise menetluses. Kohtunik, kes täidab [Trybunał Konstytucyjny (konstitutsioonikohus)] esimehe ülesandeid, võtab kandideerimisavaldused vastu alates lõikes 1 nimetatud üldkogu kuupäeva teatavakstegemise päevast kuni üldkogu istungi alguseni.

5. [Trybunał Konstytucyjny (konstitutsioonikohus)] kohtunike ees- ja perekonnanimed, mis on esitatud vastavalt lõikele 4, kantakse hääletussedelile tähestikulises järjekorras. Esitatud kandidaatide üle hääletatakse ühiselt. Antud hääl on kehtiv, kui hääletussedelil on [Trybunał Konstytucyjny (konstitutsioonikohtu)] kohtuniku nime kõrval selleks ettenähtud lahtrisse märgitud „x“ või „+“ (kaks ristuvat joont). Hääletamine on salajane.

[…]

7. Üldkogu esitab resolutsiooni vormis kandidaatidena [Trybunał Konstytucyjny (konstitutsioonikohus)] esimehe ametikohale kõik [Trybunał Konstytucyjny (konstitutsioonikohus)] kohtunikud, kes said lõikes 5 nimetatud hääletamisel vähemalt viis häält.

8. Kui lõikes 7 nimetatud nõutava häälte arvu on saanud ainult üks [Trybunał Konstytucyjny (konstitutsioonikohus)] kohtunik, esitab üldkogu resolutsiooni vormis kandidaadina [Trybunał Konstytucyjny (konstitutsioonikohus)] esimehe ametikohale [Trybunał Konstytucyjny (konstitutsioonikohus)] selle kohtuniku, kes sai vähemalt nõutavad viis häält, ja [Trybunał Konstytucyjny (konstitutsioonikohus)] selle kohtuniku, kes sai suurima toetuse [Trybunał Konstytucyjny (konstitutsioonikohus)] nende kohtunike hulgast, kes ei saanud vähemalt nõutavat viit häält.

9. Kui lõikes 8 osutatud juhul on nende [Trybunał Konstytucyjny (konstitutsioonikohus)] kohtunike hulgast, kes ei saanud lõike 7 kohast nõutavat arvu hääli, saanud suurima toetuse rohkem kui üks [Trybunał Konstytucyjny (konstitutsioonikohus)] kohtunik, esitab üldkogu, kaasa arvatud [Trybunał Konstytucyjny (konstitutsioonikohus)] kohtunik, kes sai vähemalt viis häält, resolutsiooni vormis kandidaatidena [Trybunał Konstytucyjny (konstitutsioonikohus)] esimehe ametikohale kõik [Trybunał Konstytucyjny (konstitutsioonikohus)] kohtunikud, kes said sama suurima arvu hääli.

[…]

11. Kui lõigetes 4–9 sätestatud menetluse tulemusel ei õnnestu üldkogu kandidaatideks [Trybunał Konstytucyjny (konstitutsioonikohus)] esimehe ametikohale nimetada vähemalt kahte [Trybunał Konstytucyjny (konstitutsioonikohus)] kohtunikku, lõpetab kohtunik, kes täidab [Trybunał Konstytucyjny (konstitutsioonikohus)] esimehe ülesandeid, istungi ja kutsub kokku uue üldkogu kandidaatide esitamiseks [Trybunał Konstytucyjny (konstitutsioonikohus)] esimehe ametikohale.

[…]“.

Vaidluse taust

Trybunał Konstytucyjny (konstitutsioonikohus) kolme kohtuniku ja esimehe ametisse nimetamise menetlused

Trybunał Konstytucyjnys (konstitutsioonikohus) kolme kohtuniku ametisse nimetamise menetlus 2015. aasta detsembris

50 Seitsmenda koosseisu ametiajal 8. oktoobril 2015 vastu võetud resolutsioonidega valis Sejm (parlamendi alamkoda) Trybunał Konstytucyjny (konstitutsioonikohus) kohtuniku ametikohale viis isikut. Neist viiest isikust kolm, nimelt R. H., A. J. ja K. Ś. pidid asuma ametisse nende kohtunike asemel, kelle ametiaeg lõppes 6. novembril 2015, ning ülejäänud kaks isikut pidid asuma ametisse nende kohtunike asemel, kelle ametiaeg lõppes 2015. aasta detsembris.

51 Sejmi (parlamendi alamkoda) kaheksas koosseis, mis moodustati 25. oktoobri 2015. aasta parlamendivalimiste tulemusel, pidas esimese istungi 12. novembril 2015. Sejm (parlamendi alamkoda) võttis 25. novembril 2015 vastu viis resolutsiooni, milles tuvastati 8. oktoobri 2015. aasta resolutsioonide „õigusliku jõu puudumine“ ja paluti, et Poola Vabariigi president ei võtaks vastu nende resolutsioonidega valitud isikute ametivannet.

52 Sejm (parlamendi alamkoda) valis 2. detsembri 2015. aasta resolutsioonidega Trybunał Konstytucyjny (konstitutsioonikohus) kohtuniku ametikohale viis isikut. Neist viiest isikust kolm, nimelt H. C., L. M. ja M. M. pidid asuma ametisse nende kohtunike asemel, kelle ametiaeg lõppes 6. novembril 2015, ning ülejäänud kaks isikut asuma ametisse nende kohtunike asemel, kelle ametiaeg lõppes 2015. aasta detsembris. Kõnealused viis isikut andsid 3. ja 9. detsembril 2015 Poola Vabariigi presidendi ees ametivande. 3. detsembril 2015 keeldus aga Trybunał Konstytucyjny (konstitutsioonikohus) esimees nimetamast ametisse ametivande andnud nelja kohtunikku seni, kuni on selgunud, kas nende valimine Sejmi (parlamendi alamkoda) poolt oli õiguspärane.

53 Trybunał Konstytucyjny (konstitutsioonikohus) lahendas 3. detsembri 2015. aasta kohtuotsusega (kohtuasi K 34/15) taotluse tunnistada 25. juuni 2015. aasta konstitutsioonikohtu seaduse mitu sätet põhiseadusega vastuolus olevaks. Kohus leidis sisuliselt, et Poola põhiseaduse artikli 194 lõike 1 kohaselt peab uue kohtuniku valima Sejmi (parlamendi alamkoda) see koosseis, kelle ametiajal lõppes Trybunał Konstytucyjny (konstitutsioonikohus) kohtuniku üheksa aasta pikkune ametiaeg. Neil asjaoludel järeldas kohus muu hulgas, et 25. juuni 2015. aasta konstitutsioonikohtu seaduse artikkel 137 on põhiseadusega kooskõlas osas, mis puudutab Trybunał Konstytucyjny (konstitutsioonikohus) kohtunikke, kelle ametiaeg lõppes 6. novembril 2015, kuid on põhiseadusega vastuolus osas, mis puudutab selle kohtu neid kohtunikke, kelle ametiaeg lõppes 2015. aasta detsembris.

54 Seetõttu otsustas Trybunał Konstytucyjny (konstitutsioonikohus), et õiguspärane oli 8. oktoobril 2015 Sejmi (parlamendi alamkoda) seitsmenda koosseisu ajal toimunud kolme kohtuniku valimine nende kohtunike asemele, kelle ametiaeg pidi lõppema 6. novembril 2015. Lisaks toonitas kohus, et Poola Vabariigi president oli kohustatud vastu võtma nende kolme kohtuniku ametivande, kuna tal ei ole selles osas kaalutlusõigust. Seevastu rõhutas kohus, et Sejmil (parlamendi alamkoda) ei olnud õigust valida seitsmenda koosseisu ajal kahte kohtunikku nende kohtunike asemele, kelle ametiaeg pidi lõppema 2015. aasta detsembris.

55 Trybunał Konstytucyjny (konstitutsioonikohus) tuvastas 9. detsembri 2015. aasta kohtuotsuses (kohtuasi K 35/15), et 19. novembri 2015. aasta muutmisseaduse artikli 1 punkt 6 on Poola põhiseaduse artikli 194 lõikega 1 koostoimes selle artikliga 7 vastuolus osas, milles artiklis 137a, mis oli lisatud 25. juuni 2015. aasta konstitutsioonikohtu seadusesse, oli sisuliselt ette nähtud, et Sejmi (parlamendi alamkoda) kaheksanda koosseisu ametiajal valitakse kohtunikud nende kohtunike asemele, kelle ametiaeg lõppes seitsmenda koosseisu ajal. Seevastu kinnitas kohus – nagu ta tegi seda ka oma 3. detsembri 2015. aasta kohtuotsuses –, et Poola põhiseadusega on kooskõlas 25. juuni 2015. aasta konstitutsioonikohtu seaduse artikkel 137 kui õiguslik alus Sejmi (parlamendi alamkoda) seitsmenda koosseisu ametiajal kolme kohtuniku valimiseks nende kohtunike asemele, kelle ametiaeg lõppes 6. novembril 2015. Lisaks otsustas ta, et kui kaheksandal ametiajal valida 25. juuni 2015. aasta konstitutsioonikohtu seaduse artikli 137a alusel, mis kehtestati 19. novembri 2015. aasta muutmisseadusega, kolm kohtunikku nende kohtunike asemele, kelle ametiaeg lõppes 6. novembril 2015, suureneks Trybunał Konstytucyjny (konstitutsioonikohus) kohtunike arv 18-ni.

56 Vaatamata Trybunał Konstytucyjny (konstitutsioonikohus) kahele kohtuotsusele ei andnud Poola Vabariigi presidendi ees ametivannet ega asunud selles kohtus ametisse ükski kolmest isikust, kelle Sejm (parlamendi alamkoda) oli 8. oktoobril 2015 valinud nende kohtunike asemele, kelle ametiaeg lõppes 6. novembril 2015.

57 A. R., kes oli sel ajal Trybunał Konstytucyjny (konstitutsioonikohus) esimees, andis 12. jaanuaril 2016 kahele isikule, kelle Sejm (parlamendi alamkoda) oli 2. detsembril 2015 valinud nende kahe kohtuniku asemele, kelle ametiaeg lõppes 2015. aasta detsembris, loa asuda ametisse Trybunał Konstytucyjnys (konstitutsioonikohus).

58 19. detsembril 2016 lõppes A. R-i ametiaeg Trybunał Konstytucyjny (konstitutsioonikohus) esimehena.

59 Poola Vabariigi president usaldas 20. detsembril 2016 sissejuhatavate sätete seaduse artikli 18 alusel Trybunał Konstytucyjny (konstitutsioonikohus) esimehe ülesannete täitmise kohtunik J. P-le. J. P. andis samal päeval H. C-le, L. M-ile ja M. M-ile, kelle Sejm (parlamendi alamkoda) oli 2. detsembril 2015 valinud nende kolme kohtuniku asemele, kelle ametiaeg lõppes 6. novembril 2015, loa asuda ametisse Trybunał Konstytucyjnys (konstitutsioonikohus).

60 Kuna kaks Trybunał Konstytucyjny (konstitutsioonikohus) kohtunikku surid vastavalt 2017. aasta juulis ja detsembris, valis Sejm (parlamendi alamkoda) 19. septembril 2017 ja 30. jaanuaril 2018 nende asemele kaks uut kohtunikku. Kumbki neist ei kuulunud nende kolme kohtuniku hulka, kes valiti 8. oktoobril 2015 kohtunike asemele, kelle ametiaeg lõppes 6. novembril 2015.

61 Seoses kaebusega, mille oli esitanud äriühing, kelle taotluse põhiseaduslikkuse järelevalve asjas oli Trybunał Konstytucyjny (konstitutsioonikohus) jätnud rahuldamata, otsustas Euroopa Inimõiguste Kohus 7. mai 2021. aasta kohtuotsuses Xero Flor w Polsce sp. z o.o. *vs.* Poola (CE:ECHR:2021:0507JUD000490718, punktid 290 ja 291), et kohtunik M. M-i – selle äriühingu taotluse põhiseaduslikkuse järelevalve asjas läbi vaadanud kolleegiumi üks kohtunik – Trybunał Konstytucyjnys (konstitutsioonikohus) ametisse nimetamisel esines tõsiseid rikkumisi, millega eirati Roomas 4. novembril 1950 allkirjastatud Euroopa inimõiguste ja põhivabaduste kaitse konventsiooni (edaspidi „EIÕK“) artiklis 6 sätestatud õiguse „seaduse alusel moodustatud kohtule“ olemust. Euroopa Inimõiguste Kohus järeldas, et kõnealune kaebaja minetas selle õiguse seetõttu, et M. M. osales Trybunał Konstytucyjny (konstitutsioonikohus) menetluses.

62 Euroopa Inimõiguste Kohus jõudis sellisele järeldusele, tuginedes enda otsusele, et nii Sejm (parlamendi alamkoda) kui ka Poola Vabariigi president olid Trybunał Konstytucyjny (konstitutsioonikohus) kohtunike ametisse nimetamisel ilmselgelt rikkunud Poola õigust. Kohus rõhutas, et 2. detsembril 2015 valis Sejm (Poola seim) kaheksanda koosseisu ametiajal Trybunał Konstytucyjny (konstitutsioonikohus) kohtuniku ametikohale kolm isikut, nende hulgas M. M-i, nende kolme kohtuniku asemele, kelle ametiaeg lõppes 6. novembril 2015, samas kui need ametikohad olid juba täidetud kolme isikuga, kelle Sejm (parlamendi alamkoda) oli valinud 8. oktoobril 2015 seitsmenda koosseisu ametiajal. Lisaks märkis Euroopa Inimõiguste Kohus, et Poola Vabariigi president keeldus vastu võtmast ametivannet 8. oktoobril 2015 valitud kolmelt isikult, kuigi ta oli võtnud ametivande vastu 2. detsembril 2015 valitud kolmelt isikult (punktid 261–270 ja 275).

63 Euroopa Inimõiguste Kohus leidis, et sellega rikuti Poola õiguse alusnormi, mida kohaldatakse Trybunał Konstytucyjny (konstitutsioonikohus) kohtunike valimise suhtes, nimelt Poola põhiseaduse artikli 194 lõiget 1, ning et see rikkumine on nii raske, et ohustab valimisprotsessi legitiimsust ning kahjustab õiguse „seaduse alusel moodustatud kohtule“ põhiolemust ja õigusriigi põhimõtet (punktid 276–287).

Trybunał Konstytucyjny (konstitutsioonikohus) esimehe ametisse nimetamise menetlus

64 J. P., kellele oli äsja usaldatud Trybunał Konstytucyjny (konstitutsioonikohus) esimehe ülesannete täitmine, kutsus 20. detsembril 2016 kell 9.30 samal päeval kella 13.30ks kokku üldkogu istungi, selleks et valida Poola Vabariigi presidendile esitatavad kandidaadid selle kohtu esimehe ametikohale. Üks kohtunikest taotles üldkogu edasilükkamist, selgitades, et arvestades istungi kokkukutsumise lühikest tähtaega, ei ole kõigil kohtunikel võimalik üldkogul osaleda. J. P. seda taotlust ei rahuldanud.

65 Trybunał Konstytucyjny (konstitutsioonikohus) 14 kohtunikust, kes seega osalesid üldkogul, nõustusid ainult kuus kohtunikku, nende hulgas H. C., L. M. ja M. M. osalema kandidaatide valimisel selle kohtu esimehe ametikohale. Kuna J. P. sai viis häält ja M. M. ühe hääle, esitati nad Poola Vabariigi presidendile kandidaatidena kõnealusele ametikohale.

66 Poola Vabariigi president nimetas 21. detsembril 2016 Trybunał Konstytucyjny (konstitutsioonikohus) esimeheks J. P.

Trybunał Konstytucyjny (konstitutsioonikohus) 14. juuli 2021. aasta kohtuotsus ja 7. oktoobri 2021. aasta kohtuotsus

67 Trybunał Konstytucyjny (konstitutsioonikohus) tegi kaks kohtuotsust – 14. juulil 2021 ja 7. oktoobril 2021 –, mis puudutasid seda, kas Poola põhiseadusega on kooskõlas Euroopa Kohtu praktika, mis käsitleb ELL artikli 19 lõike 1 teisest lõigust tulenevat Poola Vabariigi kohustust tagada tõhus kohtulik kaitse (edaspidi „vaidlusalused kohtuotsused“).

14. juuli 2021. aasta kohtuotsus

68 Trybunał Konstytucyjny (konstitutsioonikohus) tegi kohtuasjas P 7/20 14. juulil 2021 kohtuotsuse, mille põhjendused avaldati 7. oktoobril 2021 (edaspidi „14. juuli 2021. aasta kohtuotsus“).

69 Kohtuotsuses analüüsis Trybunał Konstytucyjny (konstitutsioonikohus), kelle poole pöördus Sąd Najwyższy (Poola kõrgeim kohus) Izba Dyscyplinarna (distsiplinaarkolleegium) (edaspidi „distsiplinaarkolleegium“), küsimust, kas Poola põhiseadusega on kooskõlas Poola Vabariigi suhtes 8. aprilli 2020. aasta kohtumäärusega komisjon *vs.* Poola (C-791/19 R, EU:C:2020:277) määratud ajutised meetmed, eelkõige meede, mis kohustab Poolat peatama nende õigusnormide kohaldamise, millega on kohtunike distsiplinaarasjades antud pädevus distsiplinaarkolleegiumile.

70 Trybunał Konstytucyjny (konstitutsioonikohus) otsustas, et „kuna [Euroopa Kohus] on Poola Vabariigile kui Euroopa Liidu liikmesriigile kehtestanud *ultra vires* kohustusi, võttes ajutised meetmed, mis puudutavad Poola kohtute korraldust ja pädevust ning menetluskorda, on [Poola] põhiseaduse artikliga 2, artikliga 7, artikli 8 lõikega 1 ja artikli 90 lõikega 1 koostoimes artikli 4 lõikega 1 vastuolus ELL artikli 4 lõike 3 teine lõik koostoimes ELTL artikliga 279, mistõttu ei ole see hõlmatud [Poola] põhiseaduse artikli 91 lõigetes 1–3 sätestatud ülimuslikkuse ja vahetu kohaldatavuse põhimõttega“.

71 Mis puudutab 14. juuli 2021. aasta kohtuotsuse tagajärgi, siis leidis Trybunał Konstytucyjny (konstitutsioonikohus), et „Euroopa Kohtu […] loodud normid“, mis on vastu võetud *ultra vires*, on Poola põhiseadusega vastuolus. Kohus märkis lisaks:

„Vastavalt [Poola] põhiseaduse artikli 190 lõikele 1 on käesolev kohtuotsus, milles tuvastatakse vaidlustatud normi hierarhiline vastuolu [Poola] põhiseadusega, lõplik ja universaalselt siduv. Trybunał Konstytucyjny [(konstitutsioonikohus)] kohtuotsus puudutab kõiki adressaate, kes kohaldavad [liidu] õigust Poola Vabariigi territooriumil. […] Trybunał Konstytucyjny [(konstitutsioonikohus)] kohtuotsusel on *ex tunc* mõju ja see kuulub kohaldamisele. Kohtulahend, mille kohaselt on liidu aktiga Poola Vabariigile kehtestatud *ultra vires* kohustused seoses tema kohtute korralduse ja pädevusega ning menetluskorraga, tähendab, et õigusnormil, mille suhtes on kohtul kahtlused, ei ole Poola Vabariigi territooriumil mingeid õiguslikke tagajärgi. Eelkõige ei kehti [Poola] põhiseaduse artikli 91 lõigetes 1–3 ette nähtud vahetu

õigusmõju (otsekohaldatavuse) põhimõte ega riigisiseste seaduste suhtes liidu õiguse esimuse põhimõte selliste aktide puhul, mille on *ultra vires* andnud liidu organid, institutsioonid ja organisatsioonilised üksused.“

7. oktoobri 2021. aasta kohtuotsus

72 Trybunał Konstytucyjny (konstitutsioonikohus), kelle poole pöördus peaminister ja kes vaatas asja läbi täiskoguna, tegi 7. oktoobril 2021 kohtuotsuse kohtuasjas K 3/21 (edaspidi „7. oktoobri 2021. aasta kohtuotsus“), mille põhjendused avaldati 16. novembril 2022 ja mille resolutsioonis, mis avaldati 12. oktoobril 2021, oli märgitud:

„1. [ELL] artikli 1 esimene ja teine lõik koostoimes artikli 4 lõikega 3 […] on osas, milles Euroopa Liit, mille on asutanud võrdsed ja suveräänsed riigid, luues „Euroopa rahvaste üha tihedama liidu“, mille integratsioon, mis põhineb Euroopa Liidu õigusel ja sellel, kuidas [Euroopa Kohus] seda õigust tõlgendab, on jõudnud „uude etappi“, milles:

a) Euroopa Liidu organid tegutsevad väljaspool nende volituste piire, mille on Poola Vabariik neile andnud asutamislepingutes;

b) [Poola] põhiseadus ei ole Poola Vabariigi ülimuslik seadus, mis on kehtivuselt ja kohaldatavuselt esimuslik;

c) Poola Vabariik ei saa toimida suveräänse ja demokraatliku riigina,

vastuolus [Poola] põhiseaduse artikliga 2, artikliga 8 ja artikli 90 lõikega 1.

2. [ELL] artikli 19 lõike 1 teine lõik on osas, milles on tulemusliku õiguskaitse tagamiseks liidu õigusega hõlmatud valdkondades antud liikmesriikide kohtutele (üldkohtutele, halduskohtutele, sõjaväekohtutele ja Sąd Najwyższyle [(kõrgeim kohus)]) pädevus:

a) jätta oma otsuse tegemisel kohaldamata [Poola] põhiseaduse sätted, vastuolus [Poola] põhiseaduse artikliga 2, artikliga 7, artikli 8 lõikega 1, artikli 90 lõikega 1 ja artikli 178 lõikega 1;

b) tugineda oma otsustes õigusnormidele, mis seetõttu, et Sejm [(parlamendi alamkoda)] on need kehtetuks tunnistanud ja/või Trybunał Konstytucyjny [konstitutsioonikohus] [Poola] põhiseadusega vastuolus olevaks tunnistanud, enam ei kehti, vastuolus [Poola] põhiseaduse artikliga 2, artikliga 7, artikli 8 lõikega 1, artikli 90 lõikega 1, artikli 178 lõikega 1 ja artikli 190 lõikega 1.

3. [ELL] artikli 19 lõike 1 teine lõik ja artikkel 2 on osas, milles on tulemusliku õiguskaitse tagamiseks liidu õigusega hõlmatud valdkondades ja kohtunike sõltumatuse tagamiseks antud liikmesriikide kohtutele (üldkohtutele, halduskohtutele, sõjaväekohtutele ja Sąd Najwyższyle [(kõrgeim kohus)]) pädevus:

a) kontrollida kohtunike ametisse nimetamise menetluse õiguspärasust, sealhulgas selle akti õiguspärasust, millega Poola Vabariigi president nimetab kohtuniku ametisse, vastuolus [Poola] põhiseaduse artikliga 2, artikli 8 lõikega 1, artikli 90 lõikega 1 ja artikliga 179 koostoimes artikli 144 lõike 3 punktiga 17;

b) kontrollida sellise resolutsiooni õiguspärasust, millega [KRS] esitab [Poola] Vabariigi presidendile kohtuniku ametisse nimetamise ettepaneku, vastuolus [Poola] põhiseaduse artikliga 2, artikli 8 lõikega 1, artikli 90 lõikega 1 ja artikli 186 lõikega 1;

c) teha otsus, et kohtuniku ametisse nimetamise menetlus ei vasta nõuetele, mistõttu keeldutakse tunnustamast kohtuniku staatust isiku puhul, kes on [Poola] põhiseaduse artikli 179 alusel kohtunikuks nimetatud, vastuolus [Poola] põhiseaduse artikliga 2, artikli 8 lõikega 1, artikli 90 lõikega 1 ja artikliga 179 koostoimes artikli 144 lõike 3 punktiga 17.“

Kohtueelne menetlus

73 Komisjon saatis Poola Vabariigile 22. detsembril 2021 ametliku kirja.

74 Kirjas märkis komisjon, et võttes arvesse seda, kuidas Trybunał Konstytucyjny (konstitutsioonikohus) iseäranis oma vaidlusalustes kohtuotsustes Poola põhiseadust tõlgendab, on Poola Vabariik rikkunud kohustusi, mis tulenevad ELL artikli 19 lõike 1 teisest lõigust ning liidu õiguse autonoomia, esimuse, tõhususe ja ühetaolise kohaldamise üldpõhimõttest, ning eiranud Euroopa Kohtu otsuste siduvat jõudu. Samuti leidis komisjon, et Trybunał Konstytucyjny (konstitutsioonikohus) ei vasta seaduse alusel moodustatud sõltumatu ja erapooletu kohtu nõudele ning et ka selles osas on liikmesriik rikkunud ELL artikli 19 lõike 1 teisest lõigust tulenevat kohustust.

75 Poola Vabariik ei nõustunud oma 18. veebruari 2022. aasta vastuses komisjoni väidetega.

76 Komisjon saatis 15. juuli 2022. aasta kirjaga Poola Vabariigile põhjendatud arvamuse ja väitis, et Poola Vabariik on rikkunud:

– ELL artikli 19 lõike 1 teisest lõigust tulenevaid kohustusi, arvestades seda, kuidas Trybunał Konstytucyjny (konstitutsioonikohus) tõlgendas Poola põhiseadust eelkõige vaidlusalustes kohtuotsustes;

– liidu õiguse autonoomia, esimuse, tõhususe ja ühetaolise kohaldamise üldpõhimõttest ning Euroopa Kohtu otsuste siduva jõu põhimõttest tulenevaid kohustusi, arvestades seda, kuidas Trybunał Konstytucyjny (konstitutsioonikohus) tõlgendas Poola põhiseadust eelkõige vaidlusalustes kohtuotsustes;

– ELL artikli 19 lõike 1 teisest lõigust tulenevaid kohustusi, kuna Trybunał Konstytucyjny (konstitutsioonikohus) kolme kohtuniku 2015. aasta detsembris toimunud ametisse nimetamise menetluses ja selle kohtu esimehe 2016. aasta detsembris toimunud ametisse nimetamise menetluses õigusnormide rikkumise tõttu ei vastanud see kohus enam seaduse alusel moodustatud sõltumatu ja erapooletu kohtu nõuetele.

77 Poola Vabariik väitis oma 14. septembri 2022. aasta vastuses, et kõik need väited on põhjendamatud.

78 Neil asjaoludel otsustas komisjon esitada käesoleva hagi.

Menetlus Euroopa Kohtus

79 Euroopa Kohtu presidendi 23. oktoobri 2023. aasta ja 7. novembri 2023. aasta otsusega anti Belgia Kuningriigile ja Madalmaade Kuningriigile luba astuda menetlusse komisjoni nõuete toetuseks.

Hagiavaldus

80 Komisjoni hagiavalduses on esitatud kolm väidet.

81 Esimeses ja teises väites leiab komisjon, et vaidlusaluste kohtuotsustega on rikutud Poola Vabariigi kohustusi, mis tulenevad ühelt poolt ELL artikli 19 lõike 1 teisest lõigust ning teiselt poolt liidu õiguse autonoomia, esimuse, tõhususe ja ühetaolise kohaldamise üldpõhimõttest ning Euroopa Kohtu otsuste siduva jõu põhimõttest. Kolmanda väite kohaselt on rikutud ELL artikli 19 lõike 1 teist lõiku, kuna 2015. aasta detsembris Trybunał Konstytucyjny (konstitutsioonikohus) kolme liikme ja 2016. aasta detsembris selle kohtu esimehe ametisse nimetamise menetluses on rikutud õigusnorme.

82 Poola Vabariik palus kostja vastuses jätta Euroopa Kohtul hagi tervikuna põhjendamatuse tõttu rahuldamata. Vastureplиigis võttis kõnealune liikmesriik siiski sõnaselgelt kostja vastuse tagasi ja nõustus komisjoni esitatud väidetega täielikult, rõhutades, et ta toetab komisjoni argumente.

83 Neil asjaoludel võib käesolevas hagis ette heidetud liikmesriigi kohustuste rikkumise aluseks olevaid asjaolusid pidada tõendatuks (vt selle kohta 7. detsembri 2023. aasta kohtuotsus komisjon *vs*. Ungari (asulareovee kogumine), C-587/22, EU:C:2023:963, punkt 27).

84 Euroopa Kohtu ülesanne on siiski tuvastada, kas etteheidetav liikmesriigi kohustuste rikkumine on aset leidnud või mitte, ja seda isegi siis, kui asjaomane liikmesriik rikkumist ei vaidlusta või enam ei vaidlusta (vt selle kohta 16. jaanuari 2014. aasta kohtuotsus komisjon *vs*. Hispaania, C-67/12, EU:C:2014:5, punkt 30, ja 14. septembri 2017. aasta kohtuotsus komisjon *vs*. Kreeka, C-320/15, EU:C:2017:678, punkt 21).

Esimene väide

Poolte argumendid

85 Esimeses väites, mis koosneb kahest osast, leiab komisjon, et Poola Vabariik on rikkunud ELL artikli 19 lõike 1 teisest lõigust tulenevat kohustust tagada tõhus kohtulik kaitse liidu õigusega hõlmatud valdkondades. Rikkumine tuleneb sellest, kuidas Trybunał Konstytucyjny (konstitutsioonikohus) tõlgendas Poola põhiseadust mõlemas vaidlusaluses kohtuotsuses.

86 Esimese väite esimese osa kohta märgib komisjon, et 7. oktoobri 2021. aasta kohtuotsus on ELL artikli 19 lõike 1 teise lõiguga vastuolus.

87 Komisjoni hinnangul tuleneb käsitletava kohtuotsuse resolutsiooni punktidest 2 ja 3, et Trybunał Konstytucyjny (konstitutsioonikohus) lükkas tagasi tõlgenduse, mille Euroopa Kohus andis ELL artikli 19 lõike 1 teisele lõigule oma kohtupraktikas, eelkõige 2. märtsi 2021. aasta kohtuotsuses

A. B. jt (kohtunike nimetamine kõrgeimasse kohtusse – kaebused) (C-824/18, EU:C:2021:153), ja 6. oktoobri 2021. aasta kohtuotsuses W. Ż. (kõrgeima kohtu erakorralise kontrolli ja avalike asjade kolleegium – ametisse nimetamine) (C-487/19, EU:C:2021:798).

88 Sellest kohtupraktikast tuleneb, et ELL artikli 19 lõike 1 teise lõiguga on vastuolus see, kui on piiratud – ja *a fortiori* välistatud – kohtulik kontroll selliste resolutsioonide üle nagu need, mille KRS võttis vastu Sąd Najwyższy (kõrgeim kohus) kohtunike ametisse nimetamise menetluses. Viidatud kohtupraktikast selgub samuti, et kohtuniku ametisse nimetamise menetluse õiguspärasuse kontrollimine on liidu õiguses sätestatud „seaduse alusel moodustatud kohtu“ nõude lahutamatu osa, mistõttu on liikmesriigi kohtutel kohtulahendi õiguspärasuse hindamisel õigus kontrollida vaidlustatud otsuse teinud kohtuniku ametisse nimetamise menetluse õiguspärasust.

89 Ent Trybunał Konstytucyjny (konstitutsioonikohus) leidis esiteks 7. oktoobri 2021. aasta kohtuotsuse resolutsiooni punkti 2 alapunktis b, punkti 3 alapunktis b ning õiguslike põhjenduste punktides 6.2, 6.4, 6.5, 8.3 ja 8.5, et Poola põhiseaduse artiklitega 2 ja 7, artikli 8 lõikega 1, artikli 90 lõikega 1, artikli 178 lõikega 1, artikli 186 lõikega 1 ja artikli 190 lõikega 1 on vastuolus tagajärjed, mis tulenevad sellest, kui liikmesriigi kohtud kohaldavad ELL artikli 19 lõike 1 teist lõiku sellisena, nagu seda on tõlgendanud Euroopa Kohus 2. märtsi 2021. aasta kohtuotsuses A. B. jt (kohtunike nimetamine kõrgeimasse kohtusse – kaebused) (C-824/18, EU:C:2021:153). Trybunał Konstytucyjny (konstitutsioonikohus) tegi selle järelduse, tuginedes omaenda tõlgendusele ELL artikli 19 lõike 1 teise lõigu kohta ja võtmata arvesse Euroopa Kohtu tõlgendust, ning välistas sellest sättest tuleneva liikmesriigi kohtute pädevuse ühelt poolt lahendada vaidlusi nende riigisiseste õigusnormide alusel, mis ei ole enam jõus, sest Trybunał Konstytucyjny (konstitutsioonikohus) on need kehtetuks või põhiseadusega vastuolus olevaks tunnistanud, ning teiselt poolt hinnata, kas KRSi resolutsioon, milles tehakse Poola Vabariigi presidendile ettepanek nimetada resolutsioonis loetletud kandidaadid kohtunike ametikohtadele, on õiguspärane.

90 Teiseks leidis Trybunał Konstytucyjny (konstitutsioonikohus) 7. oktoobri 2021. aasta kohtuotsuse resolutsiooni punkti 3 alapunktides a ja c, et liikmesriigi kohtute pädevus – nagu see tuleneb Euroopa Kohtu praktikast ELL artikli 19 lõike 1 teise lõigu kohta – kontrollida kohtuniku ametisse nimetamise menetluse õiguspärasust, otsustada, et kohtuniku ametisse nimetamise menetlus ei vasta nõuetele, ja tunnistada sellises menetluses ametisse nimetatud kohtuniku tehtud lahend tühiseks on vastuolus Poola põhiseaduse artikliga 2, artikli 8 lõikega 1, artikli 90 lõikega 1 ja artikliga 179 koostoimes artikli 144 lõike 3 punktiga 17.

91 Sellega seoses tuleneb kõnealuse kohtuotsuse õiguslike põhjenduste punktidest 6.4 ja 8.4, et Trybunał Konstytucyjny (konstitutsioonikohus) tunnistas Poola põhiseadusega vastuolus olevaks Euroopa Kohtu 6. oktoobri 2021. aasta kohtuotsusest W. Ż. (kõrgeima kohtu erakorralise kontrolli ja avalike asjade kolleegium – ametisse nimetamine) (C-487/19, EU:C:2021:798) tuleneva ELL artikli 19 lõike 1 teisele lõigu tõlgenduse, mille kohaselt on liikmesriigi kohtutel selle sätte kohaselt õigus konkreetsetel juhtudel kontrollida, kas kohtuniku ametisse nimetamise menetlus on sellest sättest tulenevaid nõudeid arvestades õiguspärane.

92 Trybunał Konstytucyjny (konstitutsioonikohus) tugines seejuures taas enda tõlgendusele ELL artikli 19 lõike 1 teise lõigu kohta, võtmata arvesse Euroopa Kohtu praktikat. Trybunał Konstytucyjny (konstitutsioonikohus) ei nõustu üldiselt sellega, et liikmesriikide kohtutel on tõhusa kohtuliku kaitse tagamise kaalutlusel võimalus kontrollida ELL artikli 19 lõike 1 teise lõigu alusel, kas kohtuniku ametisse nimetamise menetlus on õiguspärane. Asjaolu, et selline võimalus on üldiselt välistatud, on aga vastuolus liidu õiguse tähenduses „seaduse alusel moodustatud

kohtu“ nõudega, mis põhineb konkreetselt kohtunike ametisse nimetamise menetluse õiguspärasuse hindamisel, nagu seda on tõlgendatud eelkõige 26. märtsi 2020. aasta kohtuotsuses Simpson *vs.* nõukogu ja HG *vs.* komisjon (uuesti läbivaatamine) (C-542/18 RX-II ja C-543/18 RX-II, EU:C:2020:232) ning 6. oktoobri 2021. aasta kohtuotsuses W. Ż. (kõrgeima kohtu erakorralise kontrolli ja avalike asjade kolleegium – ametisse nimetamine) (C-487/19, EU:C:2021:798).

93 Esimese väite teise osa põhjendamiseks väidab komisjon, et 14. juuli 2021. aasta kohtuotsus on ELL artikli 19 lõike 1 teise lõiguga vastuolus.

94 Selles kohtuotsuses leidis Trybunał Konstytucyjny (konstitutsioonikohus), et ajutisi meetmeid, mille Euroopa Kohus on kooskõlas ELL artikli 4 lõikes 3 sätestatud lojaalse koostöö põhimõttega ELTL artikli 279 alusel võtnud, võivad otse kohaldada üksnes liikmesriigi organid, eelkõige kohtud„ kui need meetmed on hõlmatud pädevuse liidule delegeerimise põhimõttega ning nende puhul austatakse liikmesriigi põhiseaduslikku identiteeti ning järgitakse subsidiaarsuse ja proportsionaalsuse põhimõtet.

95 Käesoleval juhul on aga 8. aprilli 2020. aasta kohtumääruses komisjon *vs.* Poola (C-791/19 R, EU:C:2020:277) ette nähtud ajutised meetmed, mis puudutavad Poola kohtute korraldust ja toimimist ning menetluskorda, Trybunał Konstytucyjny (konstitutsioonikohus) hinnangul kehtestatud *ultra vires*, kuna aluslepingutes ei ole liidule antud pädevust Poola kohtute korralduse ja pädevuse ning menetluskorra osas, sest Poola kohtud peegeldavad Poola Vabariigi põhiseaduslikku identiteeti.

96 Lisaks on Trybunał Konstytucyjny (konstitutsioonikohus) hinnangul need ajutised meetmed vastuolus subsidiaarsuse ja proportsionaalsuse põhimõttega, kuna need kujutavad endast Poola kohtusüsteemi korralduse ebaproportsionaalselt riivet, jättes distsiplinaarkolleegiumi kohtunikud – vastuolus kohtunike sõltumatuse põhimõttega – võimaluseta lahendada distsiplinaarasju.

97 Komisjon leiab, et Trybunał Konstytucyjny (konstitutsioonikohus) rikkus ilmselgelt ELL artikli 19 lõike 1 teises lõigus sätestatud õigust tõhusale kohtulikule kaitsele, kui leidis, et Euroopa Kohus on teinud kohtulahendi *ultra vires*, ja seadis seega kahtluse alla Euroopa Kohtu pädevuse võtta ELTL artikli 279 alusel ajutisi meetmeid juhul, kui need meetmed osutuvad vajalikuks, et tagada tõhus kohtulik kaitse seaduse alusel moodustatud sõltumatus ja erapooletus kohtus. Tõlgenduses, mille Trybunał Konstytucyjny (konstitutsioonikohus) andis Poola põhiseadusele, takistab komisjoni arvates selliste Euroopa Kohtu võetud ajutiste meetmete siduva jõu tunnustamist, see aga kujutab endast ELL artikli 19 lõike 1 teises lõigus – sellisena, nagu seda on tõlgendanud Euroopa Kohus – ette nähtud nõuete ilmselget rikkumist.

98 Komisjoni hinnangul tuleb tagasi lükata Trybunał Konstytucyjny (konstitutsioonikohus) argumendid, mille kohaselt ei nõustu nimetatud kohus Poola kohtute sõltumatuse säilitamise kaalutlusel tõlgendusega, mille Euroopa Kohus andis ELL artikli 19 lõike 1 teisele lõigule, ja Euroopa Kohtu võetud ajutiste meetmetega, mille eesmärk on tagada selle sätte kohaldamine. Nimelt, nagu Euroopa Kohus selgitas oma 8. aprilli 2020. aasta kohtumääruses komisjon *vs.* Poola (C-791/19 R, EU:C:2020:277), oli komisjoni taotletud ajutiste meetmete eesmärk just nimelt Poola kohtute kohtunike sõltumatuse kaitse, mitte selle nõrgendamine.

99 Poola Vabariik leiab, et esimene väide on põhjendatud.

Euroopa Kohtu hinnang

100 Enne, kui asuda analüüsima esimest väidet, tuleb meenutada, et liikmesriikide kohustus järgida aluslepingute sätteid on siduv kõigile nende riikide asutustele, sealhulgas kõigile kohtutele nende pädevuse kasutamisel. Seetõttu saab liikmesriigi kohustuste rikkumise ELTL artikli 258 alusel põhimõtteliselt tuvastada olenemata sellest, millise riigiorgani tegevus või tegevusetus on kohustuste täitmata jätmise põhjustanud, isegi kui tegemist on põhiseaduse kohaselt sõltumatu institutsiooniga (vt selle kohta 4. oktoobri 2018. aasta kohtuotsus komisjon *vs.* Prantsusmaa (dividendimaks), C-416/17, EU:C:2018:811, punktid 106 ja 107 ning seal viidatud kohtupraktika).

101 Neil asjaoludel saab liikmesriigi konstitutsioonikohtu praktika peale esitada liikmesriigi kohustuste rikkumise hagi, kui selline kohtupraktika võib kujutada endast selle liikmesriigi liidu õigusest tulenevate kohustuste rikkumist.

– *Esimese väite esimene osa*

102 Väljakujunenud kohtupraktikast tuleneb, et kuigi kohtukorraldus liikmesriikides, eelkõige liikmesriigi kohtute loomine, koosseis, pädevus ja toimimine, kuulub nende riikide pädevusse, peavad liikmesriigid selle pädevuse teostamisel siiski järgima kohustusi, mis tulenevad neile liidu õigusest ja eelkõige ELL artiklitest 2 ja 19 (vt selle kohta 20. aprilli 2021. aasta kohtuotsus Repubblika, C-896/19, EU:C:2021:311, punkt 48, ning 5. juuni 2023. aasta kohtuotsus komisjon *vs.* Poola (kohtunike sõltumatus ja eraelu), C-204/21, EU:C:2023:442, punkt 63 ja seal viidatud kohtupraktika).

103 Täpsemalt peavad liikmesriigid tagama, et nende poolt selle pädevuse alusel kehtestatud normidega ei eirataks ELL artiklitest 2 ja 19 tulenevaid nõudeid ega kahjustataks nende tõhusat kohaldamist.

104 Sellise olukorraga võib tegemist olla eelkõige nende riigisiseste õigusnormide puhul, milles on ette nähtud kohtunike ametisse nimetamise otsuste tegemise sisulised tingimused ja menetluskord, ning – olenevalt olukorrast – normide puhul, millega on reguleeritud ametisse nimetamise menetluste kohtulik kontroll (vt selle kohta 2. märtsi 2021. aasta kohtuotsus A. B. jt (kohtunike nimetamine kõrgeimasse kohtusse – kaebused), C-824/18, EU:C:2021:153, punkt 68 ja seal viidatud kohtupraktika).

105 Mis puudutab ELL artikli 19 lõikest 1 tulenevaid kohustusi, siis tuleneb kõnealusest sättest – milles väljendub ELL artiklis 2 tunnustatud õigusriigi väärtus – liikmesriigi kohtutele ja Euroopa Kohtule ülesanne tagada liidu õiguse täielik kohaldamine kõigis liikmesriikides ning kohtulik kaitse, mis õigussubjektidele liidu õigusest tuleneb (21. detsembri 2021. aasta kohtuotsus Euro Box Promotion jt, C-357/19, C-379/19, C-547/19, C-811/19 ja C-840/19, EU:C:2021:1034, punkt 217, ja 22. veebruari 2022. aasta kohtuotsus RS (konstitutsioonikohtu otsuste toime), C-430/21, EU:C:2022:99, punkt 39).

106 Liidu õigusest õigussubjektidele tulenevate õiguste tõhusa kohtuliku kaitse põhimõte, millele on nimelt viidatud ELL artikli 19 lõike 1 teises lõigus, on liidu õiguse üldpõhimõte, mis tuleneb liikmesriikide ühistest põhiseaduslikest tavadest. Selline kohtulik kaitse on sätestatud ka EIÕK artiklites 6 ja 13, mille sisu vastab harta artiklile 47. Viimati nimetatud sätet tuleb seega artikli 19 lõike 1 teise lõigu tõlgendamisel nõuetekohaselt arvesse võtta (vt selle kohta 29. märtsi 2022. aasta

kohtuotsus Getin Noble Bank, C-132/20, EU:C:2022:235, punkt 89, ning 5. juuni 2023. aasta kohtuotsus komisjon *vs.* Poola (kohtunike sõltumatus ja eraelu), C-204/21, EU:C:2023:442, punkt 69 ja seal viidatud kohtupraktika).

107 Selleks et tõhus kohtulik kaitse oleks tagatud, peab iga liikmesriik ELL artikli 19 lõike 1 teise lõigu kohaselt tagama, et organid, kes peavad liidu õiguses määratletud tähenduses „kohtuna" lahendama liidu õiguse kohaldamise või tõlgendamise küsimusi ja kuuluvad liidu õigusega hõlmatud valdkondades seega liidu õiguskaitsevahendite süsteemi, vastaksid tõhusa kohtuliku kaitse nõuetele, mille hulka kuuluvad eeskätt seaduse alusel moodustatud sõltumatusse ja erapooletusse kohtusse pöördumise võimaluse tagatised, nagu on kinnitatud harta artikli 47 teises lõigus (vt selle kohta 21. detsembri 2021. aasta kohtuotsus Euro Box Promotion jt, C-357/19, C-379/19, C-547/19, C-811/19 ja C-840/19, EU:C:2021:1034, punktid 220 ja 221; 22. veebruari 2022. aasta kohtuotsus RS (konstitutsioonikohtu otsuste toime), C-430/21, EU:C:2022:99, punkt 40, ning 5. juuni 2023. aasta kohtuotsus komisjon *vs.* Poola (kohtunike sõltumatus ja eraelu), C-204/21, EU:C:2023:442, punktid 70 ja 71 ning seal viidatud kohtupraktika).

108 Iseäranis tuleb toonitada, et kohtute sõltumatuse ja erapooletuse nõue on oluline osa õigusest tõhusale kohtulikule kaitsele ja õiglasele kohtulikule arutamisele, mis on ülimalt tähtis, et tagada liidu õigusega isikutele antud kõigi õiguste ja ELL artiklis 2 osutatud liikmesriikide ühiste väärtuste, eeskätt õigusriigi väärtuse kaitse. Neist eelkõige ELL artiklis 19 ette nähtud nõudeist tuleneb seega konkreetne sisu ühele liidu ja liikmesriikide põhiväärtustest, mis on sätestatud ELL artiklis 2 ja mis määravad ära liidu kui ühise õiguskorra enda identiteedi ning mida peavad järgima nii liit kui liikmesriigid (vt selle kohta 26. märtsi 2020. aasta kohtuotsus Simpson *vs.* nõukogu ja HG *vs.* komisjon (uuesti läbivaatamine), C-542/18 RX-II ja C-543/18 RX-II, EU:C:2020:232, punkt 71; 29. märtsi 2022. aasta kohtuotsus Getin Noble Bank, C-132/20, EU:C:2022:235, punkt 94, ja 29. juuli 2024. aasta kohtuotsus Valančius, C-119/23, EU:C:2024:653, punktid 46 ja 47).

109 Sellega seoses tuleb rõhutada, et Euroopa Kohus peab talle ELL artikli 19 lõike 1 esimese lõiguga antud ülesande raames tagama, et aluslepingute tõlgendamisel ja kohaldamisel austataks õigust.

110 Väljakujunenud kohtupraktikast tuleneb seega, et kuna Euroopa Kohtul on ainupädevus anda liidu õiguse lõplik ja siduv tõlgendus, on tema ülesanne täpsustada nõudeid, mis seoses seaduse alusel moodustatud kohtute sõltumatuse ja erapooletuse kriteeriumiga tulenevad ELL artikli 19 lõike 1 teisest lõigust koostoimes harta artikliga 47. Selleks et oleks tagatud liidu õiguse ühetaoline kohaldamine kõigis liikmesriikides, nagu on nõutud ELL artikli 19 lõikes 1, ei või need nõuded sõltuda riigisisese õiguse tõlgendamisest ega liidu õigusnormide tõlgendusest, mille on andnud liikmesriigi kohus ja mis ei vasta Euroopa Kohtu tõlgendusele (vt selle kohta 5. juuni 2023. aasta kohtuotsus komisjon *vs.* Poola (kohtunike sõltumatus ja eraelu), C-204/21, EU:C:2023:442, punkt 79 ja seal viidatud kohtupraktika).

111 Sellega seoses tuleb meenutada, et ELTL artiklis 267 ette nähtud eelotsusemenetlusega on loodud Euroopa Kohtu ja liikmesriikide kohtute vaheline dialoog, mille eesmärk on just nimelt tagada liidu õiguse tõlgendamise ühtsus ja võimaldada seeläbi kindlustada selle õiguse sidusus, täielik õigusmõju ja autonoomia ning lõppkokkuvõttes ka aluslepingutega kehtestatud õiguse ainuomane olemus (vt selle kohta 15. juuli 2021. aasta kohtuotsus komisjon *vs.* Poola (kohtunike distsiplinaarkord), C-791/19, EU:C:2021:596, punkt 222 ja seal viidatud kohtupraktika).

112 Seega peab liikmesriigi kohus seda võimalust kasutama, kui ta kahtleb, kas tema riigi õigus on kooskõlas liidu õigusnormiga, mille puhul on vaja tõlgendada liidu õigust.

113 Mis puudutab ELL artikli 19 lõike 1 teisest lõigust tulenevate nõuete täitmise kontrollimist, siis puudub vaidlus selles, et viidatud sättes on liikmesriikidele ette nähtud selge ja täpne tulemuse saavutamise kohustus, mis ei allu ühelegi tingimusele seoses sõltumatusega, mis peab olema kohtutel, kelle ülesanne on liidu õiguse tõlgendamine ja kohaldamine (2. märtsi 2021. aasta kohtuotsus A. B. jt (kohtunike nimetamine kõrgeimasse kohtusse – kaebused), C-824/18, EU:C:2021:153, punkt 146).

114 Seega on liikmesriigi kohtud, kelle ülesanne on oma pädevust kasutades kohaldada liidu õigust, kohustatud tagama liidu õigusest ja seega artikli 19 lõike 1 teisest lõigust tulenevate nõuete täieliku õigusmõju, jättes vajaduse korral selle sätte vahetu õigusmõju tõttu kohaldamata iga riigisisese õigusnormi, mis on sellega sättega vastuolus (vt selle kohta 24. juuni 2019. aasta kohtuotsus Popławski, C-573/17, EU:C:2019:530, punkt 61, ning 21. detsembri 2021. aasta kohtuotsus Euro Box Promotion jt, C-357/19, C-379/19, C-547/19, C-811/19 ja C-840/19, EU:C:2021:1034, punkt 252 ja seal viidatud kohtupraktika).

115 ELL artikli 19 lõike 1 teise lõigu rikkumise tuvastamisel tuleneb liidu õiguse esimuse põhimõttest seega nõue, et liikmesriigi kohtud, kes peavad oma pädevust kasutades kohaldama liidu õigust, jätaksid omal algatusel kohaldamata ELL artikli 19 lõike 1 teise lõiguga vastuolus olevad riigisisesed õigusnormid, olenemata sellest, kas need on seadusandlikud või põhiseadusest tulenevad, ilma et nad peaksid taotlema või ootama nende sätete eelnevat kõrvaldamist seadusandlikul teel või muu põhiseadusliku menetluse kaudu (vt selle kohta 18. mai 2021. aasta kohtuotsus Asociația „Forumul Judecătorilor din România“ jt, C-83/19, C-127/19, C-195/19, C-291/19, C-355/19 ja C-397/19, EU:C:2021:393, punkt 251, ning 22. veebruari 2022. aasta kohtuotsus RS (konstitutsioonikohtu otsuste toime), C-430/21, EU:C:2022:99, punkt 53 ja seal viidatud kohtupraktika).

116 Kõigi vahetu õigusmõjuga liidu õigusnormide täies ulatuses kohaldamise kohustuse täitmine on möödapääsmatu, et oleks tagatud liidu õiguse täielik kohaldamine kõigis liikmesriikides, nagu on nõutud ELL artikli 19 lõikes 1 (22. veebruari 2022. aasta kohtuotsus RS (konstitutsioonikohtu otsuste toime), C-430/21, EU:C:2022:99, punkt 54).

117 Järelikult on liidu õigusele eriomaste nõuetega vastuolus liikmesriigi õiguskorra mis tahes säte või mis tahes seadusandlik, haldus- või kohtupraktika, mille toimel kahaneks liidu õiguse tõhusus seetõttu, et kohtul, kes on pädev kõnealust õigust kohaldama, oleks keelatud teha juba selle õiguse kohaldamise ajal kõik vajalik selleks, et jätta kohaldamata riigisisesed õigusnormid, mis võivad olla takistuseks liidu õiguse vahetult kohaldatavate normide täielikule toimele (5. juuni 2023. aasta kohtuotsus komisjon *vs.* Poola (kohtunike sõltumatus ja eraelu), C-204/21, EU:C:2023:442, punkt 272 ja seal viidatud kohtupraktika).

118 Euroopa Kohus, kellele oli esitatud eelotsusetaotlus ELL artikli 19 lõike 1 teise lõigu tõlgendamise kohta seoses kaebusega, mille Sąd Najwyższy (Poola kõrgeim kohus) kohtuniku ametikohale kandideerijad esitasid KRSi resolutsioonide peale, otsustas oma 2. märtsi 2021. aasta kohtuotsuse A. B. jt (kohtunike nimetamine kõrgeimasse kohtusse – kaebused) (C-824/18, EU:C:2021:153) punktides 128, 136 ja 139 sisuliselt, et selle sättega on vastuolus riigisisesed seadusemuudatused, mille tulemusel minetab oma tõhususe – ja seejärel kaotatakse täielikult – kohtulik kontroll KRSi laadi organi poolt kohtuniku ametisse nimetamise menetluses tehtud resolutsioonide üle. Euroopa Kohus leidis, et sellise organi sõltumatuse piisavate tagatiste puudumise korral on

kohtunike ametisse nimetamise protsessi kaitsmiseks otsese või kaudse mõju eest vaja, et kandidaatidel, kes valituks ei osutunud, oleks võimalus pöörduda kohtusse – isegi kui see on piiratud pädevuse ületamise või võimu kuritarvitamise, õigusnormi rikkumise või ilmse hindamisvea puudumise kontrollimisega.

119 Euroopa Kohus täpsustas samas kohtuotsuses veel esimuse põhimõttest tulenevaid nõudeid, mis lasuvad eelotsusetaotluse esitanud kohtul olukorras, kus liikmesriigi seadusandja ei ole määranud muud kohut peale eelotsusetaotluse esitanud kohtu, kes vastaks liidu õigusest tulenevatele sõltumatuse nõuetele ja kes peab pärast seda, kui Euroopa Kohtult on saadud vastus küsimustele, mille eelotsusetaotluse esitanud kohus talle esitas, lahendama pooleli olevad õigusvaidlused. Seega leidis Euroopa Kohus sama kohtuotsuse punktis 149, et kõnealuses asjas oli eelotsusetaotluse esitanud kohtu jaoks ainus tõhus viis kõrvaldada ELTL artikli 267 ja ELL artikli 19 lõike 1 teise lõigu rikkumine – mis tulenes vaidlusaluse riigisisese seaduse vastuvõtmisest, mille tulemusel sisuliselt minetas see kohus igasuguse tegeliku pädevuse teha neis vaidlustes sisuline lahend KRSi resolutsioone kontrollides –, kasutades jätkuvalt pädevust, mille alusel ta esitas Euroopa Kohtule eelotsusetaotluse seni kehtinud riigisiseste sätete alusel.

120 Lisaks täpsustas Euroopa Kohus 6. oktoobri 2021. aasta kohtuotsuse W. Ż. (kõrgeima kohtu erakorralise kontrolli ja avalike asjade kolleegium – ametisse nimetamine) (C-487/19, EU:C:2021:798) punktides 154, 155 ja 161 kohustusi, mis lasuvad Euroopa Kohtule eelotsusetaotluse esitanud liikmesriigi kohtul, kui viimane jõuab järeldusele, et kõigist liikmesriigi kohtuniku ametisse nimetamise menetlusega seotud tingimustest ja asjaoludest nähtub, et ametisse nimetamine toimus asjaomase kohtusüsteemi ülesehituse ja toimimise osaks olevaid alusnorme ilmselgelt rikkudes ning et selle protsessi tulemuse usaldusväärsus satub ohtu, kui õigussubjektidel tekib põhjendatud kahtlus asjaomase kohtuniku sõltumatuse ja erapooletuse suhtes. Sellisel juhul tuleneb ELL artikli 19 lõike 1 teises lõigus sätestatud nõuetest ja liidu õiguse esimuse põhimõttest, et liikmesriigi kohus peab – kui selline tagajärg on asjaomast menetluslikku olukorda arvestades liidu õiguse esimuse tagamiseks vältimatult vajalik – sellise kohtuniku tehtud asjaomast lahendit käsitlema õigustühisena, ilma et seda saaks välistada ükski riigisisene õigusnorm.

121 Käesoleval juhul nähtub 7. oktoobri 2021. aasta kohtuotsusest, et Trybunał Konstytucyjny (konstitutsioonikohus) selles otsuses Poola põhiseadusele antud tõlgendusega on välistatud võimalus, et ELL artikli 19 lõike 1 teisest lõigust – nagu seda sätet on tõlgendanud Euroopa Kohus eelkõige käesoleva kohtuotsuse punktides 118–120 viidatud kohtuotsustes – tulenevad nõuded saaks Poolas mõju avaldada ja nendega oleks tagatud selle sätte täielik toime.

122 Nimelt esiteks, nagu sisuliselt märkis kohtujurist oma ettepaneku punktis 50, tuleneb 7. oktoobri 2021. aasta kohtuotsuse resolutsiooni punkti 2 alapunktist b ja punkti 3 alapunktist b ning õiguslike põhjenduste punktidest 6.2, 6.4, 6.5, 8.3 ja 8.5, et Trybunał Konstytucyjny (konstitutsioonikohus) eitab mõju, mis liikmesriigi kohtutele tuleneb ELL artikli 19 lõike 1 teise lõigu Euroopa Kohtu tõlgendusele vastavast kohaldamisest, ja välistab üldiselt liikmesriigi kohtute pädevuse kontrollida nende KRSi resolutsioonide õiguspärasust, milles tehakse ettepanek nimetada kandidaadid kohtuniku ametisse.

123 Teiseks, nagu sisuliselt märkis kohtujurist oma ettepaneku punktis 51, nähtub 7. oktoobri 2021. aasta kohtuotsuse resolutsiooni punkti 3 alapunktidest a ja c ning õiguslike põhjenduste punktidest 6.4 ja 8.4, et Trybunał Konstytucyjny (konstitutsioonikohus) välistab üldiselt liikmesriigi kohtute ELL artikli 19 lõike 1 teisest lõigust tuleneva pädevuse kontrollida oma pädevust kasutades kohtunike ametisse nimetamise menetluste, sealhulgas ametisse nimetamise

aktide õiguspärasust, selleks et otsustada, kas kohtuniku ametisse nimetamise menetlus vastab nõuetele või mitte, ja sellest tulenevalt käsitleda sellises menetluses ametisse nimetatud kohtuniku tehtud lahendit õigustühisena, kui selline tagajärg on asjaomast menetluslikku olukorda arvestades vältimatult vajalik.

124 Euroopa Kohus on aga juba otsustanud, et asjaolu, et liikmesriigi kohus täidab talle aluslepingutega antud ülesandeid ja järgib aluslepingutest tulenevaid kohustusi, rakendades sellist sätet nagu ELL artikli 19 lõike 1 teine lõik, ei saa juba määratluse poolest olla tema puhul keelatud (13. juuli 2023. aasta kohtuotsus YP jt (kohtuniku puutumatuse äravõtmine ja kohtuniku teenistusest kõrvaldamine), C-615/20 ja C-671/20, EU:C:2023:562, punkt 85 ja seal viidatud kohtupraktika).

125 Seega takistab 7. oktoobri 2021. aasta kohtuotsus Poola kohtutel kohaldada oma pädevust kasutades ELL artikli 19 lõike 1 teist lõiku sellisena, nagu seda on tõlgendanud Euroopa Kohus eelkõige käesoleva kohtuotsuse punktides 118–120 viidatud kohtuotsustes, ning võtta kõik vajalikud meetmed tagamaks, et liidu õigusega hõlmatud valdkondades järgitaks asjaomaste õigussubjektide õigust tõhusale kohtulikule kaitsele. Nagu nähtub eelkõige käesoleva kohtuotsuse punktides 103, 104, 107, 110, 117 ja 119 esitatud kaalutlustest, on 7. oktoobri 2021. aasta kohtuotsus seetõttu ilmselgelt vastuolus nõuetega, mis on lahutamatult seotud selle sättega sellisena, nagu seda on tõlgendanud Euroopa Kohus, kasutades oma ainupädevust anda liidu õiguse lõplik ja siduv tõlgendus.

126 Sellest järeldub, et võttes arvesse tõlgendust, mille Trybunał Konstytucyjny (konstitutsioonikohus) andis 7. oktoobri 2021. aasta kohtuotsuses Poola põhiseadusele, on Poola Vabariik rikkunud ELL artikli 19 lõike 1 teisest lõigust tulenevaid kohustusi.

127 Seega tuleb komisjoni esimese väite esimese osaga nõustuda.

– *Esimese väite teine osa*

128 Esimese väite teine osa puudutab 14. juuli 2021. aasta kohtuotsust, millega Trybunał Konstytucyjny (konstitutsioonikohus) seadis kahtluse alla nende ajutiste meetmete otsekohaldamise, mille Euroopa Kohus võttis ELTL artikli 279 alusel 8. aprilli 2020. aasta kohtumääruses komisjon *vs.* Poola (C-791/19 R, EU:C:2020:277).

129 Vastavalt kaalutlustele, mis on esitatud eelkõige käesoleva kohtuotsuse punktides 102–104, 107, 109 ja 110, kuulub kontroll selle üle, kas liikmesriigid järgivad nõudeid, mis tulenevad ELL artikli 19 lõike 1 teisest lõigust, nagu seda on tõlgendanud Euroopa Kohus, täielikult Euroopa Kohtu pädevusse, eelkõige juhul, kui komisjon on talle ELTL artikli 258 alusel esitanud liikmesriigi kohustuste rikkumise hagi (vt selle kohta 5. juuni 2023. aasta kohtuotsus komisjon *vs.* Poola (kohtunike sõltumatus ja eraelu), C-204/21, EU:C:2023:442, punkt 62 ja seal viidatud kohtupraktika).

130 Selleks et tagada tehtava lõpliku lahendi täielik toime ja vältida lünka Euroopa Kohtu tagatavas õiguskaitses, samuti selleks, et tagada liidu õiguse tõhus kohaldamine, mis on lahutamatult seotud ELL artiklis 2 sätestatud õigusriigi väärtusega, millel liit rajaneb, on ELTL artikliga 279 antud Euroopa Kohtule pädevus võtta ajutiste meetmete kohaldamise menetluses poole esitatud taotluse korral kõik ajutised meetmed, mida Euroopa Kohus vajalikuks peab (vt selle kohta 20. novembri 2017. aasta kohtumäärus komisjon *vs.* Poola, C-441/17 R, EU:C:2017:877, punktid 94, 97 ja 102).

131 Järelikult võib Euroopa Kohus kontrollida liikmesriigi õigusnorme, millega on reguleeritud kohtukorraldus, liikmesriigi kohustuste rikkumise hagi raames mitte ainult ELL artikli 19 lõike 1 teise lõigu alusel, vaid Euroopa Kohus võib samuti määrata ajutisi meetmeid, mille eesmärk on eelkõige peatada nende sätete kohaldamine (vt selle kohta Euroopa Kohtu asepresidendi 14. juuli 2021. aasta kohtumäärus komisjon *vs.* Poola, C-204/21 R, EU:C:2021:593, punkt 54).

132 Sellega seoses tuleneb Euroopa Kohtu kodukorra artikli 160 lõikest 3, et ajutiste meetmete kohaldamise üle otsustav kohtunik võib ajutise meetme kohaldamise määrata juhul, kui on tõendatud, et selle määramine on esmapilgul faktiliselt ja õiguslikult põhjendatud (*fumus boni iuris*), ning kui see on kiireloomuline selles mõttes, et hageja huvidele tekkida võiva olulise ja korvamatu kahju vältimiseks või muude juba varem määratud ajutiste meetmete järgimise tagamiseks on vajalik, et ajutine meede määrataks ja selle mõju avalduks enne sisulise otsuse tegemist, kusjuures ajutiste meetmete kohaldamise üle otsustav kohtunik peab vajaduse korral kaaluma asjaomaseid huve (vt selle kohta 20. novembri 2017. aasta kohtumäärus komisjon *vs.* Poola, C-441/17 R, EU:C:2017:877, punktid 99 ja 104, ning 17. detsembri 2018. aasta kohtumäärus komisjon *vs.* Poola, C-619/18 R, EU:C:2018:1021, punkt 29).

133 Liidu õiguse täielik toime satuks aga kahtluse alla, kui riigisisese õigusnormiga saaks takistada Euroopa Kohtu poolt ELTL artikli 279 alusel määratud ajutiste meetmete siduva jõu tunnustamist, mistõttu oleks liidu õigusega reguleeritud vaidlust lahendaval liikmesriigi kohtul võimatu neid ajutisi meetmeid jõustada, selleks et eelkõige tagada selle lahendi täielik toime, mille Euroopa Kohus teeb nende õiguste olemasolu kohta, millele tuginetakse liidu õiguse alusel.

134 Euroopa Kohus otsustas 8. aprilli 2020. aasta kohtumääruses komisjon *vs.* Poola (C-791/19 R, EU:C:2020:277) ELTL artikli 279 alusel peatada kuni kohtuotsuse kuulutamiseni kohtuasjas komisjon *vs.* Poola (C-791/19) nende Poola õigusnormide kohaldamine, millega on distsiplinaarkolleegiumile antud pädevus lahendada kohtunike distsiplinaarasju nii esimeses kohtuastmes kui ka apellatsiooniastmes. Lisaks kohustas Euroopa Kohus selles kohtumääruses Poola Vabariiki kuni kohtuotsuse kuulutamiseni hoiduma distsiplinaarkolleegiumi menetluses olevaid asju edastamast kohtukoosseisule, mis ei vasta sõltumatuse nõuetele, mis on määratletud eelkõige 19. novembri 2019. aasta kohtuotsuses A. K. jt (kõrgeima kohtu distsiplinaarkolleegiumi sõltumatus) (C-585/18, C-624/18 ja C-625/18, EU:C:2019:982).

135 Kõnealuse kohtumääruse punktis 77 leidis Euroopa Kohus sisuliselt, et esmapilgul ei saa välistada, et riigisiseste õigusnormidega, mille peatamist komisjon taotles, on rikutud ELL artikli 19 lõike 1 teisest lõigust tulenevat Poola Vabariigi kohustust tagada, et kohtulahendeid, mis tehakse Sąd Najwyższy (kõrgeim kohus) kohtunikke ja üldkohtute kohtunikke puudutavates distsiplinaarmenetlustes, kontrollib organ, mis vastab tõhusa kohtuliku kaitse nõuetele, sealhulgas sõltumatuse nõudele.

136 Euroopa Kohus järeldas sama kohtumääruse punktis 78, et arvestades komisjoni esitatud faktilisi asjaolusid ning eelkõige 24. juuni 2019. aasta kohtuotsuses komisjon *vs.* Poola (kõrgeima kohtu sõltumatus) (C-619/18, EU:C:2019:531) ja 19. novembri 2019. aasta kohtuotsuses A. K. jt (kõrgeima kohtu distsiplinaarkolleegiumi sõltumatus) (C-585/18, C-624/18 ja C-625/18, EU:C:2019:982) antud tõlgendusjuhiseid, ei ole tema hinnangul esmapilgul ilmselgelt põhjendamatud need argumendid, mille komisjon esitas kohtuasjas komisjon *vs.* Poola (C-791/19) liikmesriigi kohustuste rikkumise hagi esimese väite teises etteheites ja mis olid selle kohtumääruse tegemisega päädinud ajutiste meetmete kohaldamise taotluse aluseks.

137 Nagu nähtub 8. aprilli 2020. aasta kohtumääruse komisjon *vs.* Poola (C-791/19 R, EU:C:2020:277) punktist 53, puudutas liikmesriigi kohustuste rikkumise hagi esimese väite teine osa ELL artikli 19 lõike 1 teise lõigu rikkumist, kuna Poola Vabariik ei olnud taganud distsiplinaarkolleegiumi sõltumatust ja erapooletust.

138 Selles kohtumääruses Euroopa Kohtu määratud ajutiste meetmete eesmärk oli seega tagada kohtuasjas komisjon *vs.* Poola (C-791/19) esitatud liikmesriigi kohustuste rikkumise hagi menetluses tehtava kohtuotsuse täielik toime, mis võimaldab vältida lünka õiguskaitses, mille tagamine on ELL artikli 19 lõike 1 teise lõigu alusel Euroopa Kohtu ülesanne.

139 Käesoleval juhul otsustas Trybunał Konstytucyjny (konstitutsioonikohus) 14. juuli 2021. aasta kohtuotsuses, et ajutised meetmed, mille Euroopa Kohus määras 8. aprilli 2020. aasta kohtumäärusega komisjon *vs.* Poola (C-791/19 R, EU:C:2020:277), kehtestati *ultra vires*, kuna aluslepingutest ei tulene liidule pädevust Poola kohtute korralduse ja pädevuse ning menetlusekorra osas. Selle kohtuotsuse kohaselt on käsitletavad meetmed vastuolus Poola põhiseaduse artikli 190 lõikest 1 tuleneva Trybunał Konstytucyjny (konstitutsioonikohus) otsuste *erga omnes* siduvuse ja lõplikkusega.

140 Trybunał Konstytucyjny (konstitutsioonikohus) kõnealusest kohtuotsusest nähtub seega, et ta ei nõustu põhimõtteliselt sellega, et Poola Vabariik peab täitma talle kohtukorralduse osas ELL artikli 19 lõike 1 teisest lõigust tulenevaid kohustusi, nagu need on määratletud eelkõige käesoleva kohtuotsuse punktides 102–104. Nimetatud kohtuotsusega keeldus see kohus – üldiselt ja eirates ilmselgelt kaalutlusi, mis on esitatud käesoleva kohtuotsuse punktides 130–132 – eelkõige tunnustamast Euroopa Kohtu pädevust määrata ELTL artikli 279 alusel ajutisi meetmeid, mille eesmärk on tagada Poolas ELL artikli 19 lõike 1 teises lõigus ette nähtud õigus tõhusale kohtulikule kaitsele sõltumatus kohtus.

141 Neil asjaoludel tuleb tõdeda, et võttes arvesse tõlgendust, mille on andnud Trybunał Konstytucyjny (konstitutsioonikohus) 14. juuli 2021. aasta kohtuotsuses Poola põhiseadusele, on Poola Vabariik rikkunud ELL artikli 19 lõike 1 teisest lõigust tulenevaid kohustusi.

142 Sellest järeldub, et komisjoni esimese väite teine osa on samuti põhjendatud ja seega tuleb väitega tervikuna nõustuda.

Teine väide

Poolte argumendid

143 Teises väites, mis koosneb kahest osast, leiab komisjon, et Poola Vabariik on rikkunud kohustusi, mis tulenevad liidu õiguse autonoomia, esimuse, tõhususe ja ühetaolise kohaldamise põhimõttest ning Euroopa Kohtu otsuste siduva jõu põhimõttest. Rikkumine on komisjoni hinnangul tingitud sellest, et Trybunał Konstytucyjny (konstitutsioonikohus) andis vaidlusalustes kohtuotsustes Poola põhiseadusele tõlgenduse, mille toimel eitati ühepoolselt esimuse ja tõhususe põhimõtet aluslepingute selliste alussätete puhul nagu ELL artikkel 2, artikli 4 lõige 3, artikli 19 lõige 1 ja ELTL artikkel 279, ning kohustati kõiki Poola organeid jätma need sätted kohaldamata. Seetõttu takistab Trybunał Konstytucyjny (konstitutsioonikohus) liikmesriigi asutustel tõhusalt kohaldada ELL artikli 19 lõike 1 teist lõiku ja järgida Euroopa Kohtu kehtestatud ajutisi meetmeid.

144 Teise väite esimeses osas märgib komisjon, et Trybunał Konstytucyjny (konstitutsioonikohus) leidis 7. oktoobri 2021. aasta kohtuotsuses, et ELL artikkel 2 ja artikli 19 lõike 1 teine lõik – sellisena, nagu neid on tõlgendanud Euroopa Kohus eelkõige 2. märtsi 2021. aasta kohtuotsuses A. B. jt (kohtunike nimetamine kõrgeimasse kohtusse – kaebused) (C-824/18, EU:C:2021:153) ja 6. oktoobri 2021. aasta kohtuotsuses W. Ż. (kõrgeima kohtu erakorralise kontrolli ja avalike asjade kolleegium – ametisse nimetamine) (C-487/19, EU:C:2021:798) – ei ole kooskõlas Poola põhiseadusega. Lisaks keelas Trybunał Konstytucyjny (konstitutsioonikohus) 7. oktoobri 2021. aasta kohtuotsuses – viidates oma kohtuotsuste *erga omnes* siduvusele ja lõplikkusele vastavalt Poola põhiseaduse artikli 190 lõikele 1 – kõigil Poola avaliku võimu organitel ja eelkõige kohtutel kohaldada neid EL lepingu norme sellisena, nagu neid on tõlgendanud Euroopa Kohus.

145 7. oktoobri 2021. aasta kohtuotsuse konkreetne tagajärg on Poola kohtutele kehtestatud keeld tagada, et ELL artikli 19 lõike 1 teisel lõigul – sellisena, nagu seda on tõlgendanud Euroopa Kohus 2. märtsi 2021. aasta kohtuotsuses A. B. jt (kohtunike nimetamine kõrgeimasse kohtusse – kaebus) (C-824/18, EU:C:2021:153) – oleks täielik mõju, kuna Trybunał Konstytucyjny (konstitutsioonikohus) leidis nimelt, et selline tõlgendus on vastuolus Poola põhiseaduse artikli 8 lõikega 1 seetõttu, et selle tõlgenduse kohaselt tuleneb artikli 19 lõike 1 teisest lõigust nõue, et kohtulikult peab saama kontrollida KRSi resolutsioone, milles tehakse ettepanek nimetada kandidaadid Sąd Najwyższy (kõrgeim kohus) kohtuniku ametikohale.

146 Lisaks peaksid Poola kohtud mainitud kohtuotsuse kohaselt hoiduma tagamast, et Euroopa Kohtu praktika, milles käsitletakse liikmesriigi kohtute pädevust kontrollida, kas liidu õigusest tulenevale nõudele vastavalt on kohus seaduse alusel moodustatud sõltumatu kohus, oleks tõhus, kui see kontroll tähendab kohtuniku ametisse nimetamise menetlusele hinnangu andmist.

147 Sellega seoses nähtub komisjoni hinnangul eelkõige 7. oktoobri 2021. aasta kohtuotsuse õiguslike põhjenduste punktidest 8.3–8.6, et tõlgendus, mille Euroopa Kohus andis ELL artikli 19 lõike 1 teisele lõigule ja mille kohaselt on liikmesriigi pädevate kohtutel võimalik tõhusalt kohtulikult kontrollida KRSi resolutsioone, jättes seeläbi vajaduse korral kohaldamata riigisisesed õigusnormid ja Trybunał Konstytucyjny (konstitutsioonikohus) praktika, ning anda hinnang kohtuniku ametisse nimetamise menetluse nõuetekohasuse kohta, selleks et kaitsta poolte õigust tõhusale kohtulikule kaitsele, on Trybunał Konstytucyjny (konstitutsioonikohus) otsustuse kohaselt *ultra vires* ja kahjustab õigusvastaselt Poola Vabariigi põhiseaduslikku identiteeti.

148 Nimelt, Trybunał Konstytucyjny (konstitutsioonikohus) hinnangul tooks ühelt poolt liikmesriigi kohtute pädevus kontrollida kohtunike ametisse nimetamise menetluse õiguspärasust kaasa selle, et piiratakse Poola Vabariigi presidendi põhiseaduslikku õigust nimetada KRSi ettepaneku alusel isik kohtuniku ametikohale. Teiselt poolt seaks see, kui Poola kohtud kohaldaksid ELL artikli 19 lõike 1 teises lõigus sätestatud nõuet, et kohus peab olema seaduse alusel moodustatud sõltumatu ja erapooletu kohus, kahtluse alla Poola Vabariigi presidendi poolt kohtuniku ametisse nimetamise aktide õiguspärasuse, kuigi presidendil oleva eelisõiguse tõttu ei saa neid akte kohtulikult kontrollida, ning kohtuniku ametist tagandamine või ametisse nimetamise kontrollimine pärast seda, kui president on kohtuniku ametisse nimetanud, on vastavalt Poola põhiseaduse artiklile 179 koostoimes artikli 144 lõike 3 punktiga 17 keelatud.

149 Lisaks leidis Trybunał Konstytucyjny (konstitutsioonikohus) 7. oktoobri 2021. aasta kohtuotsuse õiguslike põhjenduste punktides 2.4 ja 4.1, et liikmesriikide põhiseaduslikku identiteedi ja riigi põhifunktsioonide austamise kaalutlusel on ELL artikli 4 lõikes 2 kindlaks määratud liidu õiguse esimuse põhimõtte kohaldamise ja Euroopa Kohtu pädevuse piirid.

150 Mis puudutab käsitletava kohtuotsuse tagajärgi, siis tuleneb selle kohtuotsuse õiguslike põhjenduste jaost 10, et Trybunał Konstytucyjny (konstitutsioonikohus) mitte ainult ei keelanud Poola kohtutel tõhusalt kohaldada ELL artikli 19 lõike 1 teist lõiku kooskõlas tõlgendusega, mille on andnud sellele sättele Euroopa Kohus, ja jätta vajaduse korral omal algatusel kohaldamata riigisisesed õigusnormid, mis on selle tõlgendusega vastuolus, vaid leidis ka, et sellele sättele Euroopa Kohtu antud tõlgendusel koostoimes ELL artikliga 2 ei ole Poola õiguskorras õiguslikke tagajärgi.

151 Lõpuks on nimetatud kohtuotsuse resolutsiooni punktis 1 esitatud „äärmiselt murettekitav“ kinnitus, et Poola Vabariik aktsepteerib õiguslikke tagajärgi, mis tulenevad tema ühinemisest liiduga. Kinnitus on siiski sõnastatud mitmeti mõistetavalt, mistõttu on keeruline või isegi võimatu sellest tuletada täpseid õiguslikke tagajärgi.

152 Ühest küljest võib seda väidet tõlgendada nii, et Trybunał Konstytucyjny (konstitutsioonikohus) seab kahtluse alla aluslepingute kõige põhilisemate sätete, nimelt ELL artikli 1 esimese ja teise lõigu ning artikli 4 lõike 3 praeguse kehtivuse, kusjuures kahtluse alla seadmine põhineb „provokatiivsel väitel“, et Euroopa integratsioon on jõudnud uude etappi, milles liidu organid tegutsevad väljaspool neile antud pädevuse piire, mille tagajärjel ei ole Poola põhiseadus Poola Vabariigi kõrgeim norm ning see liikmesriik ei saa enam tegutseda suveräänse ja demokraatliku riigina. Komisjoni hinnangul kujutab selline seisukoht endast otsest rünnakut liidu kui liikmesriikide ühise õiguskorra – mis põhineb ELL artiklis 2 nimetatud väärtustel ja mille raamesse kuulub liidu institutsioonide kogu tegevus, mille puhul eeldatakse, et see on kooskõlas ELL artikli 5 lõikes 2 sätestatud pädevuse andmise põhimõttega – kontseptsiooni enda vastu.

153 Teisest küljest võib 7. oktoobri 2021. aasta kohtuotsuse resolutsiooni punktis 1 sisalduvat kinnitust mõista ka viitena olukorrale, mis ei ole veel aset leidnud ja mille kohta Trybunał Konstytucyjny (konstitutsioonikohus) on teinud „reservatsiooni“, tuletades meelde, kui oluline on järgida pädevuse andmise põhimõtet, et Euroopa integratsioon jääks liidu aluseks olevates aluslepingutes määratletud piiresse. Komisjoni arvates näivad käsitletava kohtuotsuse õiguslike põhjenduste jaos 11 esitatud „lõppmärkused“ sellist tõlgendust teataval määral kinnitavat, kuna Trybunał Konstytucyjny (konstitutsioonikohus) viitab seal võimalusele allutada liidu õigusaktid ja Euroopa Kohtu praktika põhiseaduslikkuse kontrollile tulevikus tekkida võivas olukorras, kus Euroopa Kohtu tegevust võidakse pidada Poola riigi ainupädevusse sekkumiseks.

154 Komisjon lisab, et 7. oktoobri 2021. aasta kohtuotsuse lõigud, mis puudutavad liidu institutsioone, kes neile antud pädevust väidetavalt ületavad, ja Poola põhiseaduse tingimusteta kõrgemat kohta normihierarhias, üksnes süvendavad tema sügavat muret nende üldiste tagajärgede pärast, mis Trybunał Konstytucyjny (konstitutsioonikohus) poolt Poola põhiseadusele antud tõlgendusel on liidu õigusele. Kuna sellistel mitmetähenduslikel väidetel on oma osa nii ELL artikli 4 lõike 3 tõhusa kohaldamise, esimuse põhimõtte kui ka selles kohtuotsuses analüüsitud liidu õigusnormide tõhususe kahtluse alla seadmisel, süvendavad need komisjoni hinnangul igal juhul liidu õiguse autonoomia, esimuse, tõhususe ja ühetaolise kohaldamise põhimõtte ning Euroopa Kohtu otsuste siduva jõu põhimõtte rikkumist.

155 Teise väite teises osas märgib komisjon, et Trybunał Konstytucyjny (konstitutsioonikohus) eiras oma 14. juuli 2021. aasta kohtuotsuses siduvat jõudu, mis oli kõigil Euroopa Kohtu poolt ELTL artikli 279 alusel Poola kohtute korralduse, pädevuse ja pädevuse teostamise ning menetluskorraga seoses määratud ajutistel meetmetel. Nimelt leidis Trybunał Konstytucyjny (konstitutsioonikohus) käsitletava kohtuotsuse õiguslikes põhjendustes, et Euroopa Kohtu 8. aprilli 2020. aasta kohtumääruses komisjon *vs.* Poola (C-791/19 R, EU:C:2020:277) määratud

ajutiste meetmete puhul on rikutud pädevuse andmise põhimõtet ja Poola põhiseaduslikku identiteeti ning need meetmed on vastuolus Poola põhiseaduse artiklis 2 sätestatud demokraatliku õigusriigi põhiseadusliku põhimõttega.

156 Lisaks kinnitas Trybunał Konstytucyjny (konstitutsioonikohus) sõnaselgelt, et Poola põhiseadus on Poola kõrgeima õigusallikana kõnealuse kohtumääruse suhtes ülimuslik, ning keeldus seega tunnistamast, et viidatud kohtumäärus on riigisiseste õigusnormide suhtes ülimuslik, toonitades sellega seoses, et kohtumäärus on vastu võetud *ultra vires* ning on vastuolus Poola põhiseadusega. Trybunał Konstytucyjny (konstitutsioonikohus) tunnistas põhiseadusevastaseks ka kõik tulevased ajutised meetmed, mis võetakse ELTL artikli 279 alusel seoses Poola kohtusüsteemiga, välistades seega liidu õiguse esimuse ja tõhususe põhimõtet ning Euroopa Kohtu otsuste siduvuse põhimõtet rikkudes selliste meetmete igasuguse õigusliku siduvuse Poolas.

157 14. juuli 2021. aasta kohtuotsuse resolutsioonist nähtub, et Trybunał Konstytucyjny (konstitutsioonikohus) on arvamusel, et ELL artikli 4 lõige 3 koostoimes ELTL artikliga 279 on vastuolus Poola põhiseaduse mitme sättega, nimelt artikliga 2, milles on sätestatud õigusriigi põhimõte, artikliga 7, milles on sätestatud seaduslikkuse põhimõte, artikli 8 lõikega 1, milles on sätestatud Poola põhiseaduse ülimuslikkuse põhimõte, artikli 90 lõikega 1, mis reguleerib pädevuse üleandmist valitsustevahelisele organisatsioonile, või ka artikli 4 lõikega 1, milles on sätestatud suveräänsuse põhimõte, kuna Euroopa Kohus võttis Poola Vabariigi suhtes *ultra vires* ajutised meetmed, mis puudutavad Poola kohtute korraldust ja pädevust ning menetluskorda.

158 Komisjon on seisukohal, et Poola põhiseaduse sellise tõlgendusega rikutakse ELL artikli 4 lõiget 3 ja ELTL artiklit 279 ning liidu õiguse esimuse ja tõhususe põhimõtet ning seatakse seetõttu kahtluse alla aluslepingute nende sätete ühetaoline kohaldamine ja liidu õiguskorra autonoomia. Lisaks, kuna Trybunał Konstytucyjny (konstitutsioonikohus) eiras Euroopa Kohtu poolt ELTL artikli 279 alusel Poola Vabariigi suhtes Poola kohtute korralduse ja toimimise osas määratud ajutiste meetmete õiguslikku siduvust, eitas Trybunał Konstytucyjny (konstitutsioonikohus) Euroopa Kohtu otsuste õiguslikku siduvust.

159 Poola Vabariik leiab, et teine väide on põhjendatud.

160 Liikmesriik lisab, et kuigi liikmesriigid on riigisisese konstitutsiooniõiguse ja liidu õiguse vahelist suhet oma põhiseaduses reguleerinud erinevalt, ei saa liidu õiguse tõhusus liikmesriigiti erineda. Aluslepingute eesmärke ei ole võimalik saavutada ilma liidu õiguse ühetaolise kohaldamiseta, mis väljakujunenud põhimõttena on esimuslik riigisisese õiguse, sealhulgas normihierarhias konstitutsioonilise tasandi õiguse suhtes. Lisaks on üksnes Euroopa Kohus pädev tõlgendama liidu õigust siduvalt. Pealegi võib Trybunał Konstytucyjny (konstitutsioonikohus) – kuigi tema otsused on lõplikud – oma varasemast seisukohast kõrvale kalduda. Igal juhul on selle kohtu lahendid käesoleval juhul vaidlustatavad, võttes arvesse seda, et selle kohtu koosseis ei vasta nõuetele, ja mitut muud käesolevas kohtuasjas esile toodud faktilist asjaolu.

Euroopa Kohtu hinnang

161 Teise väite kahes osas, mida tuleb analüüsida koos, leiab komisjon sisuliselt, et vaidlusalustest kohtuotsustest tuleneb liidu õiguse autonoomia, esimuse, tõhususe ja ühetaolise kohaldamise põhimõtte ning Euroopa Kohtu praktika siduva jõu põhimõtte riive.

162 Sellega seoses väidab komisjon sisuliselt, et Trybunał Konstytucyjny (konstitutsioonikohus) leidis esiteks, tuginedes oma tõlgendusele liidu õiguse kohta, et ELL artikli 19 lõike 1 teist lõiku – koostoimes ELL artikliga 2 – käsitleva Euroopa Kohtu praktika ning ELTL artikli 279 alusel Euroopa Kohtu määratud ajutised meetmed on *ultra vires*, ning teiseks, et viidatud kohtupraktika ja asjaomaste meetmete puhul on seetõttu tegemist Poola põhiseadusliku identiteedi ja Poola põhiseaduse eri sätete, eelkõige põhiseaduse ülimuslikkust ette nägevate sätete rikkumisega. Otsustades, et sellel kohtupraktikal ja ajutistel meetmetel ei ole Poola õiguskorras õiguslikku mõju, takistab Trybunał Konstytucyjny (konstitutsioonikohus) liikmesriigi organitel tõhusalt kohaldamast ELL artikli 19 lõike 1 teist lõiku ja järgimast neid samu ajutisi meetmeid.

– Liidu õiguse autonoomia, esimuse, tõhususe ja ühetaolise kohaldamise põhimõtte väidetav rikkumine

163 Liidu õiguse autonoomia, esimuse, tõhususe ja ühetaolise kohaldamise põhimõtte rikkumise peale võib esitada liikmesriigi kohustuste rikkumise hagi ELTL artikli 258 alusel (vt esimuse põhimõtte kohta 5. juuni 2023. aasta kohtuotsus komisjon *vs.* Poola (kohtunike sõltumatus ja eraelu), C-204/21, EU:C:2023:442, punktid 271 ja 287). Need põhimõtted on omavahel tihedalt seotud, mistõttu tuleb neid analüüsida koos.

164 Sellega seoses tuleb meenutada, et kuigi EMÜ asutamisleping on seda lepingut käsitleva väljakujunenud kohtupraktika kohaselt sõlmitud rahvusvahelise lepingu vormis, kujutab see endast õigusel rajaneva ühenduse põhiseaduslikku hartat (vt selle kohta 14. detsembri 1991. aasta arvamus 1/91 (esimene arvamus EMP lepingu kohta), EU:C:1991:490, punkt 21).

165 Lisaks ja samuti kooskõlas selle väljakujunenud kohtupraktikaga on ühenduse asutamislepingutega – erinevalt tavalistest rahvusvahelistest lepingutest – loodud uus omaenda õiguskord, millest nende lepingute jõustumisel sai liikmesriikide õigussüsteemide lahutamatu osa ja mida liikmesriikide kohtud on kohustatud kohaldama. Liikmesriigid on selle uue, oma institutsioonidega õiguskorra kasuks piiranud oma suveräänseid õigusi asutamislepingutega määratletud valdkondades ja selle subjektide hulka ei kuulu mitte ainult liikmesriigid, vaid ka nende kodanikud (vt selle kohta 5. veebruari 1963. aasta kohtuotsus van Gend & Loos, 26/62, EU:C:1963:1, punkt 23, ning 22. veebruari 2022. aasta kohtuotsus RS (konstitutsioonikohtu otsuste toime), C-430/21, EU:C:2022:99, punkt 47 ja seal viidatud kohtupraktika).

166 Õiguskorral, mis loodi ja mida arendati hilisemate lepingutega, viimati Lissaboni lepinguga, on konstitutsiooniline raamistik ja sellele omased aluspõhimõtted, eriti põhjalikult välja töötatud institutsiooniline ülesehitus ning õigusnormide terviklik kogum, millega on tagatud selle korra toimimine, ning see õiguskord on autonoomne liikmesriikide õiguse ja rahvusvahelise õiguse suhtes (vt selle kohta 18. detsembri 2014. aasta arvamus 2/13 (liidu ühinemine EIÕKga), EU:C:2014:2454, punktid 158 ja 170 ning seal viidatud kohtupraktika, ja 16. veebruari 2022. aasta kohtuotsus Poola *vs.* parlament ja nõukogu, C-157/21, EU:C:2022:98, punkt 143).

167 Lisaks eelmainitule on liidu õiguskorral põhitunnused, mis on seotud selle autonoomse olemusega, nagu selle õiguskorra esimus liikmesriikide õiguse suhtes ning liikmesriikide ja nende kodanike suhtes kohaldatavate paljude sätete vahetu õigusmõju. Sellised põhitunnused on olnud aluseks niisuguste põhimõtete, õigusnormide ja õigussuhete struktureeritud võrgustiku loomisele, mis on üksteisest sõltuvad ning mis vastastikku seovad liitu ja selle liikmesriike ning liikmesriike omavahel (vt selle kohta 18. detsembri 2014. aasta arvamus 2/13 (liidu ühinemine EIÕKga), EU:C:2014:2454, punktid 166 ja 167, ning 30. aprilli 2019. aasta arvamus 1/17 (ELi ja Kanada majandus- ja kaubandusleping), EU:C:2019:341, punkt 109 ja seal viidatud kohtupraktika).

168 Mis puudutab liidu õiguse esimuse põhimõtet, siis tuleb meenutada, et 15. juuli 1964. aasta kohtuotsuses Costa (6/64, EU:C:1964:66, lk 1158–1160) sõnastas Euroopa Kohus selle põhimõtte, mida tuleb mõista nii, et ühenduse õigust kohaldatakse liikmesriikide õigusega võrreldes esmajärjekorras. Selles osas leidis Euroopa Kohus, et kui EMÜ asutamislepinguga on kehtestatud oma õiguskord, mida liikmesriigid vastastikku tunnustavad, ei saa nad järelikult hiljem võtta kõnealuse õiguskorra suhtes esimuslikku ühepoolset meedet ega vaidlustada EMÜ asutamislepingust tulenevat õigust, tuginedes riigisisese õiguse normidele, millised need ka ei oleks, ilma et nad võtaksid sellelt õiguselt ühenduse olemuse ja seaksid kahtluse alla ühenduse enda õigusliku aluse. Lisaks ei tohi ühenduse õiguse rakendusjõud sõltuvalt hilisematest riigisisestest õigusaktidest liikmesriigiti erineda, sest see ohustaks EMÜ asutamislepingu eesmärkide saavutamist ja põhjustaks asutamislepinguga keelatud diskrimineerimist kodakondsuse alusel (21. detsembri 2021. aasta kohtuotsus Euro Box Promotion jt, C-357/19, C-379/19, C-547/19, C-811/19 ja C-840/19, EU:C:2021:1034, punkt 246).

169 Nende liidu õiguskorra põhitunnuste ja selle õiguskorra järgimise olulisuse kinnituseks on ka EMÜ asutamislepingu muutmise lepingute ja eelkõige Lissaboni lepingu reservatsioonideta ratifitseerimine. Viimati nimetatud lepingu vastuvõtmisel pidas liikmesriikide valitsuste esindajate konverents vajalikuks oma deklaratsioonis nr 17 ülimuslikkuse kohta sõnaselgelt märkida, et vastavalt Euroopa Kohtu väljakujunenud praktikale on aluslepingutel ja liidu poolt aluslepingute alusel vastu võetud õigusaktidel liikmesriikide õiguse suhtes esimus nimetatud kohtupraktikaga kehtestatud tingimustel (vt selle kohta 21. detsembri 2021. aasta kohtuotsus Euro Box Promotion jt, C-357/19, C-379/19, C-547/19, C-811/19 ja C-840/19, EU:C:2021:1034, punkt 248, ning 5. juuni 2023. aasta kohtuotsus komisjon *vs.* Poola (kohtunike sõltumatus ja eraelu), C-204/21, EU:C:2023:442, punkt 76 ja seal viidatud kohtupraktika).

170 Pärast Lissaboni lepingu jõustumist on Euroopa Kohus järjepidevalt kinnitanud varasemat kohtupraktikat, milles on käsitletud liidu õiguse esimuse põhimõtet, mille kohaselt peavad kõik liikmesriikide asutused tagama, et liidu õigusnormidel oleks täielik mõju, kuna liikmesriikide õigus ei saa mõjutada nende erinevate normide toimet liikmesriikide territooriumil (21. detsembri 2021. aasta kohtuotsus Euro Box Promotion jt, C-357/19, C-379/19, C-547/19, C-811/19 ja C-840/19, EU:C:2021:1034, punkt 250, ning 22. veebruari 2022. aasta kohtuotsus RS (konstitutsioonikohtu otsuste toime), C-430/21, EU:C:2022:99, punkt 50).

171 Seega ei saa liidu õiguse esimuse põhimõtte kohaselt asjaolu, et liikmesriik tugineb riigisisestele õigusnormidele, isegi kui need on põhiseaduse sätted, kahjustada liidu õiguse ühtsust ja tõhusust. Nimelt on väljakujunenud kohtupraktika kohaselt liidu õiguse esimuse põhimõtte toime siduv kõigile liikmesriigi organitele, ilma et seda saaks takistada eeskätt riigisiseste õigusnormidega, sealhulgas põhiseaduslike sätetega (21. detsembri 2021. aasta kohtuotsus Euro Box Promotion jt, C-357/19, C-379/19, C-547/19, C-811/19 ja C-840/19, EU:C:2021:1034, punkt 251, ning 16. jaanuari 2024. aasta kohtuotsus Österreichische Datenschutzbehörde, C-33/22, EU:C:2024:46, punkt 70 ja seal viidatud kohtupraktika).

172 Tuleb lisada, et ELL artikli 4 lõikes 2 sätestatu kohaselt peab liit austama liikmesriikide võrdsust aluslepingute ees. Liit saab aga sellist võrdsust austada ainult siis, kui liidu õiguse esimuse põhimõttest tulenevalt ei ole liikmesriikidel võimalik rakendada liidu õiguskorra vastu suunatud ühepoolset meedet, milline see ka ei oleks (21. detsembri 2021. aasta kohtuotsus Euro Box Promotion jt, C-357/19, C-379/19, C-547/19, C-811/19 ja C-840/19, EU:C:2021:1034, punkt 249).

173 Sama mõttekäiku järgides tuleb märkida, et liidu õiguse ühetaoline kohaldamine on liidu õiguskorra põhinõue. Selline nõue on õigusel rajaneva ühenduse olemasolule omane ja vajalik selleks, et tagada liikmesriikide võrdsus aluslepingute ees.

174 Neil asjaoludel väärib meeldetuletamist, et Poola Vabariik pidi liiduga ühinemiseks vastama kandidaatriikidele seatud kriteeriumidele, mis määrati kindlaks 21. ja 22. juunil 1993 Kopenhaagenis toimunud Euroopa Ülemkogul. Nende kriteeriumide kohaselt „peavad [kandidaatriigil] olema stabiilsed institutsioonid, mis tagavad demokraatia, õigusriigi, inimõiguste ning vähemuste austamise ja kaitse“ (29. märtsi 2022. aasta kohtuotsus Getin Noble Bank, C-132/20, EU:C:2022:235, punkt 104, ja 5. juuni 2023. aasta kohtuotsus komisjon *vs.* Poola (kohtunike sõltumatus ja eraelu), C-204/21, EU:C:2023:442, punkt 65).

175 Lisaks tuleneb ELL artiklist 2, et liit rajaneb väärtustel, mille hulka kuulub ka õigusriik ja mis on liikmesriikide ühised väärtused ühiskonnas, kus valitseb muu hulgas õiglus (vt selle kohta 27. veebruari 2018. aasta kohtuotsus Associação Sindical dos Juízes Portugueses, C-64/16, EU:C:2018:117, punkt 30, ning 18. mai 2021. aasta kohtuotsus Asociația „Forumul Judecătorilor din România“ jt, C-83/19, C-127/19, C-195/19, C-291/19, C-355/19 ja C-397/19, EU:C:2021:393, punkt 160 ja seal viidatud kohtupraktika).

176 Liidu õigus tugineb seega põhieeldusele, et igal liikmesriigil on kõigi teiste liikmesriikidega – ja ühtlasi tunnistab, et neil on temaga – hulk ühiseid väärtusi, millel liit rajaneb, nagu on täpsustatud ELL artiklis 2. See eeldus on üks liidu õiguse olemusega seotud esmatähtis eripära, mis tuleneb liidu õiguse autonoomiast liikmesriikide õiguste ja rahvusvahelise õiguse suhtes. See eeldus tähendab ja põhjendab liikmesriikidevahelist vastastikust usaldust selle suhtes, et neid väärtusi tunnustatakse ja seega neid elluviivat liidu õigust järgitakse (vt selle kohta 6. märtsi 2018. aasta kohtuotsus Achmea, C-284/16, EU:C:2018:158, punkt 34, ning 16. veebruari 2022. aasta kohtuotsus Ungari *vs.* parlament ja nõukogu, C-156/21, EU:C:2022:97, punkt 125 ja seal viidatud kohtupraktika).

177 ELL artiklis 2 ei ole järelikult sõnastatud pelgalt poliitilist laadi suuniseid või kavatsusi, vaid selles on nimetatud väärtused, mis on osa liidu kui ühise õiguskorra identiteedist ning mis realiseeruvad põhimõtetes, mis kätkevad endas liikmesriikide jaoks õiguslikult siduvaid kohustusi. Nende väärtuste austamist ei saa taandada kohustuseks, mida kandidaatriik peab täitma selleks, et liiduga ühineda, ning millest ta pärast ühinemist võib vabaneda (vt selle kohta 16. veebruari 2022. aasta kohtuotsus Ungari *vs.* parlament ja nõukogu, C-156/21, EU:C:2022:97, punktid 126, 127 ja 232, ning 5. juuni 2023. aasta kohtuotsus komisjon *vs.* Poola (kohtunike sõltumatus ja eraelu), C-204/21, EU:C:2023:442, punktid 67 ja 68).

178 Nimelt on ELL artiklis 49, milles on ette nähtud iga Euroopa riigi võimalus esitada liikmeks astumise avaldus, täpsustatud, et liit ühendab riike, kes on vabalt ja vabatahtlikult omaks võtnud ELL artiklis 2 sel hetkel nimetatud ühised väärtused, kes austavad neid väärtusi ning kes võtavad endale kohustuse neid edendada (vt selle kohta 24. juuni 2019. aasta kohtuotsus komisjon *vs.* Poola (kõrgeima kohtu sõltumatus), C-619/18, EU:C:2019:531, punkt 42, ja 20. aprilli 2021. aasta kohtuotsus Repubblika, C-896/19, EU:C:2021:311, punkt 61).

179 Eelnevast järeldub, et see, et liikmesriik järgib ELL artiklis 2 sätestatud väärtusi, on tingimus, mis võimaldab tal kasutada kõiki õigusi, mis tulenevad aluslepingute kohaldamisest selle liikmesriigi suhtes. Liikmesriik ei või seega muuta oma õigusnorme ja veel vähem oma kohtupraktikat viisil, mille tagajärjel kahaneb kaitse õigusriigi väärtusele, mida on täpsemalt käsitletud eeskätt ELL artiklis 19. Liikmesriigid on seega kohustatud tagama, et nad väldivad oma kohtukorraldust

käsitlevates õigusnormides ja kohtupraktikas mis tahes tagasilangust selle väärtuse osas, hoidudes vastu võtmast norme, mis võivad kahjustada kohtunike sõltumatust (vt selle kohta 20. aprilli 2021. aasta kohtuotsus Repubblika, C-896/19, EU:C:2021:311, punktid 63 ja 64, ning 21. detsembri 2021. aasta kohtuotsus Euro Box Promotion jt, C-357/19, C-379/19, C-547/19, C-811/19 ja C-840/19, EU:C:2021:1034, punkt 162 ja seal viidatud kohtupraktika).

180 Kuigi liit austab – nagu ELL artikli 4 lõikest 2 tuleneb – liikmesriikide rahvuslikku identiteeti, mis on omane nende poliitilistele ja põhiseaduslikele põhistruktuuridele, ning seetõttu on liikmesriikidel õigusriigi põhimõtete rakendamise tagamisel teatud kaalutlusõigus, ei tulene sellest kuidagi, et see kohustus saavutada tulemus võiks liikmesriigiti olla erinev. Kuigi liikmesriikidel on oma poliitilistele ja põhiseaduslikele põhistruktuuridele omane erinev riiklik identiteet, mida liit austab, järgivad liikmesriigid õigusriigi põhimõtet, mis nende põhiseaduslikele traditsioonidele ühise väärtusena on neile kõigile omane ja mida nad on kohustunud alati austama (16. veebruari 2022. aasta kohtuotsus Ungari *vs.* parlament ja nõukogu, C-156/21, EU:C:2022:97, punktid 233 ja 234, ning 5. juuni 2023. aasta kohtuotsus komisjon *vs.* Poola (kohtunike sõltumatus ja eraelu), C-204/21, EU:C:2023:442, punkt 73).

181 Seetõttu peavad liikmesriigid oma põhiseadusliku mudeli valikul järgima eelkõige ELL artiklist 2 ja artikli 19 lõike 1 teisest lõigust tulenevat kohtute sõltumatuse nõuet (vt selle kohta 5. juuni 2023. aasta kohtuotsus komisjon *vs.* Poola (kohtunike sõltumatus ja eraelu), C-204/21, EU:C:2023:442, punkt 74 ja seal viidatud kohtupraktika).

182 Samuti on neil selleks, et oleks tagatud eelkõige liidu õiguse tõhusus – põhimõte, mida teine väide samuti puudutab –, kohustus järgida liidu õiguse esimuse põhimõtet ja hoiduda võtmast meetmeid, millega eirataks liidu õiguskorra autonoomiat.

183 Lõpuks tuleb märkida, et ühinemisakti artikli 2 kohaselt on asutamislepingute sätted ning institutsioonide ja Euroopa Keskpanga poolt enne ühinemist vastuvõetud aktid uutele liikmesriikidele siduvad ja neid akte kohaldatakse mainitud riikides vastavalt kõnealustes lepingutes ja ühinemisaktis sätestatud tingimustele. Euroopa Kohus on juba varem otsustanud, et ühinemisakti artiklite 2 ja 10 kohaselt põhineb ühinemisakt põhimõttel, et liidu õiguse sätted on uute liikmesriikide suhtes kohe ja täielikult kohaldatavad, ning üleminekusätetes otsesõnu ette nähtud erandeid on lubatud kohaldada ainult üleminekuperioodil (21. märtsi 2019. aasta kohtuotsus komisjon *vs.* Poola, C-127/17, EU:C:2019:236, punkt 103 ja seal viidatud kohtupraktika).

184 Seega on Poola Vabariik alates liiduga ühinemisest 1. mail 2004 ilma igasuguste reservatsioonideta seotud esmase õiguse sätetega ja aktidega, mille on liidu institutsioonid enne ühinemist vastu võtnud ja nagu neid on tõlgendanud Euroopa Kohus, kui selles osas ei ole sõnaselgelt sätestatud erandeid.

185 Ühinemisakti ratifitseerimisega nõustus kõnealune liikmesriik sellega, et liitu käsitletakse kui liikmesriikide ühist õiguskorda, millel on kõik käesoleva kohtuotsuse punktides 163–181 kirjeldatud tunnused ja eripärad, ning ühines selle õiguskorraga.

186 Neil asjaoludel peab Poola Vabariik eelkõige ELL artikli 4 lõike 3 esimeses lõigus sätestatud lojaalse koostöö põhimõtte alusel tagama oma territooriumil liidu õiguse kohaldamise ja järgimise ning ELL artikli 4 lõike 3 teise lõigu kohaselt võtma kõik asjakohased üld- või erimeetmed, et tagada aluslepingutest või liidu institutsioonide õigusaktidest tulenevate kohustuste täitmine. Euroopa Kohtu väljakujunenud praktika kohaselt ei saa nende kohustuste

täitmata jätmist põhjendada liikmesriigi riigisisese õiguskorra normidega, isegi mitte konstitutsiooniliste sätetega (vt selle kohta 8. aprilli 2014. aasta kohtuotsus komisjon *vs.* Ungari, C-288/12, EU:C:2014:237, punkt 35 ja seal viidatud kohtupraktika).

187 Mis puudutab käesoleval juhul 7. oktoobri 2021. aasta kohtuotsust, siis nähtub selle resolutsiooni punktidest 2 ja 3, et Poola põhiseadusele Trybunał Konstytucyjny (konstitutsioonikohus) antud tõlgenduse tulemusel võivad olla välistatud ELL artiklist 2 ja artikli 19 lõike 1 teisest lõigust tulenevate nõuete – sellisena, nagu neid on tõlgendanud Euroopa Kohus – õiguslikud tagajärjed Poola õiguskorras. Lisaks, nagu nähtub selle kohtuotsuse õiguslike põhjenduste jaost 10, kohustas see kohus, viidates oma kohtuotsuste *erga omnes* siduvusele ja lõplikkusele, kõiki Poola avaliku võimu organeid, eelkõige kohtuid, hoiduma kõnealuste õigusnormide kohaldamisest sellisena, nagu neid on tõlgendanud Euroopa Kohus.

188 Lõpuks andis Trybunał Konstytucyjny (konstitutsioonikohus) selles kohtuotsuses – nagu nähtub eelkõige resolutsiooni punktist 1 ning õiguslike põhjenduste punktidest 6.2 ja 6.4 – Poola põhiseadusele tõlgenduse, milles ta eitas, et Poola põhiseaduslike normide suhtes on liidu õigusel esimus, nagu on selgitatud eelkõige käesoleva kohtuotsuse punktides 167–171.

189 Mis puudutab 14. juuli 2021. aasta kohtuotsust, siis otsustas Trybunał Konstytucyjny (konstitutsioonikohus) – nagu on tõdetud käesoleva kohtuotsuse punktis 140 –, et kõigil ajutistel meetmetel, mille Euroopa Kohus on määranud ELTL artikli 279 alusel ja mille eesmärk on tagada ELL artikli 19 lõike 1 teises lõigus ette nähtud õigus tõhusale kohtulikule kaitsele sõltumatus kohtus Poolas, puudub Poola õiguskorras siduv jõud. Eelkõige nähtub selle kohtuotsuse õiguslike põhjenduste punktidest 6.8–6.10, et Trybunał Konstytucyjny (konstitutsioonikohus) rajas oma seisukoha Poola põhiseaduse kui riigisisese õiguskorra kõrgeima normi esimusele.

190 Sellega seoses tuleb veel märkida, et nagu võib järeldada vaidlusaluste kohtuotsuste õiguslikest põhjendustest ja resolutsioonidest, leiab Trybunał Konstytucyjny (konstitutsioonikohus), et ühelt poolt ELL artikkel 2 ja artikli 19 lõike 1 teine lõik ning teiselt poolt ELL artikli 4 lõige 3 ja ELTL artikkel 279 sellisena, nagu neid on tõlgendanud Euroopa Kohus, on vastuolus Poola põhiseaduses sätestatud mitme põhimõttega ja kahjustavad Poola põhiseaduslikku identiteeti.

191 Arvestades eelkõige käesoleva kohtuotsuse punktides 177–180 ja 186 esitatud kaalutlusi, ei saa siiski põhjendatult väita, et väärtuste ja põhimõtete – nagu õigusriik, tõhus kohtulik kaitse ja kohtute sõltumatus, mis on sätestatud ELL artiklis 2 ja artikli 19 lõike 1 teises lõigus – austamine, millest sõltub nii liikmesriigi ühinemine liiduga kui ka liikmesriigi osalemine liidu toimimises, kätkeb endas nõudeid, mis võivad mõjutada liikmesriigi rahvuslikku identiteeti ELL artikli 4 lõike 2 tähenduses. Järelikult ei saa liikmesriigid viimati nimetatud sätte alusel, mida tuleb käsitada koos normihierarhias samale tasandile kuuluvate ELL artikli 2 ja ELL artikli 19 lõike 1 teise lõiguga, vabaneda neist sätteist tulenevate nõuete täitmisest (vt selle kohta 5. juuni 2023. aasta kohtuotsus komisjon *vs.* Poola (kohtunike sõltumatus ja eraelu), C-204/21, EU:C:2023:442, punkt 72).

192 Sama järeldus kehtib ka ELL artikli 4 lõike 3 ja ELTL artikli 279 kohta, mille eesmärk on tagada liidu õiguse täielik järgimine ja täielik tõhusus.

193 Seega ei saa nõustuda sellega, et Poola Vabariik ei täida ELL artiklist 2, artikli 4 lõikest 3, artikli 19 lõike 1 teisest lõigust ja ELTL artiklist 279 tulenevaid kohustusi, kui ta leiab, et neist sätteist tulenevad nõuded võivad kahjustada Poola põhiseaduslikku identiteeti, kuigi neis sätestatud väärtused ja põhimõtted kuuluvad liidu kui ühise õiguskorra – millega see liikmesriik on vabatahtlikult ühinenud – identiteedi hulka.

194 Eeltoodust tuleneb, et tõlgendusega, mille Trybunał Konstytucyjny (konstitutsioonikohus) andis vaidlusalustes kohtuotsustes Poola põhiseadusele, kahjustatakse ilmselgelt neis kohtuotsustes viidatud ELL artikli 2, artikli 4 lõike 3 ja artikli 19 lõike 1 teise lõigu ning ELTL artikli 279 esimust.

195 Lisaks on vaidlusalustes kohtuotsustes ühepoolselt keelatud Poola ametiasutustel nende liidu õigusnormide kohaldamine, mistõttu on neis otsustes ilmselgelt eiratud ka liidu õiguse autonoomia, tõhususe ja ühetaolise kohaldamise põhimõtet.

196 Neil asjaoludel tuleb tõdeda, et arvestades tõlgendust, mille Trybunał Konstytucyjny (konstitutsioonikohus) andis Poola põhiseadusele vaidlusalustes kohtuotsustes, on Poola Vabariik rikkunud kohustusi, mis tulenevad liidu õiguse autonoomia, esimuse, tõhususe ja ühetaolise kohaldamise põhimõttest.

– *Euroopa Kohtu praktika siduva jõu põhimõtte väidetav rikkumine*

197 Vaidlusalustest kohtuotsustest nähtub, et Trybunał Konstytucyjny (konstitutsioonikohus) leidis ühelt poolt, et ELL artiklit 2 ja artikli 19 lõike 1 teist lõiku käsitlev Euroopa Kohtu praktika ning teiselt poolt ELTL artikli 279 alusel Euroopa Kohtu määratud ajutised meetmed, mille eesmärk on tagada õigus tõhusale kohtulikule kaitsele sõltumatus kohtus Poolas, kujutavad endast Poola põhiseaduslikku identiteedi riivet, kuna see kohtupraktika ja need ajutised meetmed on *ultra vires* -aktid.

198 Neist kohtuotsustest nähtub samuti, et Trybunał Konstytucyjny (konstitutsioonikohus) märkis, et ta jätab endale õiguse teha tulevikus selle identiteedi kaitse kaalutlusel Euroopa Kohtu otsuste suhtes *ultra vires*-kontrolli.

199 Sellega seoses tuleb märkida, et käesoleva kohtuotsuse punktides 185 ja 186 esitatud järeldused kehtivad tingimusteta liidu kohtusüsteemi reguleerivate normide kohta ja seega ka Euroopa Kohtu ja liikmesriikide kohtute vahelise kohtualluvuse jaotuse kohta, nagu see nähtub aluslepingutest.

200 Väljakujunenud kohtupraktikast tuleneb aga, et aluslepingutega on liidu õiguskorra eripära ja autonoomia säilitamise tagamiseks kehtestatud kohtusüsteem, mille eesmärk on tagada liidu õiguse tõlgendamise järjepidevus ja ühtsus (6. märtsi 2018. aasta kohtuotsus Achmea, C-284/16, EU:C:2018:158, punkt 35, ning 24. oktoobri 2018. aasta kohtuotsus XC jt, C-234/17, EU:C:2018:853, punkt 39 ja seal viidatud kohtupraktika).

201 Selles kontekstis on liikmesriikide kohtute ja Euroopa Kohtu ülesanne ELL artikli 19 lõike 1 kohaselt tagada liidu õiguse täielik kohaldamine kõigis liikmesriikides ning nende õiguste kohtulik kaitse, mis on liidu õigusega isikutele antud (vt selle kohta 25. juuli 2018. aasta kohtuotsus Minister for Justice and Equality (kohtusüsteemi puudused), C-216/18 PPU, EU:C:2018:586, punkt 50, ja 5. juuni 2023. aasta kohtuotsus komisjon *vs.* Poola (kohtunike sõltumatus ja eraelu), C-204/21, EU:C:2023:442, punkt 128).

202 Sellega seoses on ELTL artikli 267 esimeses lõigus antud Euroopa Kohtule pädevus teha eelotsuseid, mis käsitlevad nii aluslepingute ja liidu institutsioonide õigusaktide tõlgendamist kui ka nende õigusaktide kehtivust.

203 Seega on üksnes Euroopa Kohtul pädevus tuvastada liidu õigusakti kehtetus ning anda liidu õiguse lõplik ja siduv tõlgendus (vt selle kohta 22. veebruari 2022. aasta kohtuotsus RS (konstitutsioonikohtu otsuste toime), C-430/21, EU:C:2022:99, punktid 52 ja 71 ning seal viidatud kohtupraktika).

204 Mis puudutab liikmesriigi kohtute rolli, siis on ELTL artikli 267 teises lõigus sätestatud, et need kohtud võivad esitada Euroopa Kohtule eelotsuse küsimusi, ja kolmandas lõigus, et nad on kohustatud seda tegema, kui nende otsuste peale ei saa riigisisese õiguse järgi edasi kaevata.

205 Kõnealune kohustus, mis lasub neil liikmesriigi kohtutel, kelle otsuste peale ei saa riigisisese õiguse järgi edasi kaevata, on – nagu Euroopa Kohus on korduvalt otsustanud – osa liidu õiguse kohaldamise eest vastutavate liikmesriigi kohtute ja Euroopa Kohtu vahelisest koostööst, mille eesmärk on tagada liidu õiguse ühetaoline kohaldamine ja tõlgendamine kõigis liikmesriikides. See kohustus on muu hulgas kantud eesmärgist tagada, et liikmesriigis ei tekiks liidu õigusnormidega vastuolus olevat riigisisest kohtupraktikat (15. oktoobri 2024. aasta kohtuotsus KUBERA, C-144/23, EU:C:2024:881, punkt 35 ja seal viidatud kohtupraktika).

206 Lisaks on nende liikmesriigi kohtute – kelle otsuste peale ei saa riigisisese õiguse järgi edasi kaevata – kohustus esitada Euroopa Kohtule eelotsuse küsimus otseseks tagajärjeks sellele, et Euroopa Kohtul on ainupädevus otsustada liidu õigusaktide kehtivuse üle ning anda liidu õiguse lõplik ja siduv tõlgendus.

207 Euroopa Kohtu ainupädevust kinnitab ka ELTL artikkel 344, mille kohaselt liikmesriigid kohustuvad aluslepingute tõlgendamist või kohaldamist käsitlevaid vaidlusi lahendama ainult aluslepingutes ettenähtud meetoditega (vt selle kohta 14. detsembri 1991. aasta arvamus 1/91 (esimene arvamus EMP lepingu kohta), EU:C:1991:490, punkt 35).

208 Liikmesriikide kohtutele ja Euroopa Kohtule vastavalt antud ülesanded ja pädevus on olulised, et säiliks aluslepingutega kehtestatud õiguse olemus (vt selle kohta 8. märtsi 2011. aasta arvamus 1/09 (ühtse patendivaidluste lahendamise süsteemi loomist käsitlev kokkulepe), EU:C:2011:123, punkt 85, ja 25. juuni 2020. aasta kohtuotsus CSUE *vs.* KF, C-14/19 P, EU:C:2020:492, punkt 61).

209 Nendega on soovitud kindlustada igas olukorras liidu õiguse ühesugune toime kõigis liikmesriikides, mis võimaldab tagada liidu õiguskorra ühtsuse, järjepidevuse, täieliku õigusmõju ja autonoomia ning lõpuks ka aluslepingutega kehtestatud õiguse ainuomase olemuse (vt selle kohta 22. oktoobri 1987. aasta kohtuotsus Foto-Frost, 314/85, EU:C:1987:452, punkt 15; 22. veebruari 2022. aasta kohtuotsus RS (konstitutsioonikohtu otsuste toime), C-430/21, EU:C:2022:99, punkt 73, ja 9. aprilli 2024. aasta kohtuotsus Profi Credit Polska (jõustunud kohtuotsusega lõpetatud asja teistmine), C-582/21, EU:C:2024:282, punkt 51).

210 Mis puudutab küsimust, kas liikmesriigi kohtutel on õigus otsustada liidule antud pädevuse ulatuse ja selle pädevuse piiride järgimise üle, siis on tõsi, et ELL artikli 5 lõikes 2 on sätestatud esiteks, et „[k]ooskõlas pädevuse andmise põhimõttega tegutseb liit aluslepingutes seatud

eesmärkide saavutamiseks talle liikmesriikide poolt aluslepingutega antud pädevuse piires“, ja teiseks, et „[p]ädevus, mida aluslepingutega ei ole liidule antud, kuulub liikmesriikidele“. See põhimõte on sisaldub ka ELL artikli 4 lõikes 1.

211 Lisaks tegutseb ELL artikli 13 lõike 2 esimese lause kohaselt iga institutsioon talle aluslepingutega antud volituste piires ning vastavalt neis lepinguis sätestatud korrale, tingimustele ja eesmärkidele.

212 Vastupidi seisukohale, millel näib olevat Trybunał Konstytucyjny (konstitutsioonikohus) vaidlusalustes kohtuotsustes, ei ole kahes eelmises punktis meenutatud normide ja põhimõtete alusel liikmesriigi kohtutel siiski lubatud ühepoolselt ja lõplikult otsustada liidule antud pädevuse ulatuse ja selle pädevuse piiride järgimise üle.

213 Kuivõrd liidu pädevuse ulatuse kindlaksmääramine, nagu ka selle pädevuse piiride järgimise kontrollimise vältimatu eeldus on aluslepingute sätete tõlgendamine, on ainult Euroopa Kohus pädev andma nende sätete – samamoodi nagu kõigi teiste liidu õigusnormide – lõpliku ja siduva tõlgenduse.

214 Neil asjaoludel oleks see, kui tunnustada liikmesriigi kohtute pädevust teha lõplik otsus liidule antud pädevuse ulatuse ja selle pädevuse piiride järgimise kohta, mitmes aspektis vastuolus liidu õiguse olemusega.

215 Sellega seoses tuleneb väljakujunenud kohtupraktikast esiteks, et aluslepingutega kehtestatud täielikus õiguskaitsevahendite süsteemis ei ole neis aluslepinguis antud liikmesriikide kohtutele pädevust tunnistada liidu institutsioonide õigusakte kehtetuks ega anda liidu õigusele lõplikku tõlgendust (vt selle kohta 21. detsembri 2011. aasta kohtuotsus Air Transport Association of America jt, C-366/10, EU:C:2011:864, punkt 47 ja seal viidatud kohtupraktika, ning 22. veebruari 2022. aasta kohtuotsus RS (konstitutsioonikohtu otsuste toime), C-430/21, EU:C:2022:99, punkt 52 ja seal viidatud kohtupraktika).

216 Teiseks on liidu õiguskorra autonoomia ja tõhususega vastuolus see, kui väline instants kontrolliks Euroopa Kohtu otsuseid, mille raames on Euroopa Kohus kasutanud oma ainupädevust tõlgendada liidu õigust lõplikult ja siduvalt ning kontrollida liidu õigusaktide õiguspärasust.

217 Kolmandaks ei või liidule antud pädevus ja liidu õiguse rakendusjõud liikmesriigiti erineda. Liikmesriikide kohtute vahelised lahkarvamused selles küsimuses võivad kahjustada liidu õiguskorra ühtsust, ohustada aluslepingute eesmärkide saavutamist ja kahjustada õiguskindluse aluspõhimõtet ning liikmesriikide ja nende kodanike võrdsust liidu õiguse ees (vt selle kohta 28. märtsi 2017. aasta kohtuotsus Rosneft, C-72/15, EU:C:2017:236, punkt 80 ja seal viidatud kohtupraktika, ning 22. veebruari 2022. aasta kohtuotsus RS (konstitutsioonikohtu otsuste toime), C-430/21, EU:C:2022:99, punkt 48 ja seal viidatud kohtupraktika).

218 Seega, vastupidi sellele, mida Trybunał Konstytucyjny (konstitutsioonikohus) vaidlusalustes kohtuotsustes sisuliselt leidis, on liidule konkreetses valdkonnas antud pädevuse ulatuse üle otsustamise ja selle pädevuse piiride järgimise kontrollimise pädevus üksnes liidu kohtutel, mitte liikmesriigi kohtutel.

219 Lisaks ei ole aluslepingutega kehtestatud kohtuliku kaitse süsteemilt nõutava sidususega kooskõlas liikmesriigi kohtute võimalus teha otsus liidule antud pädevuse ulatuse kohta.

220 On tõsi, et liikmesriigi pädevate kohtute ülesanne on tõlgendada oma liikmesriigi põhiseadust ja määrata kindlaks võimalikud piirid, mis selle põhiseadusega on seatud selle liikmesriigi ühinemisele liiduga sellisena, nagu see on asutatud EL lepinguga ja EL toimimise lepinguga.

221 Siiski on liikmesriik, nagu nähtub käesoleva kohtuotsuse punktist 184, alates liiduga ühinemise kuupäevast ilma reservatsioonideta – peale nende, mis võivad olla ette nähtud ühinemisaktis – seotud kõigi esmase õiguse sätetega ja liidu institutsioonide poolt enne ühinemist vastu võetud aktidega, nagu neid on tõlgendanud Euroopa Kohus.

222 Kui liikmesriigi kohus küsib oma pädevuse raames liidu pädevuse ulatuse kohta konkreetses valdkonnas või kahtleb liidu õigusakti kehtivuses seetõttu, et sellega on ületatud liidu pädevuse piire, või ka seetõttu, et sellega on eiratud ELL artikli 4 lõikest 2 liidule tulenevat nõuet arvestada liikmesriikide rahvusliku identiteediga, mis on omane nende riikide poliitilistele ja põhiseaduslikele põhistruktuuridele, saab üksnes Euroopa Kohus anda ELTL artikli 267 alusel toimuvas eelotsusemenetluses kõnealustele liidu õigusnormidele lõpliku ja siduva tõlgenduse ning vajaduse korral tunnistada selle õigusakti kehtetuks.

223 Seega, arvestades Euroopa Kohtu ainupädevust, ei saa liikmesriigi kohus tõlgenduse põhjal, mille ta ise on liidu õigusnormidele andnud, õiguspäraselt otsustada, et Euroopa Kohus on teinud otsuse, millega on eiratud liidule antud pädevuse piire, ja seega keelduda asjaomast Euroopa Kohtu lahendit täitmast (vt selle kohta 22. veebruari 2022. aasta kohtuotsus RS (konstitutsioonikohtu otsuste toime), C-430/21, EU:C:2022:99, punkt 72) või ka keelata selle kohtu asukohaliikmesriigi avaliku võimu organitel järgida Euroopa Kohtu praktikat või kohaldada liidu õigusnorme sellisena, nagu neid on tõlgendanud Euroopa Kohus.

224 Kahes eelmises punktis esitatud järeldused kehtivad ka olukorras, kus liikmesriigi konstitutsioonikohtu või kõrgeima kohtu otsusega, nagu see on vaidlusaluste kohtuotsuste puhul, keeldutakse Euroopa Kohtu otsuseid täitmast, tuginedes eelkõige kaalutlusele, et Euroopa Kohus on ületanud oma pädevust või et neis kohtuotsustes on eiratud asjaomase liikmesriigi põhiseaduslikku identiteeti ELL artikli 4 lõike 2 osas.

225 Sellega seoses on tõsi, et Euroopa Kohus peab ELL artikli 13 lõike 2 kohaselt tegutsema talle aluslepingutega antud pädevuse piires vastavalt aluslepingutes sätestatud korrale, tingimustele ja eesmärkidele.

226 Lisaks võidakse Euroopa Kohtul paluda ELL artikli 4 lõike 2 alusel kontrollida, et liidu õigusest tuleneva kohustusega ei eirata liikmesriigi rahvuslikku identiteeti (22. veebruari 2022. aasta kohtuotsus RS (konstitutsioonikohtu otsuste toime), C-430/21, EU:C:2022:99, punkt 69 ja seal viidatud kohtupraktika).

227 Kuigi liikmesriigid saavad määratleda oma rahvusliku identiteedi ise, ei saa ELL artikli 4 lõiget 2 siiski tõlgendada nii, et see annab neile õiguse rahvuslikule identiteedile tuginedes ühepoolselt liidu õigusnormidest kõrvale kalduda.

228 Täpsemalt tähendab see, et liidu õigus on liikmesriikide õiguse suhtes autonoomne, et ELL artikli 4 lõike 2 tõlgendamisel tuleb arvesse võtta liidu struktuuri ja eesmärke, see saab aga olla tagatud üksnes siis, kui see tõlgendus antakse, arvestades liidu kohtuliku kaitse süsteemi ja eelkõige Euroopa Kohtu ainupädevust, mida on meenutatud käesoleva kohtuotsuse punktis 213.

229 Selle sätte eesmärk ega tagajärg ei ole lubada liikmesriigi konstitutsioonikohtul või kõrgeimal kohtul jätta – eirates eelkõige talle ELL artikli 4 lõigetest 2 ja 3 ning artikli 19 lõike 1 teisest lõigust tulenevaid nõudeid – kohaldamata liidu õigusnorm põhjendusel, et selle normiga eiratakse kõnealuse liikmesriigi rahvuslikku identiteeti niisugusena, nagu selle on määratlenud liikmesriigi konstitutsioonikohus või kõrgeim kohus (vt selle kohta 22. veebruari 2022. aasta kohtuotsus RS (konstitutsioonikohtu otsuste toime), C-430/21, EU:C:2022:99, punkt 70).

230 Kui liikmesriigi konstitutsioonikohus või kõrgeim kohus leiab, et liidu teisese õiguse sättega, sellisena nagu seda on tõlgendanud Euroopa Kohus, eiratakse kohustust austada selle liikmesriigi rahvuslikku identiteeti, tuleb sellel konstitutsioonikohtul või kõrgeimal kohtul menetlus peatada ja esitada Euroopa Kohtule ELTL artikli 267 alusel eelotsusetaotlus selle sätte kehtivuse hindamiseks ELL artikli 4 lõike 2 seisukohalt, kuna ainult Euroopa Kohtul on pädevus tuvastada liidu õigusakti kehtetus (vt selle kohta 22. veebruari 2022. aasta kohtuotsus RS (konstitutsioonikohtu otsuste toime), C-430/21, EU:C:2022:99, punkt 71).

231 Esmase õiguse puhul võtab Euroopa Kohus esmase õiguse muudest sätetest tulenevate liikmesriigi kohustuste tõlgendamisel arvesse ELL artikli 4 lõikest 2 tulenevaid nõudeid (vt selle kohta 22. detsembri 2010. aasta kohtuotsus Sayn-Wittgenstein, C-208/09, EU:C:2010:806, punkt 92, ning 7. septembri 2022. aasta kohtuotsus Cilevičs jt, C-391/20, EU:C:2022:638, punkt 68 ja seal viidatud kohtupraktika).

232 Samas, kui liikmesriigi kohus leiab, et Euroopa Kohtu lahendis esmase õiguse sättele antud tõlgendusega eiratakse ELL artikli 4 lõikest 2 tulenevaid nõudeid, ei saa liikmesriigi kohus tõlgenduse põhjal, mille ta ise on liidu õigusele andnud, õiguspäraselt otsustada, et Euroopa Kohus on teinud otsuse oma pädevuse piire ületades, ja seega keelduda seda otsust täitmast (vt selle kohta 22. veebruari 2022. aasta kohtuotsus RS (konstitutsioonikohtu otsuste toime), C-430/21, EU:C:2022:99, punkt 72). Sellisel juhul peab ta vajaduse korral esitama Euroopa Kohtule eelotsusetaotluse, et viimane saaks hinnata, millist mõju võib sellele tõlgendusele avaldada vajadus võtta arvesse asjaomase liikmesriigi rahvuslikku identiteeti, mis on omane tema poliitilistele ja põhiseaduslikele põhistruktuuridele.

233 Üldisemalt öeldes on liidu pädevuse ulatust või teisese õiguse akti õiguspärasust puudutava küsimuse tõstatamise korral liikmesriigi kohtus see kohus kohustatud – kuna küsimus puudutab liidu õiguse tõlgendamist, ja olenemata kehtetuse põhjusest, millele tuginetakse – austama Euroopa Kohtu ainupädevust, mis on liidu kohtusüsteemi põhitunnus.

234 Käesoleval juhul tuleneb eeltoodud kaalutlustest, et nõustuda ei saa vaidlusalustes kohtuotsustes esitatud Trybunał Konstytucyjny (konstitutsioonikohus) argumentidega, millele on viidatud käesoleva kohtuotsuse punktides 197 ja 198 ning mis puudutavad Poola põhiseadusliku identiteedi vajalikku kaitset.

235 Neil asjaoludel tuleb järeldada, et arvestades tõlgendust, mille Trybunał Konstytucyjny (konstitutsioonikohus) andis vaidlusalustes kohtuotsustes Poola põhiseadusele, on Poola Vabariik eiranud Euroopa Kohtu praktika siduvat jõudu.

236 Sellest tuleneb, et komisjoni teise väitega tuleb tervikuna nõustuda.

Kolmas väide

Poolte argumendid

237 Kolmandas väites, mis koosneb kahest osast, leiab komisjon, et Poola Vabariik on rikkunud ELL artikli 19 lõike 1 teisest lõigust tulenevat kohustust tagada, et Trybunał Konstytucyjny (konstitutsioonikohus) vastaks seaduse alusel moodustatud sõltumatu ja erapooletu kohtu nõudele harta artikli 19 lõike 1 teise lõigu tähenduses koostoimes harta artikliga 47.

238 Nagu nähtub Euroopa Kohtu praktikast, mis pärineb 6. oktoobri 2021. aasta kohtuotsusest W. Ż. (kõrgeima kohtu erakorralise kontrolli ja avalike asjade kolleegium – ametisse nimetamine) (C-487/19, EU:C:2021:798), võib kohtuniku ametisse nimetamise menetluse puuduste tagajärg olla mitte ainult seaduse alusel moodustatud kohtu nõude rikkumine, vaid ka kohtu sõltumatuse ja erapooletuse nõude rikkumine. Selle kohtuotsuse kohaselt on see nii juhul, kui kohtuniku ametisse nimetamisel on Trybunał Konstytucyjny (konstitutsioonikohus) kohtunike ametisse nimetamise menetluse alusnorme, mis on Poola kohtusüsteemi ülesehituse ja toimimise lahutamatu osa, ilmselgelt eiranud, millega kaasneb reaalne risk, et ametisse nimetamise menetluse tulemuse usaldusväärsus satub ohtu. See ajendab õigussubjekte põhjendatult kahtlema selles, kas väliste tegurite mõju kohtunikule on välistatud ja kas ta on vastanduvaid huvisid arvestades neutraalne, ning tingib samuti kohtuniku sõltumatuse või erapooletuse kuvandi puudumise, mis võib nõrgendada usaldust, mida kohtud peavad neile õigussubjektidele demokraatlikus ühiskonnas ja õigusriigis sisendama.

239 Komisjoni hinnangul puuduvad Trybunał Konstytucyjny (konstitutsioonikohus) puhul nüüd tagatised, et tegemist on seaduse alusel moodustatud sõltumatu ja erapooletu kohtuga ELL artikli 19 lõike 1 teise lõigu tähenduses koostoimes harta artikliga 47 esiteks ilmsete rikkumiste tõttu selles kohtus kohtunike ametisse nimetamisel 2015. aasta detsembris, millega ilmselgelt rikuti Poola konstitutsiooniõigust, ning teiseks seetõttu, et selle kohtu esimehe ametisse nimetamisel 2016. aasta detsembris pandi toime tõsiseid rikkumisi. Iga selline õigusnormide rikkumine paneb sel viisil ametisse nimetatud isikutest koosneva Trybunał Konstytucyjny (konstitutsioonikohus) tegevuse tõttu õigussubjekte põhjendatult kahtlema, kas see kohus on erapooletu ja väliste tegurite mõju sellele on välistatud.

240 Kolmanda väite esimeses osas märgib komisjon, et H. C., L. M-i ja M. M-i valimine Trybunał Konstytucyjny (konstitutsioonikohus) kohtuniku ametikohale nende kohtunike asemele, kelle üheksa aasta pikkune ametiaeg lõppes 6. novembril 2015, ning nende ametisse asumine selles kohtus kujutavad endast Poola põhiseaduse artikli 194 lõike 1 ilmselget eiramist, kuna selle sätte kohaselt võib Sejm (parlamendi alamkoda) valida uue kohtuniku ainult selle koosseisu ametiajal, mille jooksul asjaomane ametikoht vabanes. Nagu muu hulgas kinnitas Trybunał Konstytucyjny (konstitutsioonikohus) 3. ja 9. detsembri 2015. aasta kohtuotsuses, oli H. C., L. M-i ja M. M-i valimine 2. detsembril 2015 ning nende ametisse asumine Trybunał Konstytucyjnys (konstitutsioonikohus) 20. detsembril 2016 selle sättega vastuolus.

241 Sejm (parlamendi alamkoda) valis need kolm isikut 2. detsembril 2015, st kaheksanda koosseisu ametiajal, samas kui 8. oktoobril 2015 ehk parlamendi seitsmenda koosseisu ametiajal oli Sejm (parlamendi alamkoda) juba valinud kolm muud isikut, nimelt R. H., A. J-i ja K. Ś-i nende kohtunike asemele, kelle üheksa aasta pikkune ametiaeg lõppes 6. novembril 2015. Kolm 2. detsembril 2015 valitud isikut andsid samal päeval Poola Vabariigi presidendi ees vande ning

J. P., kes täitis sel ajal Trybunał Konstytucyjny (konstitutsioonikohus) esimehe ülesandeid, lubas neil 20. detsembril 2016 asuda õigust mõistma. Seevastu ei saanud 8. oktoobril 2015 valitud isikud Poola Vabariigi presidendi ees vannet anda, mistõttu nad ei saanud ametisse asuda.

242 Seega ei täitnud Poola Vabariik Trybunał Konstytucyjny (konstitutsioonikohus) 3. detsembri ja 9. detsembri 2015. aasta kohtuotsuseid ei komisjoni 15. juuli 2022. aasta põhjendatud arvamusele vastamise tähtaja möödumisel ega isegi käesoleva hagi esitamise kuupäeval.

243 Lisaks märgib komisjon, et Euroopa Inimõiguste Kohus on 7. mai 2021. aasta kohtuotsuses Xero Flor w Polsce sp. z o.o. *vs.* Poola (CE:ECHR:2021:0507JUD000490718) juba otsustanud, et rikutud on Trybunał Konstytucyjny (konstitutsioonikohus) kohtunike valimisel kohaldatavat riigisisest alusnormi, kusjuures selle rikkumise panid toime eelkõige Sejm (parlamendi alamkoda) oma kaheksanda koosseisu ametiajal ja Poola Vabariigi president. Kasutades oma kohtupraktikas välja töötatud kolmeastmelist kontrolli, mis tuleneb eelkõige 1. detsembri 2020. aasta kohtuotsusest Guðmundur Andri Ástráðsson *vs.* Island (CE:ECHR:2020:1201JUD002637418), otsustas Euroopa Inimõiguste Kohus 7. mai 2021. aasta kohtuotsuses, et kaebajast äriühing oli ilma jäetud EIÕK artikli 6 lõikes 1 ette nähtud õigusest „seaduse alusel moodustatud kohtule“ M. M-i osalemise tõttu Trybunał Konstytucyjny (konstitutsioonikohus) menetluses, kuna selle kohtuniku valimisel esines tõsiseid rikkumisi, mis eirasid nii käsitletava õiguse olemust ennast.

244 Kolmanda väite teises osas leiab komisjon, et J. P. nimetamisel Trybunał Konstytucyjny (konstitutsioonikohus) esimeheks 21. detsembril 2016 pandi toime tõsiseid rikkumisi, mis eirasid sellega ELL artikli 19 lõike 1 teise lõigu kohaselt nõutavaid sõltumatuse ja erapooletuse tagatisi.

245 Sellega seoses selgitab komisjon, et Trybunał Konstytucyjny (konstitutsioonikohus) esimehel on selle põhiseadusliku organi toimimises põhjapanev roll, kuna ta juhib selle organi tööd, esindab seda ja täidab muid seaduses ette nähtud ülesandeid. Trybunał Konstytucyjny (konstitutsioonikohus) kodukorra kohaselt otsustab kohtu esimees ka hagide, õigusküsimuste ja põhiseaduslikkuse järelevalve asjade asutusesisese menetluse üle ning nimetab kohtukoosseisud, kohtukoosseisude esimehed ja ettekandja-kohtunikud.

246 Mis puudutab selle valikumenetluse kulgu, mille tulemusel nimetati ametisse J. P., siis märgib komisjon, et vahetult enne Trybunał Konstytucyjny (konstitutsioonikohus) eelmise esimehe ametiaja lõppemist 19. detsembril 2016 võttis Poola seadusandja vastu rea seadusi, millega muudeti selle kohtu esimehe kandidaatide valimise menetlust, mis oli seni ette nähtud 22. juuli 2016. aasta konstitutsioonikohtu seaduse artiklis 16, mille kooskõla Poola põhiseadusega kinnitas Trybunał Konstytucyjny (konstitutsioonikohus) oma 7. novembri 2016. aasta kohtuotsuses (kohtuasi K 44/16).

247 Kõigepealt võttis Sejm (parlamendi alamkoda) 30. novembril 2016 vastu seaduse konstitutsioonikohtu korralduse ja menetluse kohta (ustawa o organizacji i trybie postępowania przed Trybunałem Konstytucyjnym, *Dz. U.* jrk nr 2072). Seejärel võttis Sejm (parlamendi alamkoda) 13. detsembril 2016 vastu sissejuhatavate sätete seaduse, mille artiklis 21 oli ette nähtud eraldi üleminekumenetlus nende kandidaatide valimiseks, kes tuleb esitada Poola Vabariigi presidendile Trybunał Konstytucyjny (konstitutsioonikohus) uue esimehe ametisse nimetamiseks. Menetluse pidi läbi viima „kohtunik Trybunał Konstytucyjny [(konstitutsioonikohus)] esimehe ülesannetes“, kusjuures see uus ametikoht kehtestati kõnealuse seaduse artikliga 18.

248 Poola Vabariigi president nimetas 20. detsembril 2016 ehk sissejuhatavate sätete seaduse artiklite 16–22 jõustumise päeval ja järgmisel päeval pärast seda, kui Trybunał Konstytucyjny (konstitutsioonikohus) senine esimees A. R. läks pensionile, J. P. selle seaduse artikli 18 kohaselt uuele ametikohale „kohtunik Trybunał Konstytucyjny [(konstitutsioonikohus)] esimehe ülesannetes“, samas kui selle kohtu aseesimees S. B. oli ametis. Seda uut ametikohta ei ole aga Poola põhiseaduses ette nähtud, kuna põhiseaduse artikli 194 lõikes 2 on mainitud üksnes Trybunał Konstytucyjny (konstitutsioonikohus) esimeest ja aseesimeest. Lisaks oli selle kohtu tegevust reguleerivates varasemates seadustes ette nähtud, et esimehe äraolekul täidab tema ülesandeid kohtu aseesimees või takistuse korral kes tahes muu kohtunik, kelle nimetab esimees või kõige vanem kohtunik.

249 Samal kuupäeval andis J. P., kes oli vahetult enne seda määratud täitma Trybunał Konstytucyjny (konstitutsioonikohus) esimehe ülesandeid, kolmele kohtunikule, kes valiti 2. detsembril 2015 Poola põhiseaduse artikli 194 lõiget 1 rikkudes, loa selles kohtus pärast Poola Vabariigi presidendi ees ametivande andmist kohtukoosseisu kuuluda. Lisaks kutsus J. P. viivitamata kokku üldkogu, kuhu kuulusid juba need kolm isikut.

250 Üldkogul kohal olnud 14 kohtunikust kaheksa keeldusid osalemast Trybunał Konstytucyjny (konstitutsioonikohus) esimehe ametikohale kandideerijate valimise hääletusel, kusjuures üks neist kohtunikest oli tulemusetult palunud üldkogu ühe päeva võrra edasi lükata selleks, et kõik kohtunikud saaksid sellel osaleda.

251 Sellegipoolest ja kuigi J. P-l oli vastavalt sissejuhatavate sätete seaduse artiklile 20 alates 20. detsembrist 2016 aega üks kuu, et viia läbi menetlus, selleks et esitada selle seaduse artiklis 21 sätestatud korra alusel Poola Vabariigi presidendile kandidaadid Trybunał Konstytucyjny (konstitutsioonikohus) esimehe ametikohale, keeldus J. P. siiski üldkogu edasi lükkamast.

252 Seetõttu valis üldkogu 20. detsembril 2016 kohal viibinud 14 kohtuniku antud kuue häälega välja ja esitas Poola Vabariigi presidendile kaks kandidaati, nimelt esiteks J. P., kes sai viis häält, ning teiseks M. M, kes vastuolus Poola põhiseaduse artikli 194 lõikega 1 oli valitud 2. detsembril 2015 Trybunał Konstytucyjny (konstitutsioonikohus) kohtunikuks ja kes sai ühe hääle. Poola Vabariigi president nimetas seejärel 21. detsembril 2016 Trybunał Konstytucyjny (konstitutsioonikohus) esimeheks J. P.

253 Komisjon märgib, et kuigi Trybunał Konstytucyjny (konstitutsioonikohus) esimehe ja aseesimehe valimise normid ja põhimõtted on Poolas kehtestatud seadusega, on Poola seadusandja vastavalt Trybunał Konstytucyjny (konstitutsioonikohus) praktikale kohustatud järgima avalik-õiguslike institutsioonide aktide usaldusväärsuse ja tõhususe, võimude lahususe ja tasakaalu ning selle kohtu pädevuse austamise konstitutsioonilisi põhimõtteid.

254 Trybunał Konstytucyjny (konstitutsioonikohus) esimehe kandidaatide valimise menetlus toimus sissejuhatavate sätete seaduse üleminekusätete alusel, millega oli seda menetlust põhjalikult muudetud. Nimelt pidi 22. juuli 2016. aasta konstitutsioonikohtu seaduse artikli 16 lõike 4 kohaselt kandidaadid selle kohtu esimehe või aseesimehe ametikohale valitama istungil, mille eesistujaks on kõige vanem üldkogul osalev kohtunik. Lisaks oli selle seaduse artikli 16 lõike 7 kohaselt võimalik valimine läbi viia ainult siis, kui üldkogul osaleb vähemalt kümme kohtunikku Trybunał Konstytucyjny (konstitutsioonikohus) kohtunike koguarvust.

255 Sissejuhatavate sätete seaduse artikkel 21 jõustus 20. detsembril 2016 ja seda kohaldas viivitamata kohtunik Trybunał Konstytucyjny (konstitutsioonikohus) esimehe ülesannetes, kes nimetati järgmisel päeval sama kohtu esimeheks.

256 Trybunał Konstytucyjny (konstitutsioonikohus) leidis aga oma 7. novembri 2016. aasta kohtuotsuses, et Poola Vabariigi presidendile selliste kandidaatide esitamine, keda ei toetanud Trybunał Konstytucyjny (konstitutsioonikohus) kohtunike enamus või kes said ainult ühe hääle, on vastuolus Poola põhiseaduse artikli 194 lõikega 2. Nimelt tuleneb nimetatud kohtuotsuse õiguslike põhjenduste punktist 61 jj, et selle sätte kohaselt peavad kõnealused isikud olema üldkogu kandidaadid, mitte aga vähemusrühmade või teatavate kohtunike esitatud kandidaadid.

257 Komisjoni andmetel valiti ja esitati J. P. Poola Vabariigi presidendile Trybunał Konstytucyjny (konstitutsioonikohus) esimehe kandidaadiks seega Poola põhiseadust rikkudes, kuna ta sai üldkogul osalenud 14 kohtunikult vaid viis häält, kusjuures neist häältest kolm olid pealegi andnud kohtunikud, kes olid Trybunał Konstytucyjnys (konstitutsioonikohus) ametisse nimetatud vastuolus Poola põhiseaduse artikli 194 lõikega 1.

258 Komisjon leiab, et Poola põhiseaduse artikli 194 rikkumised, mis leidsid aset nende kolme kohtuniku ametisse nimetamise menetluses ning Trybunał Konstytucyjny (konstitutsioonikohus) esimehe mitmeetapilises ametisse nimetamise menetluses, said võimalikuks rea seadusandlike muudatuste ja Poola Vabariigi presidendi otsuste tõttu, millega tekitati olukord, kus seadusandlikku ja täidesaatvat võimu sai pidada Trybunał Konstytucyjny (konstitutsioonikohus) koosseisu ja toimimist otseselt mõjutavaks. See sündmuste jada kujutab endast rikkumisi, kusjuures iga rikkumise laad ja raskusaste on selline, et selle tagajärg on reaalne oht, et seadusandlik ja täidesaatev võim võib kasutada Trybunał Konstytucyjny (konstitutsioonikohus) suhtes põhjendamatut kaalutlusõigust, mis seab ohtu nende ametisse nimetamise menetluste tulemuse usaldusväärsuse ja ajendab seega õigussubjekte põhjendatult kahtlema kõnealuse kohtu sõltumatuses ja erapooletuses.

259 Poola Vabariik tunnistab, et kolmas väide on põhjendatud.

Euroopa Kohtu hinnang

– *Kolmanda väite esimene osa*

260 Nagu käesoleva kohtuotsuse punktides 105, 107 ja 108 on meelde tuletatud, tuleneb ELL artikli 19 lõike 1 teisest lõigust liikmesriikidele nõue luua selline õiguskaitsevahendite ja menetluste süsteem, millega on õigussubjektidele tagatud tõhus kohtulik kaitse liidu õigusega hõlmatud valdkondades, eelkõige tagades, et organid, kes kohtuna peavad lahendama liidu õiguse kohaldamise või tõlgendamise küsimusi, vastaksid nõuetele, mis võimaldavad tagada liidu õiguse järgimise ja mille hulka kuulub nende organite sõltumatus ja erapooletus.

261 Käesolevas asjas puudub vaidlus selle üle, et Trybunał Konstytucyjnyl (konstitutsioonikohus) võib olla vaja otsustada liidu õiguse kohaldamise või tõlgendamisega seotud küsimuste üle, mistõttu on Trybunał Konstytucyjny (konstitutsioonikohus) liidu õiguse tähenduses „kohus“, mis kuulub Poola õiguskaitsesüsteemi „liidu õigusega hõlmatud valdkondades“ ELL artikli 19 lõike 1 teise lõigu tähenduses, mida kinnitab ka selle kohtu esitatud eelotsusetaotlus kohtuasjas, milles tehti 7. märtsi 2017. aasta kohtuotsus RPO (C-390/15, EU:C:2017:174). Seega peab Trybunał

Konstytucyjny (konstitutsioonikohus) vastama tõhusa kohtuliku kaitse nõuetele (vt selle kohta 26. märtsi 2020. aasta kohtuotsus Miasto Łowicz ja Prokurator Generalny, C-558/18 ja C-563/18, EU:C:2020:234, punkt 35 ja seal viidatud kohtupraktika).

262 Tagatised seaduse alusel moodustatud sõltumatusse ja erapooletusse kohtusse pöördumiseks, eelkõige tagatised, mis on seotud sellise kohtu põhitunnuste ja koosseisuga, kujutavad selles osas endast õiguse õiglasele kohtulikule arutamisele nurgakivi. Selle kontrollimine, kas kohtuorgan on oma koosseisu poolest seaduse alusel moodustatud sõltumatu ja erapooletu kohus, on vajalik – kui selles küsimuses tekib tõsine kahtlus – usalduse jaoks, mida demokraatliku ühiskonna kohtud peavad õigussubjektile sisendama (vt selle kohta 22. veebruari 2022. aasta kohtuotsus Openbaar Ministerie (vahistamismääruse teinud liikmesriigis seaduse alusel moodustatud kohus), C-562/21 PPU ja C-563/21 PPU, EU:C:2022:100, punkt 58 ja seal viidatud kohtupraktika).

263 Euroopa Kohtu väljakujunenud praktikast ilmneb, et liidu õiguse kohaselt nõutavate sõltumatuse ja erapooletuse tagatiste olemasolu eeldus on selliste normide olemasolu, millega on reguleeritud muu hulgas asjaomase kohtuorgani koosseis, selle liikmete nimetamine, nende ametiaja kestus ning nende taandumise, taandamise ja tagandamise alused ning mille alusel on võimalik ümber lükata õigussubjektide mis tahes põhjendatud kahtlus, kas väliste tegurite mõju nimetatud organile on välistatud ja kas ta on vastanduvaid huvisid arvestades neutraalne (6. oktoobri 2021. aasta kohtuotsus W. Ż. (kõrgeima kohtu erakorralise kontrolli ja avalike asjade kolleegium – ametisse nimetamine), C-487/19, EU:C:2021:798, punkt 109, ning 5. juuni 2023. aasta kohtuotsus komisjon *vs.* Poola (kohtunike sõltumatus ja eraelu), C-204/21, EU:C:2023:442, punkt 93 ja seal viidatud kohtupraktika).

264 Sellega seoses on oluline, et kohtunikud oleksid kaitstud välise sekkumise või surve eest, mis võib ohustada nende sõltumatust. Normidega, millega reguleeritakse kohtunike staatust ja tegevust kohtunikuametis, peab eelkõige olema võimalik välistada igasuguse otsese mõju juhiste kujul, aga ka kaudsemas vormis mõju, mis võib asjaomaste kohtunike otsuseid suunata, ning seega hoida ära nende sõltumatuse või erapooletuse kuvandi puudumise, mis võib nõrgendada usaldust, mida kohtud peavad demokraatlikus ühiskonnas ja õigusriigis õigussubjektidele sisendama (6. oktoobri 2021. aasta kohtuotsus W. Ż. (kõrgeima kohtu erakorralise kontrolli ja avalike asjade kolleegium – ametissenimetamine), C-487/19, EU:C:2021:798, punkt 110, ning 5. juuni 2023. aasta kohtuotsus komisjon *vs.* Poola (kohtunike sõltumatus ja eraelu), C-204/21, EU:C:2023:442, punkt 94 ja seal viidatud kohtupraktika).

265 Lisaks on liidu õiguse tähenduses „seaduse alusel moodustatud kohtu“ nõude eesmärk vältida seda, et kohtusüsteemi korraldus jääks täidesaatva võimu meelevalda, ja tagada, et see valdkond oleks reguleeritud seadusega, mille seadusandlik võim on võtnud vastu kooskõlas tema pädevuse kasutamist käsitlevate normidega. See väljend peegeldab eelkõige õigusriigi põhimõtet ega puuduta mitte üksnes kohtu eksisteerimise kui sellise õiguslikku alust, vaid ka kohtu koosseisu igas kohtuasjas ning mis tahes muid riigisiseseid sätteid, mille järgimata jätmise tagajärjel on ühe või mitme kohtuniku osalemine asja läbivaatamisel õigusvastane, ja mille hulka kuuluvad iseäranis vastava kohtu liikmete sõltumatust ja erapooletust puudutavad sätted (26. märtsi 2020. aasta kohtuotsus Simpson *vs.* nõukogu ja HG *vs.* komisjon (uuesti läbivaatamine), C-542/18 RX-II ja C-543/18 RX-II, EU:C:2020:232, punkt 73 ja seal viidatud kohtupraktika).

266 See nõue, mis on seega tihedalt seotud eelkõige sõltumatuse nõudega, kehtib juba oma olemusest tulenevalt kohtunike ametisse nimetamise protsessi suhtes, kusjuures tuleb täpsustada, et kohtu sõltumatust saab hinnata muu hulgas selle alusel, kuidas kohtu liikmed ametisse on nimetatud (vt selle kohta 29. juuli 2024. aasta kohtuotsus Valančius, C-119/23, EU:C:2024:653, punktid 49 ja 50 ning seal viidatud kohtupraktika).

267 On tõsi, et iga viga, mis võib esineda kohtuniku ametisse nimetamise menetluses, ei ole selline, mis tekitaks kahtlust selle kohtuniku sõltumatuses ja erapooletuses ega järelikult selles, et kohtukoosseis, millesse ta kuulub, on „sõltumatu, erapooletu ja seaduse alusel moodustatud kohus“ liidu õiguse tähenduses (29. märtsi 2022. aasta kohtuotsus Getin Noble Bank, C-132/20, EU:C:2022:235, punkt 123).

268 Siiski tuleneb väljakujunenud kohtupraktikast, et kui asjaomases kohtusüsteemis kohtunike ametisse nimetamisel rikutakse õigusnorme, kaasneb sellega seaduse alusel moodustatud sõltumatu ja erapooletu kohtu nõude rikkumine, kui selle õigusnormide rikkumise laadi ja raskusastme tõttu esineb tegelik risk, et muud võimuharud, iseäranis täidesaatev võim, võivad oma kaalutlusõigust rakendada selle piire põhjendamatult ületades, ohustades ametisse nimetamise protsessi tulemuse usaldusväärsust ja tekitades seetõttu õigussubjektides põhjendatud kahtluse asjasse puutuva kohtuniku või asjasse puutuvate kohtunike sõltumatuse ja erapooletuse suhtes. Nii on see juhul, kui tegemist on selliste alusnormide kohaldamisega, mis moodustavad lahutamatu osa kohtusüsteemi ülesehitusest ja toimimisest (vt selle kohta 6. oktoobri 2021. aasta kohtuotsus W. Ż. (kõrgeima kohtu erakorralise kontrolli ja avalike asjade kolleegium – ametissenimetamine), C-487/19, EU:C:2021:798, punkt 130, ning 29. juuli 2024. aasta kohtuotsus Valančius, C-119/23, EU:C:2024:653, punkt 52 ja seal viidatud kohtupraktika).

269 Seaduse alusel moodustatud kohtu nõude rikkumise tuvastamine ja selle tagajärjed sõltuvad üldisest hinnangust teatud hulgale asjaoludele, mis kogumis soodustavad õigussubjektidel kohtunike sõltumatuse ja erapooletuse suhtes põhjendatud kahtluse tekkimist (22. veebruari 2022. aasta kohtuotsus Openbaar Ministerie (vahistamismääruse teinud liikmesriigis seaduse alusel moodustatud kohus), C-562/21 PPU ja C-563/21 PPU, EU:C:2022:100, punkt 74 ja seal viidatud kohtupraktika).

270 Kõnealusel juhul puudub vaidlus selles, et käesoleva kohtuotsuse punktides 50–56 ja 59 kirjeldatud faktilised ja õiguslikud asjaolud viivad järeldusele, et 2. detsembril 2015 Sejmi (parlamendi alamkoda) kaheksanda koosseisu ametiajal H. C., L. M-i ja M. M-i valimisel Trybunał Konstytucyjny (konstitutsioonikohus) kohtuniku ametikohale nende kohtunike asendamiseks, kelle üheksa aasta pikkune ametiaeg lõppes 6. novembril 2015, eirati ilmselgelt selle kohtu kohtunike ametisse nimetamist reguleerivat alusnormi, nimelt Poola põhiseaduse artikli 194 lõiget 1 – sellisena, nagu seda on tõlgendanud Trybunał Konstytucyjny (konstitutsioonikohus) –, mille kohaselt peab kohtuniku valima Sejmi (parlamendi alamkoda) see koosseis, mille ametiajal asjaomase kohtuniku ametikoht vabanes. Lisaks puudutas see valimine Trybunał Konstytucyjny (konstitutsioonikohus) neid kohtunike ametikohti, mis olid juba õiguspäraselt täidetud kolme kohtunikuga, kes valiti 8. oktoobril 2015 Sejmi (parlamendi alamkoda) seitsmenda koosseisu ametiajal (vt selle kohta EIK 7. mai 2021. aasta kohtuotsus Xero Flor w Polsce sp. Z o.o. *vs.* Poola, CE:ECHR:2021:0507JUD000490718, punktid 268, 275 ja 277).

271 Eelmises punktis viidatud Trybunał Konstytucyjny (konstitutsioonikohus) kohtunike ametisse nimetamise menetluse alusnormi kohaselt oli Poola Vabariigi president kohustatud viivitamata vastu võtma Sejmi (parlamendi alamkoda) 8. oktoobril 2015 valitud kohtunikelt ametivande ning

tal ei olnud mingit pädevust sekkuda Sejmi (parlamendi alamkoda) poolt kohtunike sellesse kohtusse valimisse ega keelduda vastu võtmast nende kolme kohtuniku ametivannet. Poola Vabariigi presidendi selline keeldumine ja tema nõustumine võtta vastu 2. detsembril 2015 valitud kolme kohtuniku ametivanne olid seega vastuolus ka riigisiseste alusnormidega, millega on reguleeritud Trybunał Konstytucyjny (konstitutsioonikohus) kohtunike ametisse nimetamine (vt selle kohta EIK 7. mai 2021. aasta kohtuotsus Xero Flor w Polsce sp. Z o.o. *vs.* Poola, CE:ECHR:2021:0507JUD000490718, punktid 269, 270 ja 278).

272 Eelkõige neid kaalutlusi arvestades otsustas Euroopa Inimõiguste Kohus, et asjaolu, et Poola seadusandlikud ja täidesaatvad organid ei järginud Trybunał Konstytucyjny (konstitutsioonikohus) 3. ja 9. detsembri 2015. aasta kohtuotsuseid, mis puudutavad selle kohtu kohtunike valimise kehtivust, kahjustas „seaduse alusel moodustatud kohtu“ nõude eesmärki kaitsta kohtuvõimu õigusvastase välise mõju eest, ning kolme kohtuniku valimisel 2. detsembril 2015 pandi toime tõsiseid rikkumisi, eirates sellega EIÕK artiklis 6 ette nähtud õiguse „seaduse alusel moodustatud kohtule“ olemust (vt selle kohta EIK 7. mai 2021. aasta kohtuotsus Xero Flor w Polsce sp. Z o.o. *vs.* Poola, CE:ECHR:2021:0507JUD000490718, punktid 281, 289 ja 290, ning EIK 15. märtsi 2022. aasta kohtuotsus Grzęda *vs.* Poola, CE:ECHR:2022:0315JUD00435721, punkt 277).

273 Seega ja sarnaselt Euroopa Inimõiguste Kohtu hinnanguga tuleb käesoleva kohtuotsuse punktides 50–56 ja 59 kirjeldatud faktilistele ja õiguslikele asjaoludele tuginedes järeldada, et H. C., L. M-i ja M. M-i ametisse nimetamisel ning nende ametisse astumisel eirati ilmselgelt Trybunał Konstytucyjny (konstitutsioonikohus) kohtunike ametisse nimetamise menetluse alusnorme, mis on Poola kohtusüsteemi ülesehituse ja toimimise lahutamatu osa käesoleva kohtuotsuse punktis 268 viidatud kohtupraktika tähenduses.

274 Nende asjaolude põhjal tuleb samuti järeldada, et tingimused, milles H. C., L. M. ja M. M. ametisse nimetati ja ametisse astusid, kujutavad endast ELL artikli 19 lõike 1 teisest lõigust tulenevate nõuete eiramist, kuna nendega kahjustati ametisse nimetamise protsessi tulemuse usaldusväärsust, soodustades õigussubjektidel põhjendatud kahtluse tekkimist selle suhtes, kas väliste tegurite mõju neile kohtunikele on välistatud ja kas nad on vastanduvaid huvisid arvestades neutraalsed ning sõltumatud ja erapooletud, kuna selline kahtlus võib nõrgendada usaldust, mida kohtud peavad demokraatlikus ühiskonnas ja õigusriigis õigussubjektidele sisendama.

275 Tõsi on küll see, et põhjendatud arvamuses määratud tähtaja lõppemise kuupäeval, mis on aluskuupäev, mille seisuga tuleb ELTL artikli 258 alusel hinnata, kas tegemist on liikmesriigi kohustuste rikkumisega, oli Trybunał Konstytucyjny (konstitutsioonikohus) kohtuniku ametikohal endiselt ainsana M. M. nende kolme kohtuniku seast, kes valiti 2. detsembril 2015 Sejmi (parlamendi alamkoda) kaheksanda koosseisu ametiajal. Siiski on selge ka see, et selleks aluskuupäevaks ei olnud kolm kohtunikku, kes õiguspäraselt valiti 8. oktoobril 2015 Sejmi (parlamendi alamkoda) seitsmenda koosseisu ametiajal, andnud Poola Vabariigi presidendi ees ametivannet ega saanud seega asuda Trybunał Konstytucyjny (konstitutsioonikohus) kohtuniku ametikohale. Lisaks olid otsused, mille tegemises osales kolm 2. detsembril 2015 valitud kohtunikku, aluskuupäeval Poola õiguskorras jätkuvalt jõus.

276 Seega tuleb tõdeda, et Poola Vabariik on rikkunud ELL artikli 19 lõike 1 teisest lõigust tulenevaid kohustusi, kuna Trybunał Konstytucyjny (konstitutsioonikohus) ei vasta seaduse alusel moodustatud sõltumatu ja erapooletu kohtu nõuetele 2015. aasta detsembris kolme selle kohtu liikme ametisse nimetamise menetluses esinenud rikkumiste tõttu.

277 Eeltoodud kaalutlusi arvestades tuleb komisjoni kolmanda väite esimese osaga nõustuda.

– *Kolmanda väite teine osa*

278 Vaidlus puudub selles, et Trybunał Konstytucyjny (konstitutsioonikohus) esimehel on selle kohtu toimimises põhjapanev roll. Trybunał Konstytucyjny (konstitutsioonikohus) kodukorra kohaselt otsustab kohtu esimees nimelt hagide, õigusküsimuste ja põhiseaduslikkuse järelevalve asjade asutusesisese menetluse üle ning nimetab kohtukoosseisud, kohtukoosseisude esimehed ja ettekandja-kohtunikud. Lisaks juhib ta kohtu tööd, esindab kohut ja täidab muid seaduses ette nähtud ülesandeid.

279 Kuna Trybunał Konstytucyjny (konstitutsioonikohus) esimehe ametikohal olev isik võib seega kindlasti selle kohtu tegevust mõjutada, on eriti oluline, et ta tegutseks oma ülesannete täitmisel objektiivselt ja erapooletult ning et ta oleks sel eesmärgil kaitstud igasuguse välise mõju eest, mis võib ohustada tema sõltumatust. Selleks on eelkõige vaja, et sellele ametikohale nimetamise menetlust reguleerivad normid oleksid koostatud nii, et nende tõttu ei tekiks põhjendatud kahtlust selles, et presidendi pädevust ja ülesandeid kasutatakse selle kohtu õigusemõistmisele mõju avaldamise vahendina või ka selle tegevuse poliitilise kontrolli vahendina, ning üldisemalt selles, kas käesoleva kohtuotsuse punktides 263 ja 264 viidatud kohtupraktikast tulenevate nõuete kohaselt on väliste tegurite mõju sellele kohtule välistatud ja kas ta on vastanduvaid huvisid arvestades neutraalne.

280 Lisaks, nagu on tõdetud käesoleva kohtuotsuse punktides 266–269, kehtivad „seaduse alusel moodustatud kohtu“ nõue ja sõltumatuse nõue Trybunał Konstytucyjny (konstitutsioonikohus) esimehe ametisse nimetamise protsessi suhtes, mistõttu tuleb järgida kohtu esimehe ametisse nimetamist reguleeriva menetluse alusnorme.

281 Sellega seoses on selge, et Poola põhiseaduse artikli 194 lõikes 2 sätestatud normis, mida tuleb pidada ametisse nimetamise menetluse alusnormiks käesoleva kohtuotsuse punktis 268 viidatud kohtupraktika tähenduses, on ette nähtud käesoleva kohtuotsuse punktis 256 viidatud Trybunał Konstytucyjny (konstitutsioonikohus) kohtupraktikale vastav nõue, et Poola Vabariigi presidendile esitatavad kandidaadid selle kohtu esimehe ametikohale oleks valinud üldkogu. Käsitletav alusnorm sellisena, nagu seda on tõlgendanud nimetatud kohus, tähendab, et niisuguse kandidaadi esitamine, kes on saanud ainult ühe hääle, või ka vähemusrühmade või ainult teatavate kohtunike pakutud kandidaatide esitamine on vastuolus Poola põhiseadusega.

282 Trybunał Konstytucyjny (konstitutsioonikohus) esimehe ametikoha kandidaatide valimise menetlus nende esitamiseks Poola Vabariigi presidendile toimus aga üleminekusätete alusel, mis olid ette nähtud sissejuhatavate sätete seaduses, mille Poola seadusandja võttis vastu 13. detsembril 2016 ehk vahetult enne selle kohtu toona ametis olnud esimehe ametiaja lõppemist 19. detsembril 2016 ja millega muudeti põhjalikult selle menetluse käiku.

283 Nii on sissejuhatavate sätete seaduse artiklis 18 ette nähtud, et Poola Vabariigi president võib usaldada Trybunał Konstytucyjny (konstitutsioonikohus) esimehe ülesannete täitmise mõnele selle kohtu kohtunikule, ning artiklis 20 on ette nähtud, et selle kohtu esimehe ametikoha kandidaatide Poola Vabariigi presidendile esitamise menetlust viib läbi „kohtunik kohtu esimehe ülesannetes“. 22. juuli 2016. aasta konstitutsioonikohtu seaduse artikli 16 lõikes 4 sisalduvates varasemates normides oli aga ette nähtud, et üldkogu istungit, mille käigus valitakse kohtu esimehe kandidaat või aseesimehe kandidaat, peab juhatama kõige vanem üldkogul osalev kohtunik.

284 Lisaks on sissejuhatavate sätete seaduse artikli 21 lõikes 7 ette nähtud, et üldkogu esitab Trybunał Konstytucyjny (konstitutsioonikohus) esimehe kandidaadina need kohtunikud, kes said hääletamisel vähemalt viis häält, ning lõikes 8 on lisatud, et kui nõutava häälte arvu sai ainult üks kohtunik, esitab üldkogu kandidaadiks kohtuniku, kellele on antud vähemalt viis häält, ja kohtuniku, kellel nende kohtunike seast, kes ei saanud vähemalt viit nõutavat häält, on kõige suurem toetus.

285 Käesoleval juhul nimetas Poola Vabariigi president 20. detsembril 2016 ehk järgmisel päeval pärast Trybunał Konstytucyjny (konstitutsioonikohus) eelmise esimehe pensionile jäämist sissejuhatavate sätete seaduse artikli 18 alusel J. P. selles kohtus äsja loodud „kohtuniku kohtu esimehe ülesannetes“ ametikohale, kuigi selle kohtu aseesimees oli ametis. Samuti kutsus J. P., kes oli lubanud astuda ametisse kolmel kohtunikul, kes valiti 2. detsembril 2015 Poola põhiseaduse artikli 194 lõiget 1 ilmselgelt rikkudes, 20. detsembril 2016 samaks päevaks – nagu sissejuhatavate sätete seaduse artikkel 20 tal seda teha võimaldas – kokku üldkogu istungi, et valida Poola Vabariigi presidendile esitamiseks kandidaadid selle kohtu esimehe ametikohale.

286 Trybunał Konstytucyjny (konstitutsioonikohus) üks kohtunikest palus istungi kokkukutsumise lühikese tähtaja tõttu istung edasi lükata, et võimaldada kõigil kohtunikel istungil osaleda. J. P., kellel oli sissejuhatavate sätete seaduse artikli 20 alusel valimismenetluse läbiviimiseks aega üks kuu, keeldus siiski seda taotlust rahuldamast. Seetõttu nõustusid üldkogul kohal olnud Trybunał Konstytucyjny (konstitutsioonikohus) 14 kohtunikust hääletamisel osalema ainult kuus kohtunikku, sealhulgas H. C., L. M. ja M. M., kelle Sejm (parlamendi alamkoda) 2. detsembril 2015 oli valinud. Hääletuse tulemusel sai J. P. viis häält ja M. M. ühe hääle. Need kaks kohtunikku esitati seejärel Poola Vabariigi presidendile kandidaatidena Trybunał Konstytucyjny (konstitutsioonikohus) esimehe ametikohale. 21. detsembril 2016 nimetas Poola Vabariigi president Trybunał Konstytucyjny (konstitutsioonikohus) esimeheks J. P., kes sai üldkogul kohal olnud 14 kohtuniku hulgast vaid viis häält.

287 J. P. ja M. M-i esitamine Poola Vabariigi presidendile kandidaatidena Trybunał Konstytucyjny (konstitutsioonikohus) esimehe ametikohale võis tõepoolest näida olla toimunud kooskõlas sissejuhatavate sätete seaduse artikli 21 lõigetega 7 ja 8.

288 Siiski tuleb märkida, et H. C., L. M. ja M. M., kes valiti 2. detsembril 2015, kuulusid nende kuue kohtuniku hulka, kes osalesid 20. detsembri 2016. aasta üldkogul kandidaatide valimisel Trybunał Konstytucyjny (konstitutsioonikohus) esimehe ametikohale. Samas olid seetõttu, et nende kolme kohtuniku valimisel rikuti ilmselgelt Poola põhiseaduse artikli 194 lõiget 1 ja eirati ELL artikli 19 lõike 1 teisest lõigust tulenevaid nõudeid, nõuetevastased nii nende osalemine üldkogul kui ka nende hääled, mille nad andsid kandidaatide valimisel Trybunał Konstytucyjny (konstitutsioonikohus) esimehe ametikohale. Seega tuleb asuda seisukohale, et neid viit häält, mis on nõutavad sissejuhatavate sätete seaduse artikli 21 lõike 8 alusel, ei saanud J. P. õiguspäraselt.

289 Seega ilmneb, et J. P. ja M. M-i esitamisel Poola Vabariigi presidendile kandidaatidena Trybunał Konstytucyjny (konstitutsioonikohus) esimehe ametikohale ning J. P. nimetamisel sellele ametikohale Poola Vabariigi presidendi poolt rikuti kohtu esimehe ametisse nimetamise alusnormi, mis on ette nähtud sissejuhatavate sätete seaduse artikli 21 lõikes 8.

290 Lisaks ja eelkõige rikuti J. P. ametisse nimetamisel ilmselgelt Poola põhiseaduse artikli 194 lõiget 2, kuna selle sätte kohaselt on keelatud – nagu on märgitud käesoleva kohtuotsuse punktis 281 – esitada Poola Vabariigi presidendile kandidaate, kelle on välja pakkunud vähemusrühmad või ainult teatavad kohtunikud.

291 Seega võib kahes eelmises punktis nimetatud rikkumiste tõttu õigussubjektidel tekkida põhjendatud kahtlus selle suhtes, kas J. P. kasutas Trybunał Konstytucyjny (konstitutsioonikohus) esimehe ametikohaga seotud pädevust ja ülesandeid selle kohtu õigusemõistmisele mõju avaldamise vahendina või ka selle tegevuse poliitilise kontrolli vahendina, ning seega ka kahtlus selle kohtu sõltumatuse ja erapooletuse suhtes.

292 Neil asjaoludel ei ole vaja analüüsida, kas sissejuhatavate sätete seaduses ette nähtud üleminekusätted, mille alusel viidi läbi kandidaatide valimise menetlus Trybunał Konstytucyjny (konstitutsioonikohus) esimehe ametikohale, ning muud seda menetlust puudutavad käesoleva kohtuotsuse punktides 285 ja 286 nimetatud asjaolud vastavad käesoleva kohtuotsuse punktides 263 ja 264 nimetatud nõuetele.

293 Lõpuks tuleb märkida, et põhjendatud arvamuses määratud tähtaja lõppemise kuupäeval oli J. P. endiselt Trybunał Konstytucyjny (konstitutsioonikohus) esimehe ametikohal. Lisaks on selge, et otsused, mille vastuvõtmises ta osales, olid sama tähtaja möödumisel Poola õiguskorras jätkuvalt jõus.

294 Seega tuleb tõdeda, et Poola Vabariik on rikkunud ELL artikli 19 lõike 1 teisest lõigust tulenevaid kohustusi, kuna Trybunał Konstytucyjny (konstitutsioonikohus) ei vasta seaduse alusel moodustatud sõltumatu ja erapooletu kohtu nõuetele selle esimehe ametisse nimetamise menetluses 2016. aasta detsembris toime pandud rikkumiste tõttu.

295 Sellest järeldub, et komisjoni kolmanda väite teine osa on samuti põhjendatud ja seega tuleb väitega tervikuna nõustuda.

296 Kõiki neid kaalutlusi arvesse võttes tuleb tuvastada, et:

– võttes arvesse tõlgendust, mille Trybunał Konstytucyjny (konstitutsioonikohus) andis 14. juuli 2021. aasta kohtuotsuses (kohtuasi P 7/20) ja 7. oktoobri 2021. aasta kohtuotsuses (kohtuasi K 3/21) Poola põhiseadusele, on Poola Vabariik rikkunud ELL artikli 19 lõike 1 teisest lõigust tulenevaid kohustusi;

– võttes arvesse tõlgendust, mille Trybunał Konstytucyjny (konstitutsioonikohus) andis 14. juuli 2021. aasta kohtuotsuses (kohtuasi P 7/20) ja 7. oktoobri 2021. aasta kohtuotsuses (kohtuasi K 3/21) Poola põhiseadusele, on Poola Vabariik rikkunud kohustusi, mis tulenevad liidu õiguse autonoomia, esimuse, tõhususe ja ühetaolise kohaldamise üldpõhimõttest ning Euroopa Kohtu otsuste siduva jõu põhimõttest;

– kuna Trybunał Konstytucyjny (konstitutsioonikohus) ei vasta seaduse alusel moodustatud sõltumatu ja erapooletu kohtu nõuetele, sest selle kohtu kolme liikme ametisse nimetamise menetluses 2015. aasta detsembris ja selle kohtu esimehe ametisse nimetamise menetluses 2016. aasta detsembris esines rikkumisi, siis on Poola Vabariik rikkunud ELL artikli 19 lõike 1 teisest lõigust tulenevaid kohustusi.

Kohtukulud

297 Euroopa Kohtu kodukorra artikli 138 lõike 1 alusel on kohtuvaidluse kaotanud pool kohustatud hüvitama kohtukulud, kui vastaspool on seda nõudnud. Kuna komisjon on kohtukulude hüvitamist nõudnud ja Poola Vabariik on kohtuvaidluse kaotanud, tuleb komisjoni kohtukulud välja mõista Poola Vabariigilt ja Poola Vabariigi kohtukulud jätta tema kanda.

298 Vastavalt kodukorra artikli 140 lõikele 1 kannavad Belgia Kuningriik ja Madalmaade Kuningriik ise oma kohtukulud.

Esitatud põhjendustest lähtudes Euroopa Kohus (suurkoda) otsustab:

1. – **Võttes arvesse tõlgendust, mille Trybunał Konstytucyjny (Poola konstitutsioonikohus) andis 14. juuli 2021. aasta kohtuotsuses (kohtuasi P 7/20) ja 7. oktoobri 2021. aasta kohtuotsuses (kohtuasi K 3/21) Poola Vabariigi põhiseadusele (Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej), on Poola Vabariik rikkunud ELL artikli 19 lõike 1 teisest lõigust tulenevaid kohustusi;**

   – **võttes arvesse tõlgendust, mille Trybunał Konstytucyjny (konstitutsioonikohus) andis 14. juuli 2021. aasta kohtuotsuses (kohtuasi P 7/20) ja 7. oktoobri 2021. aasta kohtuotsuses (kohtuasi K 3/21) Poola Vabariigi põhiseadusele, on Poola Vabariik rikkunud kohustusi, mis tulenevad liidu õiguse autonoomia, esimuse, tõhususe ja ühetaolise kohaldamise üldpõhimõttest ning Euroopa Kohtu otsuste siduva jõu põhimõttest;**

   – **kuna Trybunał Konstytucyjny (konstitutsioonikohus) ei vasta seaduse alusel moodustatud sõltumatu ja erapooletu kohtu nõuetele, sest selle kohtu kolme liikme ametisse nimetamise menetluses 2015. aasta detsembris ning selle kohtu esimehe ametisse nimetamise menetluses 2016. aasta detsembris esines rikkumisi, siis on Poola Vabariik rikkunud ELL artikli 19 lõike 1 teisest lõigust tulenevaid kohustusi.**

2. **Jätta Poola Vabariigi kohtukulud tema enda kanda ning mõista temalt välja Euroopa Komisjoni kohtukulud.**

3. **Jätta Belgia Kuningriigi ja Madalmaade Kuningriigi kohtukulud nende endi kanda.**

Allkirjad